

Nógrádi Kovács György

Az ördög szorításában

Nógrádi Kovács György

Az ördög szorításában

Regény

**Kiadta,
a Robinson Könyvműhely,
Szécsény**

**ISBN
978-963-88502-0-1**

**Készült,
Az Ipoly-Print nyomdaüzemében,
Szécsény, Somogyi B. u. 10**

1.

„.... az ördög, mint oroszlán szertejár,
keresvén kit elnyelhet.”
I. Péter 5:8

Kevés ember mondhatja el magáról, amit Bán Ferenc: ráomlott a homokbánya, ő mégis él. Büszke is volt rá. Úgy tartotta a fejét, mint-ha szónokolna, holott, ha kérdezték: igaz, hogy rád omlott a homokbánya, csak ennyit mondott: úgy bizony, úgy a... - s bólogatott, mint-ha maga sem értené, még mindig nem fogná fel igazán a történeteket.

Mire a tanácsháza elé értek, a kezdeti öt-hat ember, tizenvalahányra bővült. A tanácselnök a hírre, maga is kiált a kapuba.

- Mi történt magával Bán bácsi? - érdeklődött közvetlenül a főhöstől.

Bán Ferenc közelebb járt a hetven évéhez, mint a hatvanhoz, megjárta a háborút, fogságban is lehúzott néhány évet, volt cseléd, útfelvigyázó vagy, amint ő nevezte: útkaparó, legutóbb segédmunkás a Fővárosi Kertészetnél, ahonnét hosszú szolgálat után nyugdíjba vonult.

Az alig nem törpe, s igen vékony emberke katonásan tört utat magának, pedig a kisebb tömeg, e nélkül is szétnyílt előtte, és lépett az elnök elé.

- Rám szakadt a homokbánya. Úgy a..., úgy bizony...

Ha akarta sem folytathatta volna, mert valaki izgatottan közbekiabált:

- Csak a lapátja vége állt ki a homokból, s forgott.

Zsidó János, ő volt az, aki közbeszólt, közelebb furakodott az elnökhöz.

- Nézz mán, mondom, mert én láttam meg elsőként - folytatta izgatottan -, forog, ha pedig forog, valaki forgatja. Odaszaladok, meghúgom, nem enged. Na, ha nem enged, akkor valaki fogja. Körbenézek: egészen friss omlás. Leugrok róla - nagy kört rajzolt le a kezével -, egész homokhalom állt előttem, és elordítom magamat: Se...gítség! - Levette a kalapját, hadonászott, s úgy ordított, ahogyan a torkán kiért. A körülötte állók közül néhányan hangosan felnevettek, s befog-

ták a fülüket. Ő nem törődve velük, újra végig élve a történeteket, tovább ordított, és hadonászott, csak akkor hagyta abba, amikor Bán Ferenc, elébe állt.

- Szóval, rakom a homokot a kocsimra, egyszer csak olyanféle suhogást hallok, mintha millió galamb húzna el felettem. Felnézek. Még a lélegzetem is elállt egy pillanatra, amikor észrevettem, hogy mi történt. Reflexszerűn a fejem fölé tartottam a kezemet - megmutatta, hogyan -, másra nem maradt időm, mert egyetlen pillanat alatt betemetett a homok.

Kinyújtotta a bal lábát.

- Még legénykoromban eltörött, oszt begipszelték, úgy éreztem magamat, csak mintha mindenemet begipszelték volna. Úgy összeszorított s nyomott a sok homok, hogy nemhogy moccanni, lélegzeni sem tudtam rendesen, éppen hogy pihegtem.

- Szerencse, hogy a kezedet a fejed fölé emelted - szólt közbe megint valaki.

- Az.

- A lapáttal együtt.

- Az - csak erre az egy szóra maradt ideje Bán Ferencnek, annyian közbeszóltak, míg nem egy asszony pártfogásába vette.

- Hagyjátok őt beszélni! Alig jut szóhoz, szegény.

- És tudja - folytathatta végre Bán Ferenc, szabad utat nyerve szavai folyásának - mi volt a legérdekesebb? - Levette a kalapját, megigazgatta, s folytatta: - Mindent hallottam. Na, mondom, most fut be az állomásra a fél tizenegyes vonat. Kerekei, mintha fülem mellett csattogtak volna..., a fékek csikorogtak. A kalauz hangja, amint elkiáltotta magát: Bodoj! Olyan közélről hallatszott, mint teszem azt, ahol maga áll most. A sípszót, és a gőzmozdony csuhogását, miután elindult... a harangszót..., kínomban arra gondoltam: ma megint nem ebédel valaki. Nem érdekes?

- Nem fulladt? - kíváncsiskodott a tanácselnök.

- A vállam és a két feltartott kezem között sátornyi rés maradt. - Visszarakta a kalapját, és megmutatta. - Pár perc múlva bepárásodott minden, mint a gőzfürdőben, izzadtam, és egyre erősödött a forróság is... Valaki végre megfogta a lapátom végét, és meghúzta.

- Na... na... na, nem ezt mondtam előbb? - csillant fel ismét Zsidó János hangja. - Hazudtam, vagy nem?

Valaki oldalba lökte, mire elhallgatott, amiért Bán Ferenc, megint tovább beszélhetett.

- Lapátról beszéltem előbb, holott egyáltalán nem tudtam, ott a homok alatt, hogy a lapátomat a fejem fölött tartom, csak miután kiástak...

- Pedig még forgattad is, és szorítottad...

- ... oszt megmondták, hogy a lapát a kezemben volt. Ja! - A homlokára ütött. - Azt is hallottam, hogy a lovak felhorkantak, és futásnak eredtek a kocsimmal együtt.

- Én fogtam meg, nézd hol állnak a! - lépett közelebb Jankó Bertalan.

Nemcsak Bán Ferenc, mindnyájan odanéztek, de a továbbiakban nem törődtek a nyugodtan álló lovakkal.

- Elhiheti, milyen kutyául éreztem magamat - folytatta Bán Ferenc.

- Na, mondom, hát mégis anyámnak lesz igaza? - Ég felé emelte a kezét, megfenyegette, azután újra a tanácselnökhöz fordult: - Tetszik tudni, nagyon kutyául bánt velem. Egyszer még kiskoromban, beszakadt alattam a jég, én alája kerültem. Léket vágtak, azon át húztak ki, oszt amikor félholtan, jéggefagyottan eléje állítottak ezzel fogadott: hát mégsem döglöttél a vízbe, te jómadár! Később, ez már felnőttkoromban történt, a szőlőt is másra íratta, holott nekem járt volna, mert az én keresetemből vette. Még a halálos ágyához sem mentem el, pedig üzengetett, ezért aztán megátkozott: ne haljál meg ágyban! - sutogta, majd elhallgatott, leverte magáról a képzeletbeli homokot, vagy azt hitte tényleg maradt rajta néhány szem? - Mégsem úgy történt, hála Istennek!

- Mikorra kiástuk - ezt megint Zsidó János mesélte el, mintegy tudtára adva mindenkinek, hogy milyen nagy szerepe van Bán Ferenc kimentésében - majdnem másfél méternyi homok takarta. Beszélni sem tudott, arca, mint a beteg kakas taréja elszederesedett.

- Kissé megszédültem, de gyorsan visszatért belém a szusz - toldotta meg Bán Ferenc.

- Az a lényeg, hogy nem történt baja - jegyezte meg a tanácselnök, majd a többiek nagy ámulatára ezt is hozzátette: - Tudja, mit javasol-

lok magának: Vagy menjen a templomba -, majdnem velük szemben állt -, hálálkodjon, vagy a kocsmába, és rúgjon be alaposan!

Bán Ferenc rábiccentett.

- Úgy a! Úgy bizony! Mindenem megvan, és mozognak is a csontjaim - állapította meg a tanácselnök iménti megjegyzésére célozva, a körülállók nagy derűjének közepette.

- Jó, ha a törött csont összeforr, de még jobb, ha nem törik el soha-se, igaz-e? - bölcsekedett még mindig nevetve Zsidó János.

- Így van valahogy - bölintott rá az öreg. - Hanem én is mondok egyet: Máskor senki se álljon annyira közel a homokparthoz, mint én, mert most megúsztam, ám... nahát!

Az ég felé bökött a mutatójával, és elhallgatott.

- Telefon! - kiáltotta ki valaki közben az ablakon a tanácselnöknek -, a járástól keresik.

A tanácselnök kezét fogott Bán Ferencel, ugyanígy elköszönt a többiektől is, aztán elgondolkozva futni kezdett a kiskapu felé:

Az életben annyi a sejtelem, mint réten a fű, erdőben a falevél, emberi ésszel felfoghatatlan! Egyszer a jég alá került, kimentették, most rászakadt a homokbánya, és mégis él! Lám, Rózsa Gábor csak harminc évet élt, összeesett az utcán, és egyből kinyiffant! - Neki harangoztak az előbb, arról jutott eszébe. - Ez pedig, mindent megúszott: a háborút, a fogságot és most ezt is... Nem kívánta a halálát: rendes ember, a tanácsnak is sokat segített, csak igazságtalannak érezte a sors kezének eme furcsa kivételezését. Az, a hullaházban fekszik. Ez pedig, a történetek után is egészséges... Apropos egészség! - sajdukt fel, miután belépett az irodájába. - Neki is el kell mennie orvoshoz, mert sokat fáj a szíve. Lám most is, alig szaladt, és máris fullad. Egy csiptnyi egészség felér egy tucatnyi lagzival - sóhajtott. Onnét jutott eszébe, mivel -, mikor, nem nézte meg - lagziba hívták. A meghívó előtte hevert az íróasztalán.

Mire felvette a kagylót, már senki sem várta a vonal másik végén: - Halló...! Halló...! - kiabálta a biztonság kedvéért néhányszor, aztán lerakta.

- Ki keresett, Pannika? - szólt át a szomszédos irodába, a nyitott ajtón a fiatal adminisztrátornak.

- Nem tudom. Megkérdeztem, hogy ki keresi, de csak annyit mondott: a járási hivatal. - Nevetésétől fuldokolva folytatta: - Majdnem azt mondtam, maga akkor egy egész ház.

- Fenét ház, ló.

A fiatal nő tovább hötyögött, már csak az illedelem kedvéért is, ugyanis a főnöke előbbi muris megjegyzésén neki, mint a beosztottjának derülni illett, ám a tanácselnökre most egy szikrányi sem ragadt rá, fiatalos jókedvéből. Megdörzsölte a szíve környékét, leült, ám alig foglalt helyet, máris kopogtattak.

- Tessék!

A sírásó lépett be. Most is, mint rendszeresen ittasan. Nem köszönt, fülig érő szájjal dülöngélt az íróasztalhoz. Elkapta a szélét, másként talán elesik, és nekidőlt.

- Mi van, Jani? Csak nem szökött meg a kis halottad?

Ő volt a hullaház kezelője is, ahol a boncteremben, napok óta feküdt egy, csaknem gyerek halott.

- Hézag van, nagy hézag.

- Mi a baj, azon kívül, hogy most is részeg vagy?

- Ha nem innék - rámeresztette kifejezéstelen halszemét -, most én is úgy járnék, mint a le...gyek.

- A legyek?

- Olyan bűdös van, hogy mind fel... forogtak az ablakokban..., mind kaput.

Az elnök bosszúsan csóválta meg a fejét.

- Mióta is fekszik ott? - kérdezte meg váratlanul, kissé később.

- A menyasszony?

- Mit tudom én kicsoda! Az, akivel az a fiatalember... Tudod, te kaptad el a Náci tanyán. Neki hajtott a fának, a lány meghalt, ő pedig elpucolt a helyszínről, s a Náci tanyában, a kazal tövében lapult.

- A keresztanya menyasszonyi ruhát hozott neki, rá öt napra. Ráhúztam, teste, mint a sűrű takony, most meg valósággal folyik. Miért nem készítettetek hűtőkamrát? - Érdekes, most teljesen érthetően beszélt.

- Miért, miért! - pattant fel hirtelen az elnök. - Te, miért nem veszel magadnak autót, azon kívül, hogy jogsit sem adnának neked, mert állandóan részeg vagy.

- Mert nincs gubesz.

- Na, látod! Miért nem raktad körül jéggel?

- Te sohasem jársz kocs...kocsmába? Több mint két hete melegen mérik a sört. Olyan, mint a húgy. Nekik sincs je...gük, akkor honnét adjanak?

- Most mit akarsz?

- Intézkedj, mert bizony... zisten, neked kell eltemetned. Én nem nyúlok hozzá, az hétszentség!

Forgatta, darálta szájában a szavakat, mintha nem lenne nyála, mintha minduntalan megmerevedne, elzsibbadna a nyelve. Néha elhallgatott, szája ilyenkor tátva maradt. Bambán, együgyűen kereste a szavakat.

- Mondd meg, mit csináljak? - pattogott tovább a tanácselnök. - Mindennap sürgetem a temetkezési vállalatot: majd jönnek, már elindult a kocs, és elviszi, mondják, mégsem történik semmi.

- Pedig intézkedni kell, mert már a szom...szomszédok is mocorognak. Nem jártak még itt? Majd jönnek, ne félj! Olyan bűz van a temető kö...rül, hogy az ablakokat sem merik kinyitni.

A tanácselnök a telefon után nyúlt. Felemelte a kagylót, és beleszólt:

- Lacikám! - a postamester volt. - Be tudod hozni nekem a járást? - Nagyon sürgős lenne! Jó, köszönöm, várok.

Itt van ez a fiatal lány is! - gondolta miközben telefonkagylóval a fülén várt. - Tizenhat éves sem volt, és máris halott. Motort lopott a fiúja, elcsalta motorozni, és az erdő között nekiment egy fának. Neki, mint afféle mákvirágnak kutya baja sem történt, a vétlen kislány, pedig halott. A keresztanyja intézi a temetését, ő akarta hazavitetni Pestszenterzsébetre is, de a temetkezési vállalt emberei nem jönnek érte. Ez is az ő nyakába szakadt. Ezért fáj az ő szíve, mert mindenki baja, ügye rámarad. Itt van ez a félnótás is, részeg, s bűdös, neki mégis foglalkoznia, tárgyalnia kell vele...

Hirtelen feléje intett.

- Menj odébb! Ott a szék, ülj le!

Talán az előbb is a foszlásnak induló halottat fogdosta, most azzal a mosdatlan, bűzös kezével tenyerel az íróasztalára. A telefon közben megreccsent, ő gyorsan beleszólt:

- Hello... kapcsolja nekem doktor, Mikó Ervin főorvos urat! Mi...i? Hogy te vagy az? Ez meg, hogyan lehet? Ja, éppen hívtál valakit, és véletlenül összekapcsoltak? Nem ismerem meg a hangodat... Baki... baki, de nekem most, mivel éppen veled akartam beszélni jól jött ez a műszaki baki. Rettenetes nagy bajban vagyok. Több mint egy hete fekszik a bonctermünkben egy halott kislány. Hűtőládánk, jegünk nincs. Már az egész környék bűzlik tőle. A hely is kellene, mert ma meg egy fiatalember esett össze, halt meg az utcán. Igen... igen, őt is boncolják. Miért..., miért, mert a hullaszállítókra vártunk eddig. Mindennapra ígérik... - Egy ideig elhallgatott. Szóval te is azt javasolod: ne várjunk tovább, földeltessük el?

- Megmondtam én - szólt közbe a sírásó, holott egyetlen szóval sem mondta eddig, és a részegek együgyű mosolyával az arcán önelégülten bólogatott, állandóan mocorgott a székén, meg közbekotyogott, amíg a tanácselnök csendre nem intette a kezével.

- No de hát - beszélt tovább a tanácselnök -, azért mégis csak úgy! A keresztanyja első osztályú temetést fizetett be...- Egynéhány pillanatra megint elhallgatott. - Azt nem tudom, biztosan pappal... - Egy ideig még hallgatta a főorvos szavait, aztán gyorsan elköszönt, és lerakta a kagylót.

Erősen elgondolkozón lesett a széles íróasztalára, mígnem visszahuppant a kerekesszékébe, ahol tovább gondolkozott.

- Na, mit mondtam? - vágta el szavainak tompa élű késével az elnök gondolatainak messzire nyúló szálait a sírásó.

- Nem mondtál te semmit.

- Dehogyan nem. Két éve is így földeltem el azt a..., tudod!

- Annak nem volt senkije, ennek van. Na, idefigyelj, János! Ásol egy sírt...

- Hol?

- Hol, hol? A tanácsháza udvarán.

- Megásom én itt is, ha úgy a... karod, aztán vegyek rólad mértéket?

- Hallgass, te félnótás, úgyis fáj a szívem! A megkezdett soron. Egy, esetleg másfél méteres legyen! Máris indulj! - Siettette, csak-hogy minél előbb megszabaduljon tőle, s kiszellőztethessen. - Ha készen leszel vele, egyetlen percig se várj, azonnal földeld el, és alaposan szórjál be mindent klórmésszel!

- Pap nem lesz? - szólt vissza az ajtóból a sírásó, mintha ott jutott volna eszébe. - Mit mondanak a... az emberek, meg a keresztanyja?

- Menj már, ne okoskodj!

- Megyek már, megyek! - morogta, s kiment.

Mégsem lehet elásni - ütöttek szeget a tanácselnök fejébe a részeg ember előbbi szavai -, mint egy kutyát!

Felállt, az ablakhoz lépett s kinyitotta. Jó nagyokat szíva a friss levegőből bámulta a környéket, s gondolkozott, majd hirtelen megfordult, és már indult is az ajtó felé.

- Pannika! - kiáltott onnét át, ismét a másik irodába. - A faluban vagyok, ha netán keresnek - hazudta, mert manapság is, hiába a „felhígulás”, könnyen rásütik a tanácselnökre, hogy klerikális. Amely, ugye, még mindig nem jó ajánlólevél.

Máris indult. A templom, a tanácsházával majdnem szemben, a parókia mellette állt, afele vette az irányt.

Az öreg plébánossal a folyosón akadt össze, éppen indult valahová, amiért egy pillanatra megtorpant.

Az öreg, mit sem adva rá, mind a két kezét feléje tárva, eléje sietett.

- Isten hozott! - fogadta kedvesen. - Kerülj beljebb! Régen nem jártál nálunk, holott gyerekkorodban mennyit ministráltál! - Melegen rázogatta a kezét.

- Nem zavarom, plébános úr? Látom, valahová igyekszik - hadarta az elnök.

- Nem tesz semmit! - intette le a plébános kedves mosolya kíséretében.

Belekarolt, és erőnek erejével maga után húzta az irodájába. Ott széket húzott elő az asztal mellől, és valósággal belenyomta a huza-kodó férfit.

- Foglalj helyet nálunk! Megkínálhatlak...?

- Nem... nem! - vágott a szavába. - Azért jöttem... - már mondta is.

Az öreg plébános is leült, hogy nyugodtan végighallgassa az elnök kapkodó szavait, miközben megállás nélkül bólogatott: helyes, nagyon helyes.

- Eltemeti, plébános úr? - fejezte be végül szavait az elnök e kéréssel.

- Nem tudom milyen vallású, egy valamiben azonban biztos vagyok: Isten egy. - Jelentősegteljesen mosolygott az elnökre. - Már, hogyne temetném el.

Az elnök felállt.

- De ugye..., egymás között marad, mert hiába ez a nagy politikai változás, a szemellenzősök mind köztünk maradtak, s ugyanazt fújják, mint Rákosi alatt. Mi tagadás, félek tőlük!

- Senki sem fogja megtudni, hogy ki kért fel rá. Tudod, az ideológiánk más - folytatta derűsen az öreg pap - de a nyáj egy s ugyanaz. Te a testi szükségleteiről gondoskods, én pedig, a lelkipásztoruk vagyok. - Gyorsan hangsúlyt váltott. - Nagyon sajnálom, hogy nem kínálhatlak meg. Legalább egy kávét fogadj el!

- Nem... nem, köszönöm! A plébános úr, meg én is sietek. - Felállt, és a kezét nyújtotta. - A viszontlátásra! - Ám, igaz nagyon halkan ezt is hozzátette: - Dicsértessék... s gyors lépésekkel, szinte menekülés-szerűn kisietett az ajtón.

Kint ezt gondolta: A temetkezési vállalat súlyos hibát követett el. Miattuk idegen helyen, a hozzátartozók szándékával ellentétben, helyben földelik el. Talán azért kell elföldelni, hogy könnyebb legyen exhumálni majd, ha mégis elszállítják. Meglehet, nem. Akkor, marad. Legalább, ez az egy kívánságuk teljesüljön: a pap! Ember, s nem kutyá. A község zöme, ha nem is templombajáró, a maga módján vallásos, ezért itt a látszatra is adnia, alkalmazkodnia kell a választópolgáraihoz. Idefelé jövet a szíve húzta, az esze visszatartotta, kifelé menet, mert a nyári erdőben is akad egy-egy lehulló levél, az esze is belenyugodott.

* * *

Ez a nyár az átlagosnál sokkal melegebbnek bizonyult. Bodoj egyetlen műútja valósággal hullámszórt a forróságtól. Az aszfalt fénylett, a levegő vibrálva úszott felette. A fák levelein, vastagon ült a

por. Lekonyultak, összesodródtak, valósággal fuldokoltak a nagy hőségtől. Az árkok szélén a fű kiszáradt. Egy-két nap és elszáradnak a házak elé kiültetett virágok is, amelyeket nem locsoltak azért, amelyeket viszont megöntöztek reggelenként, azért, mert megfőttek. A házak tetején a cserép átizzott: Én nem börtönben zárnám a gyilkosokat, fel a padlásra, s víz nélkül. Egyetlen órácskáig sem bírnák ki - mondogatta a falu legöregebb embere: Bognár István bácsi, aki csak arra volt már jó, hogy elzavarja magáról a legyeket, és a házuk előtti kispadon ücsörögve vigyázzon a portára.

Bodoj egyetlen főutcája mégsem halt ki teljesen. A járdán gyerekek futottak az iskolába, felnőttek siettek az állomásra, a boltba vagy a kocsmába sörért. Az úton lovas kocsik szállították a szenet, az építőanyagokat. A kocsisok hangos szitkozódások közepette átkozták az autókat, amiért, kikerülésükkor szemükbe verték az útszéli padkákról a port, noha az aszfalt ragadt, a ló minden egyes patkónyoma meglátsozott...

Még csak június eleje volt, mi lesz itt augusztusban? - Ezt a kérdést Kozma Mihály tette fel magának, miközben vízért sietett a közkútra. Sűrűn morgott. A Víz- és a Csatornaműveket szidta. A vízvezeték, a csapok, a bojler, a WC-kagyló... minden a helyén van, csak éppen a vízóra hiányzik. Vajon, mikor méltóztatnak bekötni, mert neki addig vödörként kell behordania a vizet. Miután jól kimorogta magát, a csap alá rakta a vödrét, és mialatt a víz, az elég gyengén folyó csapból a vödrébe csordogált, tovább szónokolt, mert a világ legjobban sikerült beszédei azok, amelyeket az ember önmagához intéz. Egyszer mégis elakadt. Tekintete a járdára tévedt. A szép és igen formás testű kis tornatanárnő: Tóth Piroska tipegett feléje. Szeme a formás combjaira tapadt, amelyek hívogatón, kacérkodón bukkantak elő az „aligszoknyácskája” alól. Utána a blúzának mély kivágása következett, majd miután elsuhant mellette a kis tünemény, s tanárnőnek kijárón köszönt neki, a hátát bámulta, amelyet nem fedett semmi.

- Ez igen, ez aztán a nő! - cuppantott éppen utána, amikor valaki váratlanul megszólalt mellette.

- Inkább a vödrödet nézd, ne azt a kis szukát!

Összerezzen, és a hang irányába fordult: Koós Ferencné szólt rá a járda széléről.

- A vödört tele, de te csak engeded... Miért nem a vödördön jár a szemed? - morgott kajánkodón nevetve az öregedő asszony.

- Ritkán látni ennyire formás bögyös nőt, mint ez - szabad kezével a tornatanárnő után mutatott. Nem nyomta tovább a kart. Nekidőlt a csapfejnek, és az előbbi nő tovasuhanó alakját bámulta.

- Fáj rá a fogad, mi?

- Ami azt illeti, szívesen megcsiklandoznám.

A férfi után, az asszony is a fiatal nő után lesett.

- Micsoda szoknya - gúnyolta nyomban. - Mosni kell azt, nem szel-
lőztetni, s mutogatni.

- Emlékszel még erre a régi nótára? Van neki, no, mije van neki...? Miért ne mutogatná? - Kissé távolabb lépett az utcai csaptól, hogy elől és hátul is megmutattathassa, mije van neki.

- Nem divat már a mini - húzta el a száját Koósné -, ő még mindig azt hord. Mutogatja magát, hogy pipi húsrá fájjon az ilyen vén kakasok foga, mint amilyen te is vagy.

- Tudod-e miért? Mert, ahogy öregsünk, úgy romlik a fogunk is. A tyúkhús rágós, de a csibe még elmegy, Rózszi!

- Megállj, megmondom a feleségednek! Tudod, mit tanácsolok neki: ezentúl járjon ő is fiatal kakasok után, mert ha a tyúk rágós, a vén kakas húsa bűdös is.

- Kell is azoknak a kitojt tyúk, ha csibét is kapnak.

- Ha már mindenre megfelelsz - nevetett fel az asszony -, azt tudod-e, ki tetszik neki?

- A feleségemnek?

- Ne hülyéskedj! A kis tornatanárnőnek.

- Én biztosan nem.

- A kispap.

- A tisztike?

- Az, bizony.

- Ments meg engem uram az asszonyok nyelvétől! Már őrá is rá-másztál?

- Mindenki beszéli. Tornaóra lesz, utána hittan következik, és tiszti máris ott van, de Piroska is megvárja a hittanóra végét, meglásd! Az udvaron illegeti-billegeti, mutogatja magát.

- Mutogatja, mutogatja, torna szakköre lesz.

- Az hát - felelte gyorsan - szak...kör - hátranyúlt, és megkerekítette kezével a fenekét.

- Nézd, Rózsi, a tiszti pap, nekem semmi közöm hozzá, mivel református vagyok...

- Református? - húzta a szavakat gúnyosan az asszony. - Nem jársz te, se ide, se oda.

- Olyan igazi mai pap - mondta tovább, mit sem törődve az asszonnyal. - Állandóan az emberek között mozog. Ez a kötelessége, nem?

- Meg magas s csinos is.

- Akkor meg éppen egymáshoz valók. - Az asszony válaszolni akart, ám Kozma Mihály nem törődött vele többé. Megfogta a vödre fülét, és elindult. - Azért pap, hogy a nép között éljen - motyogta eközben -, mert már megbocsásson a világ a hasonlatért: én sem tartanék kutyát, ha az nem vigyázna a házamra, nem ugatna... A papnak, az emberek között kell forgolódnia, nem ülhet állandóan a templomban. Az asszonyok meg azért asszonyok, hogy a szájuk járjon, nem igaz, Tamás?

Ezt az utóbbi kérdést az egyik közeledő fiatalembernek címezte, aki mit sem értve az egészből, hallgatta egy ideig, majd rántott egyet a vállán: vén hülye, és továbbment...

A fiatal, a magas és jóképű káplán, ez alatt a kapuban állt, és a tornászó gyerekeket nézte, csak akkor fordult el kissé, ha a tornatanárnő mélyen lehajolt, és illetlenül, majdnem derékig felcsúszott a szoknyája. Máskor melegítőben dolgozott, most a nagy meleg miatt maradt szoknyában. Szemük összeakadt, egymásba kapaszkodott, nevetett, és beszélt:

- Itt vagyok... Látlak... Tetszem... Nagyon... - Ilyféleként.

A gyerekek hamar észrevették, néma szemjátékukat. Meglökték, egymást, hol a tanárnőjükre, hol a papra böktek, s felvihogtak. A ta-

nárnő, észrevette, s hogy elvegye a jókedvüket, körbefuttatta, s alaposan, megdolgoztatta őket, de így sem boldogult velük.

- Miért vihogtok állandóan? - kérdezte meg végül is a legközelebb álló kislánytól.

- A tiszin. Úgy bámulja Piroska nénit, mint...

A tornatanárnő nem engedte befejeznie, még jobban megzavarta őket.

- Gyorsabban, gyorsabban! Szaporábban szedjük a lábunkat! Mozgás... mozgás! Majd adok én nektek leselkedni! - kiabálta, eközben alig várva, hogy vége szakadjon az órának.

Ez is elérkezett. Kicsengettek. A gyerekek a tornaterembe, ő a káplánhoz futott.

- Mire vár, tiszike? Vagy inkább azt kérdezzem, kire? - kacéran mosolyogva fúrta búbájosan kihívó tekintetét a fiatalember pirongó arcába, mintha mindenáron zavarba akarná hozni.

- Hittanórám lesz. Kissé előbb értem ide a szokásosnál.

A szép és karcsú tornatanárnő közben kihívóan fürkészte az arcát, mintha mindenáron zavarba akarná hozni.

- A múlt héten, meg azelőtt is korábban ért ide?

A káplán még jobban elpirult, lesütötte a szemét, és hallgatott.

- Csak nem csíptem meg?

- Sokat szenvedünk a csalán csípésétől, mégsem okulunk belőle - rebegte lehangolódottan a pap.

- És ha nem a csalán csípte meg, egy rózsa legyintette arcon?

- Egy és ugyanaz a növény lehet mérges és mézes is. Minden attól függ, melyiket keressük.

- Maga melyiket keresi? Logikus a kérdés, nem? - Ugyanazon tekintetével kémlelte a pap arcát és a környéket, hogy nem figyel-e őket valaki.

- Természetesen a mézest. Ez is logikus. A mézest, amely másnak édes, de a papnak olykor keserű is lehet.

Lehajtotta a fejét. És a pap, aki máskor mindig vidám volt, most kivételesen elkomorult. Közben gyerekek futottak ki a tornateremből, és másünnét, ki nyíltan, ki titokban, mind őket bámulták. Piroska ezért gyorsan kilépett a megkezdett beszélgetés virágoskertjéből.

- Miért nem megy be az osztályába? - kérdezte meg az előbbtől sokkal másabb hangon, alibiként, hogy leplezze magát és a papot a gyerekek előtt.

- Nekem nincs állandó osztályom. Az alkalmilag kijelölt osztályba sem szabad belépnem, csak a hittanóra előtt öt perccel.

- De hiszen ez megalázás! - vetett lángot a szép nő sugárzón kék szeme. - Ki találta ki ezt a baromságot?

- Az igazgató úr.

- Óh, a rusnya, szemellenzős, képmutató alak, aki mindezek közben a reformert játssza! - A szájára csapott. - Majdnem mondtam egy cifrát! Idejétmúlt, ötvenes évekbeli intézkedés. Sehol sem tartják már be, csak itt - pattogott. - Menjen csak be az osztályába, majd én fedezem! - Sűgva tette hozzá: - Útnak engedem a gyerekeimet, belopózom, hogy beszélgethessünk. Akarja? - A szemébe bájolgott. - Na, akarja!

Nem várt feleletet, megfordult, és frissen futni kezdett a tornaterem felé. A fiatal és csinos pap úgy lesett utána, mint egy gyorsan továbbibbenő színes lepkére...

Piroska, üdén, kipirultan tért vissza az osztályterembe, amelybe előbb a papot betuszkolta. A káplán az egyik pad tetején ült. A tornatanárnő a szemben levőre vetette magát. Szoknyája felcsúszott, már nemcsak a kirakatot mutatta meg, hanem bepillantást engedett magába a boltba is.

A fiatal s csinos pap illedelmesen elfordult.

- Miért jár ennyire rövid szoknyában? - sűgta ezután. - Teljesen megzavarja a gyerekeket. Kamaszok, rendkívül élénk a fantáziájuk.

- Van, amit mutogatni kell, van, amit rejtegetni illik. Nézze csak! - Kissé feljebb emelte a lábát, és megforgatta a pap előtt. - Mi a véleménye, úgy néz ki, mint a bot, netán görbe?

A káplán tovább pironzott, végül elkapta a szemét, és lesütötte a tekintetét.

- Most mit gondol: ne kísértés sátán? - kacagott fennhangon a szép és karcsú nő.

- Nem.

- Hanem? - Mivel a pap nem válaszolt, feléje nyújtotta a kezét. - Ne szégyenlősködjön! Ezrével lát ilyet a televízióban maga is, meg a gyerekek is, miért én legyek pont prúd? Vagy inkább sárkánynak vél?

- Maga nem sárkány, hanem szép boszorkány.

- Egyszerű nő vagyok, aki tetszelegni akar. Ez bűn?

- Az bizony.

- Miért, ha szabadna tudnom?

- Nem azért rakják-e az árut a kirakatba, hogy becsalogassák vele a vevőt az üzletbe?

- Ha bántja magát...! - Felállt, és lejjebb húzta a szoknyáját. - Így jó?

- Piroska, én pap vagyok.

- Én meg egy közönséges hétköznapi nő. Maga tetszik nekem. - Ő is lehajtotta a fejét: - Én is tetszem magának, de maga inkább leharapná a nyelvét, minthogy megmondja, igaz?

- Igaz.

- Na, látja, azért mondtam meg én.

- Piroska! Én - hangsúlyozta - tényleg, pap vagyok, baj származhat belőle.

- Miért fürkésszük távcsővel a felhőket, miért sopánkodjunk, ha felettünk ragyogóan kék az ég?

- Félek - súgta a férfi alig hallhatóan.

- A félelem, főleg egy férfi részéről, szégyen, de a be nem következett dolgoktól félni, esztelenség.

- Ismétlem: pap vagyok. Az én testem be van zárva.

- A kulcs, amely bezár, ki is nyit, csak azt kell tudni, merre forgassuk - ingerkedett, kacérkodott tovább a szép nő.

A fiatal pap mélyen lehorgasztotta a fejét.

- Nem akarom - súgta teljesen elbizonytalanodottan.

- Az akarom szónak, mint a diónak kemény a héja, viszont a magja...

- Az ember ne mondjon soha többet, mint amennyit megtehet. Én nem tehetem meg azt, amire maga gondol, vagy netán, amit akar.

- A gondolatomat is ismeri?

- Én már semmit sem tudok, mert az a talaj, amely azelőtt szilárdan állt alattam, megingott, és én süllyedek, csak süllyedek. - Elkapta a

széplány kezét. - Ne... ne! - kérte kétségbeesetten. - Arca megnyúlt, szeme égett, szája széle remegett. Nem is arc volt az már, hanem csupa vívódás. Piroska látva a férfi szenvedését, megszorította a rátapadó kezét, s rideg elszánással, még több számítással megrángatta a pecabotot, amelynek végén a hal végre bekapta a horgot.

- Mindenféleképpen elcsavarom a fejét, mert maga... maga nagyon tetszik nekem. Régen tetszik nekem, csak eddig bizonytalankodtam. A bizonytalanság, pedig öl. Mostantól biztosra megyek. Ne pazaroljuk az időt, és főleg ne ámítsuk magunkat tovább! Az időpazarlás bűn, az önámítás enyhén szólva... - Élesen a pap szemébe vájta csábos tekintetének élet, egy ideig hallgatott, majd váratlanul megkérdezte:

- Eljössz estére? Pehelykénél várlak. - tegezte le.

Ez a Pehelyke egy erdőszéli ligetecske volt. A falusiak nagyon kedvelték. Főleg a fiatalok jártak ki ide előszeretettel, ám ilyen dologidőben még a kutyák is elkerülték, ezért nyugodtan elbeszélgethetnek majd ott.

- Na, feleljél már! - sürgette erősen biztatón, már-már felajánlkozóan, mivel a pap még mindig nem válaszolt. - Ott nyugodtan megbeszélhetnék mindent.

- Aki sokat enged meg magának... és másnak, az sohasem győz. Én, pedig feltétlenül győzni akarok - súgta a pap alig hallhatón. Piroskának azonban most nagyon kihegyezett volt a hallása.

- Te máris győztél, tiszti! - súgta vissza.

- De csak azért, mert nem tudtam ellenállni, csak azért! Ezen túl mindenképpen ellent állok.

Piroska megszorította a férfi kezét, és hevesen folytatta:

- Ellenállni, amikor az idő rohan, arra kötelez, hogy a lehető legjobban használjuk fel? A ma sohasem tér vissza, nem tartóztathatjuk fel a gyorsan múló percekét, meg sem ismétелhetjük...

- Ami viszont egyszer megtörtént - vágott közbe a káplán -, azt tehetjük-e meg nem történtté? Nagyon meg kell fontolnunk tehát: a pilanatnak élünk-e vagy a jövőnknek.

A szép és karcsú nő nem figyelt oda, tovább mondta:

- A világmindenség egyik törvényszerűsége a változás. Semmi sem az jelenleg, ami egy perccel előtte volt. Én sem, te sem. Előbb még

nem tudtuk biztosan, amit most már tudunk. Ne ámítsuk magunkat tovább! Az érzéseinkkel nem labdázhatunk, Piroska.

- Nem is, mert ez a játék, mint a többi, gólra megy - sziszegte ingerlőn a lány - csakhoggy ebben a játékban mind a két csapat egyöntetűn győz: A kapu a boldogság, a labda pedig, a szerelem.

- A szerelem?

- Igen, a szerelem.

- Tényleg szeretsz? - kérdezte meg teljesen váratlanul visszategezve a férfi, amin saját maga is elámult.

- Ne szólj három szót ott, ahol egy is elég - válaszolta boldogságtól csillogón -, ne bámulj, ahol egy pillantás is elég! - Lehunyta a szemét, s odaadón súgta tovább: - Szeretlek, már régen szeretlek, tiszti!

Az ajtó felől gyerek zsivaj rebbentette szét a mély érzésekkel átítatódott csendet. Piroska felugrott.

- Nyolc órákor várlak, ne késsél! - súgta. Majd kapkodón kisietett az ajtón.

A tizennyolc gyerekből most csak hatan jöttek el hittanóra, ők is olyan rosszak voltak, hogy a káplán alig bírt velük. Ráadásul nem is készültek. Még arra sem emlékeztek, amit a múlt órán tanultak, pedig mindent beleadott, ha magyarázott. Most is, és még sem ment vele semmire, mert amint a gyerekek, gondolatainak szerteröpködő, színes lepkéi, nem itt a teremben, az ő gondolatai is kint az erdőszélén, az előbbi igen szép s illatos virág körül röpködtek: azért sem megyek el, elvégre pap vagyok! - dacolt az esze a szívével, jól belekapaszkodva ebbe a hirtelenjében szőtt fonálba, azonban ez a fonál már olyan gyenge volt, hogy hozzá képest a pókháló hajókötélnek számított...

* * *

Bodoj, ez a középkorig visszanyúló kis település, alig volt nagyobb egy valamikori jókora birkanyájnál. Kétezer nyolcszáz ház és egy botjaira támaszkodó gótikus templom, új subával s kalappal. A második világháború vége felé leszerelték, és elvitték a harangokat, majd jöttek a németek és felrobbantották a tornyot is. Három évig

maradt romosan. Miután végre helyreállt a rend, kijavították a sérült falakat, s a plébános sok utánajárásának gyümölcseként, rárakták a vadonatúj, sárgaréz kalapot, és a régi három harang helyett kettőt, igaz sokkal kisebbek az előzőeknél, újra a toronyba költöztettek, ám a robbantáskor elpusztult orgona helyébe, a plébános nagy bánatára, újra már nem futotta az egyházközség cseppet sem kövér erszényéből. Szerencsére az öreg paplak régebben kiselejtezett harmóniuma épségben maradt, átalakították, és felcipelték a kórusra. Az öreg papot azonban az orgona hiánya egyetlen percig sem hagyta nyugodtan. Addig-addig prédikált, kért, járt ide-oda, amíg az egyházközség rá nem szánta magát az adakozásra. A pénz előbb csak csepegett, aztán hirtelen folyini kezdett. A hívek nem filléreskedtek tovább, ezreseket adtak, s dobáltak be Szent Antal perselyébe, sőt akadt, aki ennek tízszeresét is az új orgonára szánta.

És az orgonaépítés, ha lassan is, de elkezdődött.

Bodojon négyezer-ötszázan laktak, azért ide, az amúgy is papszűkében lévő püspökség, eredetileg nem szánt két papot, de a plébános magas korára, és több mint fél évszázados szolgálatára tekintettel, a püspök úr végül engedett a kérésnek.

Az új káplán két éve került Bodojra. A fiatal, a rendkívül csinos, magas férfi, istenadta szervező készségével teljesen felforgatta a falut. Első ténykedéseként labdarúgócsapatot szervezett. Rendszeresen kijárt az edzésekre, és minden egyes távoli mérkőzésükre elkísérte a csapatot. Ő szurkolt a lehangosabban, és szükség esetén maga is beállt a kapuba, védeni. Újjászervezte az ötvenes években feloszlott tűzoltózenekart... Mindenütt ott volt, ahol fiatalok sűrögtek, a tereken, a bálban, olykor a cukrászdába is bement, és leült velük egy-egy csésze feketére. Adandó alkalmakkor, akár a sportpálya öltözőjében, a zenekari próbákon vagy éppen a vendéglőben biliárdozás közben, idézeteket olvasott fel a fiataloknak a szentírásból... A templomkertben, kis kézilabda-pályát építtetett, és miután a fiatalokkal együtt jól kijátszották magukat, behívta őket a templomba, ahol rögtönzött, és bemutatókkal tarkított hitoktatásokat tartott nekik...

A fiatal s igen agilis pap azon kívül, hogy alaposan felrázta a hívők szunnyadó lelkeit, jó mélyen „belenyúlt” a zsebekbe is. Kiránduláso-

kat szervezett. Hangversenyeket rendezett a tűzoltózenekar bevonásával, felemelt, sőt nem egyszer, háromszoros belépődíjért. A maradék pénzt az orgona javára ajánlatta fel a rendezőséggel. A fiatal és igen lelkes pap „megdolgoztatta a másik oldalt is”. A pártszervezetek - három volt Bodojon - rendkívüli taggyűléseket tartottak, és az ott elfogadott határozatok alapján, sürgősen bevezették a vállaskritikai-oktatásokat. A tanáccsal előbbre hozták, az új s ünnepélyes társadalmi szertartások céljaira épülő házasságkötő-terem átadásának határidejét. Az elnök részére kötelezőn előírták: valamennyi házasulandó fiattal saját maga beszélgesse el, agitáljon, tudassa a teljesen ingyenes, díszes, társadalmi esketés lehetőségét! Az újszülöttek szülei díszes értesítéseket kapjanak, amelyben ajánlják fel, azon kívül, hogy gratulálnak nekik, igény esetén, színes, kis műsorral egybekötött ünnepséget rendeznek a kicsik névadójukon! A hatalmas ravatalozót nehéz, brokátselyem-drapériával vonják be, ezek mélyére rejtett hangszórókat, hangulatos világítást szereljenek! Vásároljanak kandelábereket...! Mindezeket ingyen bocsássák a halott hozzátartozóinak rendelkezésére, ám ha pap temeti el a halottjukat, fizetniük kelljen a használatbavételért!

Mozgott tehát a falu, le is, fel is, ide is, oda is, és az, aki ezt a nagy nyüzsgést előidézte: a tizsi, mert mindenki így nevezte, most komoly lelkiválságba került. Régebbi sziklaszilárdnak vélt egyénisége kettévált. Az a madár pedig, amely két fán lakik, egyiken sem rak fészket. Az a lélek, amely a kegyelem és a cselekedet egysége között lavírozik, nem talál soha nyugvópontot. Pedig mennyire kereste! Az volt a baj, hogy a szívében kereste, holott - hallotta nap s mint nap a plébánosától, - a bűnbánat virága túl szép ahhoz, hogy a természet kertjében teremjen, azt a lelkünkben kell fellelnünk!

A megbeszélt találkozójuk előtti órákban bement a templomba, és letérdelt a Szent Szűz képe elé. Segítséget kérőn felnézett rá, ám a képről Piroska mosolygott vissza. Felugrott és az oltárhoz rohant. Térdre vetette magát, s így imádkozott: Űzd el a szentlélek felszentelt templomából a test ördögét, mert mit keres ott a test, ahol a léleké a hely? Ám imádsága, most csak a gótikus boltívekig jutott fel,

ahol a mennyezetre festett szentek lábaiba ütközött, és szétterült, mint a cigarettafüst...

A kispap ezután sétálni kezdett, majd a templom falára szegezett, nagy, missziós kereszt elé omlott, és tovább imádkozott: szabadítsd meg a bűntől eltévelyedett szolgálodat, mert a sasnak, amely felhatol a legmagasabb szirthez, vagy diadalmasan leng a felhők között, nem lehet nagyobb szabadsága, mint annak a léleknek, akit te megszabadítasz, mert te Atyám hatalmas vagy, az Írások szerint jól ismered a csillagok számát, nevükön szólítod őket, számon tartod a lehullott verebeket, a hajunk számát is. Meddig tart neked elúznöd a sátánt, aki ordító oroszlánként jár e világban? Most egy széplány képébe rejtőzött, és bűnre csábítja felkent szolgálodat... Mert az igazak köbe véssik a nevüket, viszont a bűnösök homokba írják bele az emlékezetüket. Az igazak a mezőn szántanak barázdát, olyan magot vetnek bele, amelynek gyümölcsét egykoron az örökkévalóság örömei között fogják leszedegetni, amíg a bűnösök vízen vetnek barázdát, és jóllehet azon fényes csíkot hagynak maguk után, de a hullámok hamar betemetik, s helyüknek még a nyoma sem marad meg...

Ez az imádság, bármennyire heves és átizzott szavakkal fonta csokorba, az előbbivel szemben még a plafonig sem jutott, már a kereszt tövében darabokra tört, mert amint az előbbi, Mária képe Piroskát jutatta eszébe, úgy ez a kereszt sem kereszt többé: maga a széplány, széttárt kezekkel ölelkezés előtt, holott ezek a szavak most tényleg a lelke mélyéről fakadtak.

Semmit sem ért, mivel a szíve közben tovább epedezett a szép s formás nő testéért.

Még nem követte el a bűnt, de máris mocskosnak érezte magát. A bűnös lelkipásztor pedig, olyan, mint egy vak, akit a film tagozatra neveznek ki tanárnak.

Felállt, és kibotorkált a templomból.

Bemegyek az atyához - így hívta a plébánosát -, és meggyónok - határozta el, mihelyt megcsapta a friss levegő.

Mégis ellentétes irányba, a kis erdő felé vitte a lába. Agya elhomályosult, Piroska szép alakja lidérccé változva, minduntalan a szeme előtt lebegett: csak csalta... csalta, és neki, ha akart, ha nem, mennie

kellett utána. Mindene meghalt, csak a vágyai éltek tovább. Menet közben, mert aki saját elhatározásával ellentétes irányban halad nehezen jut előre, lépten-nyomon megállították. A gyerekek hangosan köszöntöttek, melléje csapódtak, és elkísérték egy darabon. A felnőttek - máskor alig jártak ezen az elhagyatott részen, most valósággal megszállták - a legújabb viccét akarták hallani, mert ő ilyeket is tudott, s mondott. - Aztán összeakadt néhány öregasszonnyal is, és mire felitatták elnehezült életük könnyeit a zsebkendőikkel beesteledett, aminek ő örült a legjobban, mert így legalább nem várja meg Piroska!

Az előbbi lidérc sem táncolt már a szeme előtt, ugyanakkor fájt a szíve, mert nem marad más csak egy szép emlék -, zsongtak a gondolatai sűrű hínárjába gabalyodottan, miközben a panaszokat hallgatta...

Azért, ha lassan is, ha vontatottan is, csak eljutott a megbeszélt erdőszéléig, ahol váratlanul megint összetalálkozott valakivel.

- Hová, hová, káplán úr? - kiabálta már messziről feléje Kakas Palya, ez a minden lében kanál falufarka, félnótás férfi, miután melléje ért. Tudálékosan rákacsintott. - Csak nem a szép lányok után? - az erdő felé bökött a fejével. - A szép, kis tornatanárnő is arra ment előbb.

A káplán szíve nagyot dobant: ott van tehát, és várja! Ám gyorsan lecsillapította megriadt szívét: Semmit sem tudhat, mert valójában nem is történt semmi. Csak találgat, ám ha rajta kapta volna őket, mindennek vége. Az egész falu a szájára veszi, mert ez, amilyen lökött, telekürtölné vele az egész települést!

- Sétálok, közben élvezve ezt a csendet, elmélkedem - mentegetődzött kapkodón.

- Én meg - mintha kérdezte volna valaki - Muku Bercitől jövök a tanyáról.

Máris felrakta a szignállemezt. Mindig ezzel kezdte:

- Nem voltam azelőtt ilyen csavargó. Ez a nyamvadts rendszer az oka, hogy idáig sülyyedtem, mert manapság iparos..., ugyan kérem! Hentes és mészáros a becsületes szakmám. - Összehúzta a szemét, és büszkén lesett a papra. - Segédlevelem is van. - A zsebéhez kapott, s megveregette, mintha keresett volna valamit. - Nincs nálam, de minek is hordanám állandóan magammal. Otthon tartom a fiókban - fa-

kadt ki végül is, majd lemondóan legyintett. - Egyszer megmutatom, ha nem hiszi el.

Naponta többször dicsekedett vele, holott senki, talán ő maga sem látta, ám annyiszor elmondta, hogy a végén maga is elhitte.

- Nemcsak a böllérséghez értek - ömlengett tovább nagyképpően -, a félig döglött állatokat is meggyógyítom, ha nem - röhögött érdesen -, levágom... Szóval azt mondja az állatorvos: te Palya, nézd már meg Mákék malacát. - Utánozta: - Nincs időm vacakolni vele, hívjátok Kakas Palyát! Tényleg sokan hívnak, én meg azt mondom: meggyógyítom egy feltétellel.

Szóömlengése elakadt egy pillanatra. Felemelte a mutatóujját, és kíváncsian fürkészte a káplán arcát, hogy kitalálja-e mire gondol.

- Ha netán - folytatta tagolva, miután a pap arca meg sem rezdült - meg akar dögleni, én vágom le, nem a hentes, és én is mérem ki a húsát. - Felgyorsította a szavait. - Ha úgy rám bízod, elhiszem, hogy bizodalmad van hozzám, ha nem, megdöglik.

Abbahagyta idétlen röhögését, és közelebb férközött a paphoz.

- Most figyeljen ide, tiszti! - Bizalmaskodott, majd választ sem várva már mondta is: - A múltkor Pesten jártunk a komámmal - egyébként neki mindenki „komája” volt a faluban -, és uram bocsáss, jól beszívtunk. Felszállunk a villamosra, és kit látunk a peronon: egy matrózt. Te - lökött meg a komám megütközve -, rossz helyre szálltunk. Miért? - kérdezem. - Mert villamos helyett hajóra tévedtünk.

Annyira nevetett, hogy még a nyála is kifröccsent. A pap akaratlanul odábbhúzódozott. Látszólagosan türelmesen hallgatta, valójában tűkön állt, felváltva rángatta a kezét és a lábát, ám Kakas Palyától nem lehetett egykönnyen megszabadulni, akire egyszer kivetette a hálóját, nem nyugodott, amíg alaposan ki nem fárasztotta.

- Ez megint Pesten történt - kihúzta magát -, megboldogult segédkoromban... Szóval azt mondja egyszer az inasom: Meghívom a segédurat egy főtt tojásra, mert csak azt ettünk, meg a tésztát. Kellott a fenének a hús, torkig voltunk vele. Jól van, felelem. Bemegyünk az egyik kisvendéglőbe. Eszem... eszem, egyszer csak felkiáltok: nézd már, ebben meg kiscsirke van! Az inasom rám pisszeg: Ne szóljon,

segéd úr, mert hátha a húst külön megfizettetik velem, holott nekem egy huncut vassal sincs több, mint a két tojás ára.

Mind a ketten nevettek, holott a pap, ej de unta már ezt a locsogós férfit, nem beszélve arról, hogy Kakas Palya legalább tízszer mondta el, de mennyire hitelesen azt, ami nem vele történt meg, hallotta, vagy olvasta valamelyik lapban. Pap volt, ezért neki ehhez a semmitmondó, agyoncsépeelt locsogáshoz is jó pofát kellett vágnia. Egyébként is, tartotta, gügye embernek ellentmondani, jó tanáccsal ellátni, annyi, mint szitába vizet önteni, ezért csak hallgatott, viszont a lábainak parancsolhatott-e? Annyira mocorgott, toporgott, hogy Kakas Palya is észrevette.

- De türelmetlen máma, tiszi! Csak nem mégis az a bögyös kis tornatanárnő bántja? - Megfenyegette a mutatóujjával, szeme pajzánul villogott, mialatt a papra kacsintott. - Hallottam valamit a múltkoriban, de én nem adok rá!

- Ha a pletyka piacán nem lenne olyan nagy a kereslet, ez az üzlet-ág hamarosan megszűnne, Palya!

- Mondom, a fene hallgat a pletykára. Irigységből mondtam, mert én is voltam fiatal, nem mintha olyan öreg lennék... Nem is állt meg előttem, büntetlenül egy lány sem. Valamennyit berángattam a legközelebbi kazal tövébe...

A káplán, csakhogy elterelje a pikantéria útjára tévedt beszéd kocsijának rúdját, mert Kakas Palya mondta volna, gyorsan közbekérdezett:

- Merre megy?

- A templomtornya irányába, mint a hajósok a tengeren: slévizavi. Jól mondom, nem? Mindegy, érti maga ügyis.

A káplán kínjában tovább mosolygott.

- Akkor én is..., szóval magával megyek, jó? - vágta rá zavartan, s erősen erőltetetten.

Mert most már végleg lemondott arról, hogy ezek után - senki sem mosná le róla a tornatanárnőt - az eredetileg tervezett, tilos irányba folytassa az útját.

Kakas Palya katonásan, némi hetykeséggel vágta rá.

- Jelszó a régi: nincs más hátra, csak előre, ha rám hallgat a káplán úr, azt tesz, amit akar.

Megfordultak és elindultak visszafelé. Kakas Palya egész úton beszélt.

- A múlt héten megint Pesten jártam. - A káplán ráhagyta. - Azt mondja a komám, a Keleti pályaudvar előtt akadtunk össze: hol dolgozol? Mondom, hol itt... hol ott. És te? Az Operaházban. Csak nem jegyszedő vagy? Ah, énekes. És mennyit keresel? Ezreket egyetlen este. Te? Kit, hogy lehet becsapni. Nem akarsz énekelni? Akarni, akarok, meg is van hozzá mindenem, csak a hangom hiányzik. Semmit sem tesz, majd tátogsz, úgy teszel, mintha énekelné a kórusban, annyit keresel, mint én... Hozzám dörzsölődött. Te, folytatta valamivel visszafogottabban: nincs egy húszasod?

A káplán látszólag továbbra is figyelmesen hallgatta, valójában semmit sem értett ebből a hiábavaló szószaporításból...

Végre elváltak. Ő, mint kivégzés előtt a rab, örömteli szívvel sóhajtott fel: ma is nyert egy napot, és megszabadult ettől a kellemetlen embertől is! Fellélegezve, újjászületve nyitott be a káplánlak - a plébánia kapuja melletti kis ház - ajtaján, ahol azonnal az imazsámolyára vetette magát.

- Nagy a Te hatalmad, kifürkészhetetlen a Te kezed munkája - imádkozott -, néha az ilyen szegény gügyét, a falu bolondját is felhasználod célod elérésére, mint Kakas Palya... - Úgy ömlött belőle a hálaadás, mint az oltáron égő gyertya végéből a füst, ha megcsapja a huzat.

Mire befejezte teljesen besötétedett. Továbbra is az imazsámolyán térdelt, de már nem imádkozott...

Váratlanul megkoccant az ablak. Felállt, és az ajtóhoz sietett. A sötétben azonnal felismerte Tóth Piroska virító ruhás, kacsú alakját. Nagyon meglepődött. Mindenki másra, csak rá nem számított. Szeme a lányra meredt, soron következő lélegzete a szájába rekedt, két kezével a melléhez kapott.

- Te... maga itt? - tódult végül is leplezetlen, riadalommal vegyült csodálkozása a nyitott szájába.

- Nem jöttél, hát én jöttem el. Ugye nem számítottál rám?

- Ne...em, rád igazán nem - hebegte. - De... de ide nem jöhetsz be!

Piroska nem törődött vele, előreindult. A káplán remegve követte. Úgy ment utána, mint eltikkadt kakas a hetyke tyúk után. A belső szobában Piroska hirtelen szembefordult vele, csak úgy perzselt a tekintete, miközben a férfi szemébe fúrta tüzelőn, buja tekintetét.

- Szeretlek, tiszti!

A pap behunyta a szemét. Feje elzsibbadt. Idegszálainak érzékeny vezetőkein sohasem érzett érzések lovagoltak végig. Szíve bizsergett. Testét, eddig ismeretlen forróság öntötte el...

Éjfél is elmúlt, mire a szép és formás tornatanárnő elment. Mihelyt eltűnt a kapuban, a káplán visszaroht a szobájába, rendbe szedte magát, és elindult a plébánosa lakosztálya felé. Mert arra gondolni, sem mert, hogy lefekszik, és megvárja a reggelt, netán úgy tesz, mintha nem történt volna semmi, azaz eltitkol mindent.

Megkocogtatta az ablakot, beszólt, hogy ki keresi, aztán az ajtóhoz lépdelt.

- Csak nem történt valami baj? - mormogta ijedten a plébánosa, majd hosszú, öreges kecmeregése után, végre kinyitotta az ajtót.

A káplán valósággal bebukott a szobába. Az öreg pap elkapta a kezét, és alaposan szemügyre vette az arcát. Nem kérdezősködött, csendesen elengedte, előrement, majd leült. A káplán a mellette lévő székre rogyott.

- Beszélj, testvérem!

A káplán egy ideig az öregembert nézte: mennyire megöregedett az atya! Mennyi ránc: talán, ahány éves annyi redő van az arcán! A múlt évben még nem látszott ennyire öregnek, megtörtnek. Lelkiismeret-furdalást érzett, amiért most és öregén magára hagyja, mert magára hagyja, az biztos! Aztán gyorsan, szinte hadarva beszélni kezdett. Szavai kongtak, tüdeje zihált, mint az öreg harmónium fújtatója, fent a kóruson.

- Jó két órája nem vagyok pap. Kivetközőm.

Az öregember arca csipetnyi meglepődést sem árult el, nem válaszolt azonnal, immár másodszor is alaposan végigmérte, mindenén átható tekintetével.

- Vétkeztél? - suttogta ezután.

- Olyan nagy bűnt követtem el, ami miatt nem lehetek többé pap.

- Vajon az egér elpusztításához fel kell-e gyűjtani az egész padlást?

- Ezt a bűnt nem lehet jóvátenni egy szimpla megbánással. Holnap elköltözőm a plébániáról.

- A mezők lilioma ott nő, ahová Isten teremtetten, de ő virág! Az emberek közül sokan nem ott akarnak élni, ahová ültették, ezért sehol sem eresztenek gyökeret, ez a legnagyobb bajuk, fiam!

Elhallgatott. Lehajtotta a fejét, és a szőnyeget böngészte. A káplán felemelte szétnyitott ujjú kezét, és iszonyodva nézegette.

- Annak a kéznek, amely másokat akar mosdatni tisztának, kell lennie. Ez a kéz pedig, sáros.

Az öreg plébános még mindig lehajtva tartotta a fejét, nem beszélt, inkább csak dűnnyögött.

- Az éghez legközelebb eső hegyet éri először a vihar, ez törvényszerű.

- Szeretek egy nőt, feleségül veszem. Nemrég ment el tőlem a káplán-lakból.

- A tornatanárnő?

- Tóth Piroska, de... de, honnét tudja, atyám? Én eddig...

- Eddig küszködöttél magaddal - vágott szavába a plébános -, most megtörtént. Az ördög mindig azt kísérti meg, akin keresztül legtöbbet elorozhat Jézustól: a papokat, édes testvérem!

A káplán szemmel láthatóan összerezzent, az öreg tovább beszélt:

- A papnak néha teljesen el kell fordulnia a világtól, hogy Istenhez szólhasson. Te túlon túl a világban éltél. Tetted a magadét, mint afféle lelkiismeretes hivatalnok. Egyházunknak ugyan hasznára váltál, vajon a lelkeknek is? - Felemelte a mutatóujját, s mintha ezzel be is fejezte volna, sokatmondóan elhallgatott. - Sorsunk irányítása Isten dolga - folytatta mégis néhány pillanat eltelte után -, ezért aki saját maga akarja sorsának kormánykerekét tekerni, könnyen zúrzavarba, bajba kerül.

- Hetente gyóntam. Az atya tudhatja legjobban, hogy ha sok nő között is forogtam, mostanáig tiszta maradtam.

- Az ember sokat tart erkölcséről, amíg nem kerül kísértésbe, ám mihelyt megcsapja a füst, azonnal kimutatkozik szívének zord feketesége.

- Szentül meg voltam győződve, hogy én..., szóval, engem egyetlen nő se hálózhat be, s íme!

- A legérettebb gyümölcsöt is felkeresi a féreg, és a szívébe fészkel.

- Engem a lábam nem a szívem vitt oda...

- Ezért lenne jobb, ha némely keresztény jobban vigyázna a lábára, mint a fejére.

- Az erdőben, ahol a hittanóra előtt megbeszéltük, nem találkoztunk. Visszafordultam, ő utánam jött..., én beengedtem, a káplánlakba, engedtem be. Örültem neki, és beszennyeztem vele a kezét, amelyet a Krisztus testének érintésére szenteltek fel. Elárultam, megcsaltam a gazdát, Jézust. Vétettem a híveim ellen. Leküzdhetetlen lelkiismeret-furdalásom van, és mégsem bántam meg, amit megtettem. Érti, atya? - Szótagolta: - Ez a legnagyobb bűnöm. Keserűnek kellene, nekem, mégis édes a szám.

- A kék illatát édesnek érzi a száj, pedig méreg az, és jaj annak, aki szörpöt hörpint, de később rájön, hogy méreg volt az.

- Alig várom a holnapot - folytatta a fiatal pap ugyanolyan felhevülten, amint abbahagyta -, hogy ismét találkozassunk. Szeretem őt, boldog szeretnék lenni azzal a lánnyal.

Az öreg pap közbe akart szólni, mégsem tette, úgy nézett a káplánjára, amint a haldoklóra szokott, miközben feladja neki az utolsó kezet.

A fiatal pap tovább mondta:

- Imádkozni sem tudok most, nagyon boldog vagyok. Az elkövetett bűnért adjak hálát?

- Pedig az ima - torkolta le a plébános felemelt hangon - kulcs a menny kapujához. Olyan erő, amely lendületbe hozza a kart, amely az egész világot mozgatja. Az ima képes eloltani a lángokat, nehogy megégjél, lefogni a vonat kerekét, nehogy elgázoljon az. Az ima ösztöri a dölyfös szíveket, egyformán nyitja a menny kapuját, zárja a pokol ajtóit, a sötétségben vigasz, a hőségben hűt, a hidegben felmelegít. Valódi csodaszer.

- Délután órákig imádkoztam, és előtte is fohászkodtam. Éppen az imázsamolyomon térdepeltem, amikor kopogtattak, tehát nem nyertem meghallgatást.

- Az imának a súlya számít, nem a hossza.

- Jelenleg fohászkodni sem tudok, nem imádkozni.

- Éppen ezért erősödik a sátán, mert az ördög nem függeszti fel a munkáját, mint te az imádat. Mihelyt a jó kivonul, azonnal betör helyette a gonosz, mert aki nem az Atyával jár, annak könnyen cimborájává válhat az ördög. Krisztus juhait sajátos jelzést viselnek, de mielőtt azt a jelzést beszennyezik, olyanná válnak, mint a többiek, s akkor szabad a préda! Ez történt veled is.

Abbahagyta. Rámeresztette a szemét, s mint a röntgen a beteg testrészt, átvilágította vele. Ezután felkelt, a könyvespolcához lépett, kezébe vette a szentírást, és belelapozott.

- A test cselekedetei - olvasta: - paráznaság, tisztátalanság, szemérmertlenség, bujaság... és a többi és a többi! Ezekről előre mondom néktek, amint előbb is mondtam, hogy akik ilyen dolgokat cselekszenek, nem nyerik el az Isten országát. - Felnézett. Hetvenhat éves volt, és szemüveg nélkül is jól látott. - Szent Pálnak a Galatákhöz írt levéléből idéztem. Olvashatnék fel több helyről is, például Mózes könyvéből a közismert tíz parancsolat közül az ötödiket: ne paráználkodjál, de tudod ezt magadtól is, hiszen pap vagy. - Ismét felemelte a hangját. - Az a férfi, aki parázna szándékkal tekint nőre, jobban tené, ha kiszúrná a szemét. Ezt is ismered. - Becsapta a bibliáját. - Summa summarum, a legnagyobb ellen vétettél.

- Átkozzon meg atyám!

- Nem, nem átkozlak meg, sőt fohászkodom érted. - Szemét-kezeit az ég felé emelte: - Kegyelmezzen neked az Isten, és adjon erőt, hogy jóvátehesd a bűnödöt!

- Halálos bünt követtem el.

- Nem most vétkezted, hanem amikor pap lettél, mert te egyszerűen jó, kényelmes állásnak tekintetted, azt, ami valójában elhívás. Téged nem Jézus Krisztus választott, hanem te választottad őt, és ez kettő: Mert, ha te engem választasz is az még nem biztos, hogy azért

te is tetszel nekem, téged akarlak a sok közül... Ezért nem vétettel halálos bűnt. Én is tudom, de Ő nálam is jobban tudja.

Újra felállt. Helyére tette a szentírást, aztán ismét a káplán mellé lépett, s a vállára rakta a kezét.

- Mindent elmondtál, ennyi az egész?

- Nem elég ez?

- Istennek már hátat fordítottál, most engem is itt hagyysz? Téged számtalanként utódomnak. Mi lesz a nyájjal, juhász nélkül? Mert papuk, ha meghalok, nem lesz többé, legalábbis egyhamar. Szétszéled a nyáj, mindent bekebelez a világ, a sok-sok szekta.

- A bajból kivezető út néha hitvány megoldás, tudom, de nem tehetek mást!

- Igen, igen. - Az öreg pap járkalni kezdett. - Nincs más megoldás, mert saját magunkat elámíthatjuk, a híveinket is könnyen becsaphatjuk, de Isten örökké való. Ő mindent lát, ő mindent tud, ezért őt, egyedül őt nem vezethetjük félre. Nőtleniséget, megtartóztatást fogadtál, ez utóbbit már megszegtéd, az előbbi ez utánra tartogatod. Jól mondtad: nem lehetsz többé pap, és itt sem lakhatsz. Az egyház és a világ egyaránt felhördül, de Istenhez képest ez mind semmi. Ők idővel elhallgatnak. Az emberek hangulata egyébként is változó: ma a vállukon hordoznak, holnap a sárba taposnak, és fordítva. Nagyon nagy segítségemre voltál, valósággal fellendítetted a pangó hitéletet, segítségoddal az orgona építése is felgyorsult.

Hátrarakta a kezét, és folytatta szavainak folyását:

- Szóval holnaptól kezdve kimész a világba. Itt hagyod az egyházad meleg fészket, és kilépsz a viharba. Mert a világ sok gyönyört ígér: szerelmet, pénzt, dicsőséget és glóriát, viszont azt tudod-e, hogy ez mind egy-egy kis szappanbuborék Jézus örökké tartó kincséhez képest?

- Istent nem hagyom el - jelentette ki elérzékenyülten a káplán.

- Csak másnak leszel a szolgája, mert két urat szolgálni ugye nem lehet.

- Nemcsak a pap lehet hívő keresztény, nemcsak ő szolgálhat Jézusnak, atyám!

- Aki közelebb áll a tűzhöz, könnyebben süt szalonnát. A húséges szolga mindennap bejáratos az urához, előtte kinyílnak az ajtók, de mit tesz az úr a szolgáljával, aki megcsalja?

- Tudom, halálos bünt követtem el. Még egyszer kérem, átkozzon meg, atyám! - válaszolta a káplán szenvedélyesen, erősen felturbóztatott hangon.

Az öreg pap a káplánja fejére rakta a kezét, másikat az ég felé tárta.

- Áldjon meg az Úr, és hintse be égi harmattal azt az utat, amelyre léptél! Szaporítsa meg gyermekeid számát, és tegye boldoggá velük leendő feleségedet, és téged! - Előbbi ég felé emelt kezével keresztet írt le: - Az Atyának, a Fiúnak, a Szentlélekistennek nevében, amen.

Levette kezét a káplán fejéről.

- Megáldottalak. A püspök úr és a szent zsinat véleménye ellenére is megáldottalak. Mert én, ismerlek, ők nem. Az embereket nem szabad kaptafára húzni, mint a cipőt. Ahány, annyi. Maradj jó keresztény, katolikus!

- Köszönöm. Mindent köszönök, hálás szívvel köszönök. - Ő is az ég felé emelte a szemét. - Oldozzon fel, atyám!

Az öreg plébános megint felemelte a jobb kezét, és keresztet rajzolt vele a levegőbe.

- Én feloldozlak téged, az Atya, a Fiú, és a Szentlélekisten nevében, amen.

Ünnepélyes csend ereszkedett rájuk, amint a templomban Úrfelmutatáskor. Még a csengő hangját és a hívek kórusát is hallották: Uram nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, de csak egy szóval mondd és meggyógyul az én lelkem.

Lelkük fájt, feldúlt idegeik pattanásig megfeszültek, mialatt az öreg pap csupa szeretettel mérte végig a káplánját.

- Nemsokára reggel lesz - hagyta el a szó, sóhajával együtt az ajkát. - Feküdjünk le! A holmit, ami az egyházé hagyd ott! A költözködéshez pedig, hívd segítségül a harangozót és Zsuzsikát!

A káplán felállt, elkapta a plébánosa kezét, és megcsókolta.

- Mindent köszönök, atyám, - rebegte. Szeme könnyezett.

- Nem kérdezem meg, hová költözől, mi lesz veletek, hogyan éltek majd meg. Az Úr rátok is gondot visel. Ezt teszi majd az orgonával is.

Lehet, hogy én már nem hallom meg a hangját, te igen, mert a templom ajtaja előtted továbbra is nyitva áll. - Elérzékenyült. Nem akarta kimutatni, ezért gyorsan befejezte. - Na, Isten áldjon meg, fiam!

- Dicsértessék a Jézus Krisztus.

- In aeternum, ámen... és jó éjszakát! - ezt az utóbbit akkor tette hozzá, amikor a káplán már az ajtóban járt.

2.

Karcag tanyavilágának összeszűkülésével megszűnt az a tanya, amelynek frissen meszelt falú, földes és igen kicsi ablakú - téli éjjeleneken még azt is betömték, nehogy kiszökjön a meleg - cselédházában Asztalos János hatodik gyermekének: Jónásnak, Bodoj község jelenlegi öreg plébánosának orrára repült a megdögleni nem akaró, kései légy, amelyet ilyenkor már a világért sem ütöttek agyon, mert - tartották - vele együtt a jövő évi szerencséjüket is agyoncsapnák.

Éppen átlépte a századforduló küszöbét, a semmilyen eszközzel fel nem tartóztatható léptekkel haladó idő, amikor a kis Jónáska először elsírta magát: - Egy karéj kenyérrel nemsokára több kell - suttogetta fáradtan, elcsigázódottan, mégis mosolyogva az anyja, miután a bába-asszony kezébe adta az egészséges kisfiát.

Jónáska nagyon erős kisgyerekek bizonyult. Olyan gyorsan felcseperedett, hogy mire a szülők szétnéztek - annyi volt a dolguk, hogy a fejük búbja sem látszott ki, nézelődni ugyan ki ért rá -, Jónáska már a többi cselédgyerek között futkosott az udvaron. Ők, meg a végtelen határ lett a játszótársa, és a rétek egy-egy eltörött szárnyú madara - egy gólyát két télen át ápolt az istállóban -, a befogott kis nyúl, a kutyává szelídített róka..., mert az anyja kicsinyke korától mindenüvé magával vitte a határba. Ettől a Karcagtól néhány kilométernyire eső kis tanyáról járt be, hétéves korától kezdve az iskolába, de csak telenként, mert mihelyt kitavaszkodott azonnal otthon fogták. Ősszel is később kezdte el, mint a többiek, mégis őt kiáltották ki az iskola legjobb tanulójának. Az intéző, természetesen a kisfiú tanítójának javaslatára, és az uraság számlájára középiskolába íratta. Mezőgazdász lesz belőle! - dicsekedett a kövér intéző, félélvénként, amikor eléje rakta a színjeles bizonyítványát... Az intéző azonban hirtelen meghalt. Jónás válaszüte elé került: Vagy abbahagyja a tanulást, vagy elvállalja a hitoktató-tisztelendő tanára javaslatát, és papnak tanul, melynek eredményeként az év őszén beköltözött - abban az évben fejezte be a negyedik gimnáziumot - a Váci Papnevelő Internátusba. Azért oda, mert ott tanított a hitoktatójának legjobb barátja.

Miután elvégezte a teológiát, szülei kérésére, Karcagon mondta el első szentmiséjét, ám a püspöke mégis, bár helyben, Karcagon is akadt hely akkoriban, a távoli Bodojba helyezte káplánnak.

Csak két évig segédkezett eme minőségében, közben ugyanis elhunyt az alig negyvennyolc éves plébánosa, aki abban az évben kezdett bele a paplak bővítésébe. A falusiak hamarosan megkedvelték, amiért is, kispapjuk érdekében küldöttséget menesztettek a püspökhöz: Őt nevezze ki plébánosuknak...

Így történt meg, hogy Asztalos Jónás lett az egyházmegye legfiatalabb plébánosa, élt és öregedett meg Bodojon. Ebben a községben ünnepelte meg, két évvel ezelőtt, fél évszázados papi jubileumát is, amely alkalomra nagyon szép ünnepséget terveztek a hívei, amit ő hirtelen lefűjt. Csendes misét tartott, mégis dugig megtelt a templom. Nemcsak a falusiak, a szomszédos községekből is sokan átrándultak Bodojra, annyi ajándékot kapott, hogy kiterjedt rokonságú ifjú párnak is becsületére vált volna.

A nagy falu, az eltelt hosszú idő alatt, az öreg plébános szemeláttára alakult át. A régi, kis házak helyén újak nőttek ki a földből. Az öregeket széttúrták, és visszahordták abba a gödörbe, amelynek agyagából az elmúlt évszázadok során gomba módra kinőttek. A lakosság: a régi napszámosok, a volt cselédek, a zsellérek és Budapestre bejáró ipari munkások megtollasodtak. Televízió minden házban volt, az autók száma állandóan szaporodott, ugyanígy, a teljesen gépesített háztartásoké... Csak egy valami sekélyesedett el a test terebélyesedésével ellentétben: a lélek, holott az öreg papot igazán jó lelkipásztornak tartották, ismerték el. Nem rajta múltott, hogy a nyájából, hiába tartózkodott állandóan a juhai között, egyre több báránka elkallódott. Mindenütt megjelent, ahová hívták, ahol ott kellett lennie, csak a lakodalmakat és egyéb zajos, dínom-dánommal összekapcsolt, zajos rendezvényeket kerülte el. Ami igaz, az igaz: az utóbbi időkben már olyan hely is akadt, ahová hiába vitt lelki vigaszt, nemcsak nem fogadták el, egyenesen elküldték. Elnézést kért, és tovább ballagott. Úgy ismerte a falusiakat, mint a tenyerét. A bevándorlók és az utóbbi évek egynéhány gyereke kivételével, akiket névadóra vittek, mind ő keresztelte meg, legtöbbjüket ő is eskette össze. Ezt az utóbbit is csak

az elmúlt évekig, mert mostanában egyre több, de korántsem mind-egyik fiatal választotta esküvőjének kizárólagos színhelyeként a tanácsházát. Bőven akadt, aki itt is és ott is megkereszteltette újszülöttjét, s megesküdt. Kísérte ki egymás után az öregeket, a lélekharang bús kongásának közepette, végső nyughelyükre. Mert a temetések túlnyomórészt, manapság is pappal végeztették el. Legutóbb, ő temette el - a halott hozzátartozóinak felkérésére - az egyik pártalap-szerv titkárát is...

A paplakhoz nagy kert tartozott, amit minden évben saját kezével s egyedül művelt meg. A falusiak ezért, ha napközben keresték, egyenesen odamentek. Ha nem dolgozott, a vele egyidős diófa tövében lévő, saját maga összetákolt, kis asztalka mellett ülve olvasgatta a breviáriumát. Ott nézte át az aznap érkezett leveleket is...

Most éppen kapált. Zsuzsika, a házvezetőnője kiabálása zökkentette ki a munkájából.

Negyvenöt éves múlt, mégis mindenki Zsuzsikának becézte a faluban.

- Plébános úr, a tanácstól keresik!

Az üzenetet most kivételesen nem a kézbesítő, hanem Pannika, a kis adminisztrátor hozta. Kapáját a diófa alá rakta, leverte nadrágjáról a port, és a fiatal lány felé ballagott, aki a kert kapujában várta.

- Isten hozott, lányom! - köszöntötte már messziről.

- Dicsértessék, plébános úr. Az elnökünk küldött. Elnézést kér, hogy csak így... - nyelt egy nagyot -, szóval azt üzeni, tessék szíves átfáradni hozzá!

- Nem tudod, miért hívat?

- Nem mondta meg. Ott van Kenyeres Károly bácsi is, akkor pedig, csak a Hazafias Népfronttal kapcsolatosan akarhatnak valamit.

- Mondd meg nekik, hogy átöltözködöm, és azonnal megyek! Nézd csak, mi van a kezemben! - eddig hátra dugta, most elővette a szép nagy körtét, amelyet a diófa alatti asztalról vett fel imént, és a lány felé nyújtotta. - Tessék! Neked hoztam - s az illedelem kedvéért ellenkező lány kezébe nyomta.

Ezután elnézést kérve magára hagyta. Bement a szobájába, inget s nadrágot váltott, és már indult is.

A tanácsházán Kenyeres Károly, a Hazafias Népfront községi elnöke, volt párttitkár és a tanácselnök jó félórája vitatkoztak, de még mindig nem jutottak dűlőre. Az elnök felváltva vakargatta a fejét s gesztikulált, szemlátomást idegesebbé vált.

- Ne ellenkezz, Károly bácsi! Mindjárt itt lesz az öreg. Nem mondhatom vissza.

- Mint ember ellen, semmi kifogásom nincs, csakhogy ő pap, s mint ilyen ellentétes ideológiát vall.

- Ha egyszer a megye papot akar beválasztatni a Hazafias Népfront elnökségébe. Tudod a püspöki-kar és a kormány megállapodása... Itt a papír, a te nevedre szól!

- A káplán jobb lett volna, de hát ő kiugrott.

- Kérjem meg, hogy lépjen vissza? Te is tudod, mennyi borsot tört az orrunk alá. Nem győztem a jelentéseket írni, meg raporra járni miatta a járáshoz. Most, én vagyok a nagy, mert végül is kilépett, a mi malmunkra hajtotta a vizet. - Kenyeres Károlyba fúrta a tekintetét. - Végeredményben mi a kifogásod az öreg ellen, mert csak mondd, mondd a magadét...

- A bizottságba jöhet - vágott a szavába -, de az elnökségbe...! - Úgy nézett az elnökre, mint macska, ha le akar csapni a prédájára. - Ő mondja meg, hogy ki legyen a tanácstag, s ki ne?

- Ez a választópolgárok dolga.

- A Hazafias Népfront fogadja el a jelölteket.

- A választási törvény szerint, ha valaki a tanácstagi jelölőgyűlésen megkapta a jelenlévők szavazatának egyharmadát, automatikusan jelölt lesz. A népfront köteles felvenni a jelöltjei közé, mert a népfront nemcsak te vagy meg az elnökség, mindenki, így azok is, kit-kit kézfelemeléssel szavaztak meg, s jelöltek tanácstagjuknak. Mindegy milyen az ideológiájuk.

- A jelölőgyűlésnek, a párttal történő előzetes egyeztetés alapján, mi, a hazafias népfront elnöksége ajánlunk először valakit tanácstagnak, akit rendszeresen el is fogadnak, tehát mégis van beleszólása az elnökségnek, köztük a papnak. Sajnos, nincs már kulák, nem számít ki-mi volt régen, de a vallás terén nincs alku.

- Az elmúlt választásoknál mégis nyolc körzetben állítottak ellenjelölteket. Emlékezzél, mennyi bajunk volt a sok kettős-hármas jelölésekkel! Értsél meg...!

Még folytatja, ha az öreg közbe nem vág.

- Értem én, értem, csak nem értek vele egyet.

A tanácselnök felállt, és megropogtatta a csontjait.

- Együtt voltunk summások, noha én, melletted csak amolyan menj ide, menj oda, negyedrészes gyerek voltam - jegyezte meg nosztalgikusan. - Emlékszel, háromszor is eljött oda, utánunk az öreg pap, ha nem négyszer.

- A pajtában misézett, viszont ez nem változtat a leányzó fekvésén. Akkor is pap volt, ma is az. Ellentétes ideológiát vall. Igaz, se személyi kultusz, se ellenforradalom, csak népfelkelés, ideológiánk szétdarabolódott, de a klerikalizmus ma is ugyanolyan ellenfél, ha nem is ellenség, mint régen. Hittan beiratkozáskor a mi emberünk is az iskolában ül. A pártagokat, ha netán hittanra íratják a gyerekeiket, felszólítjuk, hogy írássák ki a csemetéiket! A pedagógus nem járhat templomba... tehát, e téren nincs békés egymás mellett élés! Ha nagyon sok minden meg is változott, ez nem! Az élek kicsorbultak nem is kicsit, ez azonban, amint mondtam, mit sem változtat a leányzó fekvésén.

- Ő, miért nem menekült el negyvennégyben - érvelt az elnök, pillanatnyi kizökkenése után - a főjegyzővel, a kántorával s a többiekkel? Miért tagadta meg a nyilas zászló felszentelését negyvennégy októberében? Miért rendezett rendszeres gyűjtéseket, és adta oda a papföldeknek összes termését a hadiözvegyeknek, támogatásként? Avagy ki bűjtatott el téged s másokat ötvenhatban?

Kérdést várón tárta szét a két kezét, ám, mivel nem kapott választ, Kenyeres Károly önmagával viaskodón leste a földet, tovább beszélt:

- Mindig haladó eszmélet vallott, hirdetett.

- Kutyából nem lesz szalonna. Rákosi szavai, de igazak. - A mellére csapott. - Tartom én ma is!

- A pap legyen pap, a tanácselnök a falu vezetője, a párttitkár... - elhallgatott néhány pillanatra. Sokkal enyhébb hangon folytatta: - Őt azért fizetik engem ezért, a többieket amazért, Károly bátyám! -

Hangja váratlanul átszíneződött, arcára mosoly fakadt. - Emlékezel még a szegény, gügye Hurják Lajosra?

- Hogyne emlékeznék. A múlt évben halt meg.

- Na, szóval egy bandában dolgoztam vele, én vízfordógyerekként, ő egész részes summásként. Ezt a szerencsétlen Lajost állandóan cukkolták a többiek. Ettünk, ha véletlenül elfordult, valaki sót dobott az ételébe. - Felnevetett. - Hazafelé jöttünk. Lajos valami nehezet cipelt a hátán. Mit cipelsz? - kérdezte a pap, amikor találkoztunk vele az utcán. - Sót - vágta rá Lajos. - Sót? - csodálkozott a pap. - De hiszen az itthon is van. Van - felelte Lajos hetykén -, azonban a mezőhegyesi sósabb. Sósabb? - hitetlenkedett az öreg nevetve. Az - vágta rá Lajos. - Ebből csak egy csipetnyit dobtam a levesembe, és mindig elsóztam... Ő tudod, mit válaszolt rá? Nem emlékezel? Jó, megmondom: Ahogy a szegény ember mindenütt szegény marad, a só is mindenütt egyforma, mert ugyanabból a hegyből szállítják Mezőhegyesre és Bodojra is. Szóról szóra idéztem. Mertél volna te, az ellenálló ilyet mondani akkoriban, nyilvánosan? Máris visz a csendőr.

Nem folytathatták, mert kopogtattak.

- A pap - súgta az elnök, és kapkodni kezdett. - Nehogy valami sületlenséget csinálj! - kérte, mialatt összeszedte az iratait, és beledugta a fiókjába. Kenyeres Károly rábólintott, ő elkiáltotta magát: - Tessék!

- Jó napot kívánok, elnök úr! - Kenyeres Károly felé is meghajolt: - Jó napot!

Sorban kezét fogott velük.

- Foglaljon helyet, plébános úr - szívélyeskedett az elnök.

Leültek. A tanácselnök a társa felé intett a szemével, hogy kezdje el!

- Azért kértük - fogadott szót az, kezdte el erőltetetten, mint a Hazafias Népfront elnöke - mert szeretnénk beválasztatni a Hazafias Népfront elnökségébe.

- Hetvenhat éves vagyok, és pap - huzakodott.

- Kívánom, hogy élje meg a százat - mézeskedett Kenyeres Károly, valójában nem méz, erős méreg volt a szájában, csak nem köpte ki, de nem is nyelte le. - Megtiszteltetés. Egészen magas tisztség.

- Inkább legyenek homályos arany, mint látszólagos friss platina, tartom én.

- Nézze, plébános úr - vette át tőle a szót a tanácselnök. - A párt, a tanács, a Hazafias Népfront együttesen kéri öntől. Mi csak tolmácsoltuk e kérést.

- Mi lenne a feladatom?

- Eljár az ülésekre, meghallgatja az előterjesztéseket, kérdez, hozzászól, javasol, vagy ellentmond. Eljár a hívei, mint a lakosság egy rétegének a nevében. Mint ilyen, segíti településünk fellendítését: szépítését, tisztaságát, környezetvédelmét, a lakosság jobb ellátását, és így tovább. Ja - a homlokára csapott - a legfontosabbat nem mondtam: segíti a társadalmi munkák szervezését.

- Elnökséget tetszett mondani? - kérdezett közbe gondterhelten az öreg pap. - Mert a Hazafias Népfrontnak van egy bizottsága: ez a tágabb vezetőség, és van egy szűkebb köre: az elnökség. Jól mondtam?

- Igen - helyeselt a tanácselnök.

- Ha egyszer felkértek, és bíznak bennem, elvállalhatom. - Arcán szende mosoly futott végig. - Elvégre a jó pásztornak a nyája között van a helye.

- Csakhogy ott farkasok is vannak - csúszott ki Kenyeres Károly száján akaratlanul.

- Éppen ezért kell a jó pásztor, aki megvédi tőlük őket.

- Igen ám, de azok a bárányok már nem birkák... - Kenyeres Károly mást is akart mondani: nehogy fordítva legyen, s a bárányok egyék meg a pásztort, ezt azonban csak elhallgatta.

A plébános mindebből csak annyit vett észre, hogy Kenyeres Károly tekintete elhidegült.

- Én sohasem tartottam az egyházat luxushotelnak - jelentette ki, mintegy védekezően a plébános -, amelyben a papok kényelmesen üdülnek. A keresztény egyház katonai barakkhoz hasonló, amelyben a harcosok együtt laknak, és közös kiképzésben részesülnek.

Kenyeres Károly csak nem tarthatta a szájában tovább előbbi mérget, kiköpött belőle egy csipetnyit.

- Felszabadulás előtt nem ezt mondták a papok, tartani pedig ki tartotta be..., - száját gúnyosan elbiggyesztette, és elhallgatott.

- A papok némelyike, meglehet, én viszont igen - vágott vissza az öreg pap, miután az nem folytatta. - A feleslegesen felhalmozott gazdagságot megrágja a moly, a pénzen kiütköző rozsdá pedig, nemcsak a rideg fémét támadja meg, hanem az ember szívét is. Rákfene. A katolikus egyház legnagyobb átka volt. Én sohasem helyeseltam a negyven-ötven holdas papi birtokokat. Mert, miként beszélhetünk szegénységről, ha magunk, ha nem is dúslakodtunk, de dúslakodhatunk volna az anyagi javakban. Bort ittunk, vizet prédikáltunk. Igaza van a csúfolkodóinknak, noha jómagam éppen olyan fekete kenyeret ettem, mint maga, és éppen olyan lyukas cipőben jártam is, mint a többiek. A papnak a szó szoros értelmében szegénynek kell lennie, most az is vagyok, csak hogy manapság a szegénység is másabb, mint akkortájt. Ma a legszegényebbnek is van mit ennie...

- Nekem mondja ezt, plébános úr?

- Szóval vállalja - torkolta le gyorsan a tanácselnök a kakaskodó öreg veterán múmiát -, megegyeztünk?

Miután az öreg pap rábólintott, az folytatta:

- A választási gyűlés egy hét múlva lesz. Meghívót küldünk.

A plébános felállt, és szedelőzködni kezdett.

- Káplán nélkül maradt, plébános úr? - szurkálta Kenyeres Károly ezalatt, nem minden ironia nélkül.

- Sajnos.

- Majd jön helyette másik - vigasztalta a tanácselnök.

- Meglehet, bár ebben a papszegény világban...

- Nehogy fiatal legyen - replikázott tovább Kenyeres Károly -, mert több fiatal tanárnőnk van, akik legalább olyan csinosak, mint Piroska volt.

Tóth Piroska és a volt káplán már elköltöztek a településről.

- A bűn mindenkibe beleférközik, még a papba is, ha pedig belefészkelődik, sőt magunk is hozzásegítjük a fészekrakáshoz, amint a kis sebből, ha megfertőződik, lehet nagy is, úgy a kis bűn is nagyra dagadhat.

- No de, egy olyan ízig-vérig pap, mint a káplán volt! - A világért sem mondott volna urat.

- Akármilyen fehér is a lilium, az árnyéka sötét.

- Ha Isten a saját szolgáját is megkísérti, akkor mit szóljak én, a hitetlen?

- Isten senkit sem kísért, Kenyeres úr, csak az ördög.

- Akkor engem az nem hagy békén, hiába öregedtem meg, ha fiatal, szép nőt látok..., szóval újra fiatalnak képzelem magamat. Úgy látszik, már sosem változok meg?

- Imádkozzon!

- Miért imádkozzak, amikor, hála a demokráciának mindenünk megvan, a házam be van biztosítva, sőt még villámhárító is van a tetőnkön.

- De a fején nincs.

- Amit hiszünk, az van, tanítják maguk, Ha ez igaz, akkor ennek az ellenkezője is áll: amit nem hiszünk, az nincs. Nos, én ezt tartom, akkor meg miért, kihez imádkozzak?

A tanácselnök megunta Kenyeres, régimódi, veteránokhoz illő, idejét múlt, modortalan politizálását, azért megint közbeszólt, és más irányba terelte a mellékvágányra futtatott beszélgetést.

- Hol tartanak az orgona építésében?

A plébános arca felderült. Olyan hangon felelt, mint aki kedvenc témájáról beszél.

- A faállványzat kész. Jelenleg a testet szerelik. Ha minden jól megy, néhány hónap múlva orgonát avatunk, az is lehet előbb. Remélem önök is ott lesznek? Egyébként meghívom majd az egész elnökséget.

Kenyeres Károly a tanácselnökre lesett: Látod, még nem is elnökségi tag, máris templomba csalja a tagokat! - mondták a szemei, ám a tanácselnök mit sem adva rá, gyorsan közbevágott:

- Ott leszünk. Én egyébként is szeretem az orgonazenét.

- Legyen szerencsénk Kenyeres úrhoz is! - Tőle nem várt választ. Meghajolt, kezet fogott velük, és elment.

Alig lépett ki, Kenyeres Károly kutyamód máris utána morgott:

- Pap ez, még ha a béke rózsaszínű köntösébe bugyolálsz is.

Még tovább beszélt volna, ha a nyitott ablakon át, váratlanul éles hangok nem ütik meg a fülüket.

Két férfi, közvetlenül, az ablak alatt állt meg, és beszélgettek. Egyikük nagyot hallott, ezért kiabáltak:

- Hallottad, Bíró Rózsának, lányként gyereke lesz.
- Eleget is bánkódok miatta - röhögött fel az erősen kajánul.
- Miért izgat az, téged?
- Mert, hogy nem tőlem lesz.

Kenyeres Károly és a tanácselnök szinte egyszerre nevettek fel, és mentek a nyitott ablakhoz. A feszültség, amely előbb akarva akaratlan közéjük férközött, feloldódott. Mind a ketten nevettek, ám mire kilestek az ablakon, az előbbi két férfi tovább ment.

* * *

Az este még csak a lábát nyalogatta az éjjelnek, de a plébános már nemcsak aludt, álmodott is. Elszálltak feje fölül a terhes öregség nehezé szárnyú varjai, helyükön a régmúlt ifjúságának tarkabarka cinkecskéi csiporogtak. Célba dobtak a szomszédban lakó Boros Janival. Ő éppen eltalálta az istálló ablakát, amikor változott a kép, és máris dörögni kezdtek az ágyúk, amelyeket 1944-ben a község alatt állítottak fel a németek. Felugrott: a tornyot felrobbantották, a templomot is rommá lövik! - rebegte halálra rémulten. - A lövedékek közben süvíteni kezdtek a feje fölött. Ő hasra vetette magát, de nem ért földet, zuhanni kezdett le a padlásról... Olyan nagyot esett, hogy a saját huppanását is hallotta. Hangja mégsem a föld felől hallatszott, hanem közvetlenül az ablakból...

Arra ébredt fel, hogy valaki az ablakát veri.

- Ki az! - kiáltotta el magát félkábultan.
- Haldoklik apuka... Tessék feladni neki az utolsó kenetet! Buki Szomorú Dénesről van szó, Tinódi utca kettő...

Az öreg pap előbbi álmosága egyből elinalt, korát meghazudtoló frissességgel ugrott ki az ágyából. Az ablakhoz sietett, hogy még egyszer megkérdezze:

- Kihez menjek?
- Buki Szomorú Déneshez.

- Azonnal megyek. Te indulhatsz, lányom! - hebegte örömmel keveredett zavartsággal. - Magamhoz veszem a szent ostyát, a szentkenetet, és utánad sietek!

Ezután az égre emelte a szemét, és felsóhajtott.

- Mennyire kifürkészhetetlenek a te utaid, Uram! Legyen hála érte!

Szokásosnál sokkal gyorsabban öltözködött fel. Elemlámpát vett a kezébe, és sietve elindult. A templomba az udvarból nyíló sekrestye ajtaján ment be. Gyorsan magához vette az ostyát és a szentkenetet tartalmazó tégelyt, s már indult is a falu vége felé: Buki Szomorú - ismételte önkéntelen -, te voltál Kenyeres Károllyal, s másokkal együtt a legnagyobb istentagadó, Isten szolgáit, híveit üldöző veterán. Valláskritikai szemináriumot vezettél, elhintve az istentagadás magvait a fiatalok körében. Mindenkit kizárattál a pártból, akik templomba jártak. Miattad csökkent felére, a hittanra járók száma. Ott rúgtál belém, ahol lehetett, s íme, most az Úrjézus testét viszem hozzád!

Lehajtott fejjel, egyenletes, gyors léptekkel sietett a Tinódi utcába.

Eközben a falu megszokott kora éjjeli életét élte. Kutya macskákat zavargásztak, a járdákon néhány ember sietett hazafelé. A közeli kocsmá teraszáról borízú, trágár beszédet hallott. Nem figyelt oda, mégis hallott mindent, de ha a fülét nem is dughatta be, a trágárságot, mint víztisztító berendezés a szennyet, az utolsó szóig kiszűrte.

Az öreg kocsmáros az asztalok körül forgolódott. Valamennyi ujjára jutott egy-egy korsó sör, ám mire az utolsó asztalhoz ért egy sem maradt a kezében: - Ez is foglalkozik mindennel - gondolta akaratlannul -, csak a lelke üdvével nem. Kupeckedik, ha jó üzlet adódik a láthatáron, még a vendégeit is otthagya: Igyátok meg, aztán tegyétek a pénzt az asztalra, de a rolót ne felejtsetek el lehúzni! - szokta mondani olyankor, cseppet sem félve a leltárhiánytól. Állandóan többlete van, amely éppen olyan hiba, mint a leltárhiány. Igaz-e, nem, pletykáltak.

Kakas Palya -, mert hol nincs ott, ahol ivásról van szó - szokása szerint most is vicceket mesélt, saját puskájából, mások által régen kilőtt patronokat pufogatva. Az előbb hallott trágár viccet is ő sütöt-

te el, most másik anekdotába kezdett. A plébános akaratlanul is jól hallotta, ugyanis, csaknem a kocsma előtt haladt el éppen:

- Rákiált a százados a bakára: mit keresel te itt? Nem sokat, jelentem alássan, nyolcvan fillért naponta. Nahát, hová tartozol te? Csak a kantinba két pengővel. Ekkora hülyét a huszadik században! Vigyázzba vágta magát a pasas: Jelentem alássan nem a huszadikba, a tizenötödik századba tartozok...

A többiek még nevettek, Kakas Palya nem törődve velük, máris újabb mondókába kezdett:

- Ma éjjel is úgy ne járjak, mint tegnap. Ez a hülye Pityinger - holt-részezen ült mellette a széken -, úgy beszopott, hogy menni sem tudott tisztességesen. Haza cipeltem, holott olyan nehéz volt, mint hentes koromban egy fél marha - mert ugye a hentességgel való dicsekvése nem maradhatott el. - Hej de sokat cipeltem megboldogult segédkoromban Pesten, felváltva disznót, borjút, tehenet... A kapu előtt leraktam a földre. Becsengettem. Lehajolok érte, hogy felvegyem, ez a majom rám bámult, s elkapta az ingemet, majd leszaggatta rólam: Kicsoda maga! - kiabálta. - Mit keres maga a házam előtt? Úgy nekem esett, hogy alig kaparhattam le magamról. - Hangosan felröhögött. - Arra sem emlékezett, hogy én hoztam haza.

- Ilyen hülye volt ez már 1951-ben is - szólt bele valaki. - Taggyűlésről hazafelé tartva, jól berúgtak Káró Ferivel.

Gúnyosan röhögve utánozta őket:

- Te, Káró elvtárs, ne tagadd, te jóban vagy a feleséggel. Nem én! No, Káró elvtárs, ne tagadd! Ne kerülj az ellenség uszályába, mert az ellenség hangja messzire elér, le kell leplezni őket! De azért megcsókoltad? Nem én, Pityinger elvtárs! No... no! Láttalak benneket. Az csak szimpla elvtársi puszi volt. - Összecsuicsörítette a száját, és tovább utánozta: - Azt pedig, szabad, nem?

A kerthelyiségben ülők eddig csendesen figyeltek, most hirtelen felröhögtek.

- Olyan elvtársi puszi volt, amelytől kilenc hónapra kisbaba született: - ezt Kakas Palya tette hozzá, mely közben jól hátba verte Pityingert: - A kis Káró elvtárs!

Az felriadt, és ráförmedt:

- Ne dumálj! Igyál! Nem taggyűlésen vagy, kocsmában. Sört neki, Tóni!

- Nekem lehet, de neked már csak olyan vizet adnak, amely megcsiklandozza a szádat. - Megint hátba verte. - A múltkor azon vitakozott velem, hogy melyik tégl a jobb. A lyukacsos vagy a tömör. Én a lyukacsosra voksoltam. Mondom: levegő hatol közéje, ezért szigetel. Ő kifakadt. A levegő szigetel? Nekem beszélhetsz - intett le -, amit akarsz. A lyukas nadrágon is ott megy be a levegő, a szél, ahol akar. Hogy szigetelne, amikor majd megfagyok tőle. Akkor melyik jobb: a lyukas nadrág vagy, amelyik nem lyukas?

Az öreg plébános már messze járt, mégis hallotta a hangokat, mert azok minduntalan utána repültek. Ráültek a fejére, és egyenként besurrantak a fülébe, holott szerinte neki most nem szabadna észrevennie semmit, főleg a trágár, kocsmai beszédet, mert ő jelenleg az Úr-jézus kenyérré változott testét viszi egy haldoklóhoz, meg a bort, amely az ő szemében vér, e kettő együtt: Ige...

Buki szomorú lánya zokogva fogadta:

- Már nem beszél, a szemét sem nyitja ki, de talán még nem halt meg. Siessen, plébános úr!

Az öreg pap a zsebébe nyúlt. Egy csengőt vett elő s megrázta. A háború előtt, napközben ministráns gyerek vagy a harangozója kísérte, rázta a csengőt, ha valaki közeledett az úton, mintegy jelezve, hogy az Úrjézus szent testét viszi a pap. Mostanában egyedül ment. Ha kísérője nem is akadt már, az öreg plébános körömszakadtáig ragaszkodott ehhez a régi, megható hagyományhoz.

Rövid csengetés után belépett a szobába.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Amint a betegre pillantott, hirtelen elakadt a hangja. Buki Szomorú arca sárgállott, nem lélegzett. Szemei üvegesen meredtek a plafonra. Melléje lépett, keresztet vetett, majd egy finom mozdulattal lefogta a halott ember szemét.

- Elkéstünk, Buki Szomorú, holott az örök életet hoztam neked.

Összekulcsolta a két kezét, és csendes imát suttogott. A lánya hangtalanul sírt, de mihelyt az öreg pap kimondta a hangos ament, feljajdult.

- Meghalt?
- Meg - bólintott rá a plébános.
- Eltemeti?

Az öreg pap, mialatt végignézte az asszonyt, fanyar mosolyával teljesen betakarta a könnyes arcát.

- Egész életében istentagadóként viselkedett, járt-kelt a világban, nem hitt, nem imádkozott, egyszer sem lépte át a templom küszöbét, sok lelket megrontott, tévútra terelt. - Felemelte a hangját. - Azt hiszed, ha eltemetem, egyből üdvözl? A világot be lehet csapni, lányom, de Istent soha! - Hangja, ha eddig simogatott, most hirtelen az asszonyba mart: - Buki Szomorút, az istentagadót pap temeti el! Gúnyolnak, kinevetnek, mások megvetnek érte, nem engem, téged, a lányát!

- Semmi közük hozzá! - az asszony arcán enyhe gyűlölet suhant át.
- Én vagyok az egyetlen gyereke, én rendelkezem, vagy nem?

- Igazad van, csak tudod, ez a temetés... - elhallgatott. Azon törte a fejét, hogy mondja-e vagy sem. Mélyen az asszony arcába fúrta a tekintetét. - Nem neki szól majd, hanem a világnak, Isten helyett a bosszúnak...

- És apa? - szakította félbe az asszony.

- Az ő sorsa egyszer s mindenkorra elvégeztetett. Neki most már teljesen mindegy, hogy pap áll a koporsója felett, vagy a párttitkár.

- Elkárhozott?

- Ezt csak Isten tudja, lányom! Ha megbánta bűnét...

- Biztosan megbánta - vágott a szavába az asszony.

- E...ezt, honnét tudod.

- Annyi, de annyi rossz..., megbántás érte az utóbbi időben, hogy...

- Ez..., ezek még nem okok a bűnök, főleg ennyire megátalkodott ember súlyos vétkeinek megbánására, bár én ezt nem tudhatom. Isten a megmondhatója. Ő pedig...

- Isten, mindig csak Isten! - jajdult fel az asszony. - Ő, biztosan megbocsátott neki.

- Ebben egyáltalán nem lehetsz biztos, lányom!

Az asszony hirtelen felszisszent, s a pap szavába vágott.

- Az utolsó kenetet sem adja fel neki?

- Halottnak azt, ami az élőkké?

- Apa párttag volt, veterán, tizenkilences vöröskatona, direktóriumitag, ellenálló a Horthy rendszerben, és... a kutya sem nyitotta rá, rajtam kívül az ajtót betegsége alatt, se fentről, se a faluból. - Belsőjében bosszú forrt, ez az érzés mindenét átjárta, szinte sistergett. - Egyetlen elvtársa se látogatta meg, holott szoltam nekik, kértem őket, ami nagyon összetörte apust. Úgy viselkedtek vele szemben, mintha kiközösítették volna maguk közül, mintha kitudja milyen fertőző betegségben szenvedett volna, holott, egyszerű tüdőgyulladása volt, végül is a szíve vitte el. Hazahoztam a kórházból, egyébként ott sem látogatták meg, itthon pedig, amint már elmondtam. Nagyon összetörte apust, végül ő kérte, hogy hívjam el a plébános urat. Délután akartam hívni, ám szégyelltem magam: meglátnak, miegymás. Éjjelre hagytam. - Orra megduzzadt a sok sírástól, szája remegett a felindulástól. - Elvtársak, egyáltalán emberek ezek? - Újra felsírt. - Bár előbb mentem volna!

Az ég felé emelte a kezét, és megrázta.

- Miért, miért nem adtál neki legalább egy órácskát?

Előbbi dühödt sírása heves zokogássá váltott át. Az ágyra dőlt, úgy remegett a teste, mint a nyárfalevél.

A keserű fájdalom sok esetben előkészítője lehet az édes örömnél - vélte az öreg pap, miközben felbátorodva az asszony vállára rakta a kezét. Szeme, hangja egyaránt fénylett.

- Ő elveszett. Neked el kell-e veszned, lányom? Te megmenekülhetsz, és meg is menekülsz, ha törödsz egy kicsit a saját lelkeddel, mert ő nem a régi bűneinken keresztül néz minket, hanem Jézus Krisztus ártatlanságán, kereszthalálán át.

- Ha meggyónok...? - további szavai zokogásába fulladtak.

- Ha meggyónsz, ha megbánod a bűneidet, én, feloldozlak, és az üdvözítő Úrjézus nevében, bűnbocsánatot nyersz.

- Az elég?

- Nem. Előbb hinned kell, mert ha nem hiszel benne, akkor mindeért kár. Ha hiszel, ha akarod, a szemed megnyílik látásra a füled hallásra, és a szíved befogadásra.

- És akkor az Úrjézus megbocsát?

- Igen, és átveszi a bűneidet.

- Átveszi? Hogyan lehetséges ez?

- Ha, természetesen, átadod a kabátodat, én átveszem. - Hosszan, jelentősegteljesen nézte az összetört asszonyt. - Ezelőtt te viselted, mostantól én hordom tovább. A felelősség sem téged, engem terhel ezentúl. Jézus a kereszten, az egész világ bűnét magára vette. Higgyél benne, bánd meg a bűneidet, és ne vétkezzél tovább!

Az asszony feldúlt idegrendszere nem bírta tovább. Az apja holtan feküdt előtte. Az amúgy is szuggesztív pap arcán megfoghatatlan, másvilági fények ragyogtak. Teljesen a hatása alá kerülve, térdre vetette magát.

- Gyónni szeretnék, atyám!

Az öreg pap melléje térdelt a padlóra, és végighallgatta az asszony mézzel keveredett keserűségét, amely nem a szájából, egyenesen a szíve mélyéből fakadt. Mihelyt a friss forrás zavaros vizének hangos bugyogása végleg elapadt, a pap az összetört, ám igen megkönnyebült asszony fejére rakta a bal kezét, jobbját magasan felemelte.

- Én feloldozlak téged, az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, amen.

Felemelt jobbával keresztet rajzolt a levegőbe. Majd elővette a nyakába, pontosan a szíve felőli oldalra akasztott kis tasakot. Szemei égtek, arca megdicsőült ragyogással fényleni kezdett. Ajka imádságot rebegett, miközben kibontotta, s kivette belőle az ostyát, amely az ő szemében nem ostya volt, hanem maga a földre szállt Jézus Krisztus teste. Keresztet rajzolt vele, az asszony szája elé helyezte, majd: Jézus teste megnevezéssel a kinyújtott nyelvére helyezte.

Buki Szomorúnak szánta, a lányáé lett!

Miközben, megigazgatta, s elrejtette a nyakában lévő zacskót, a halottra lesett: tátott szájának sárga fogai vádaskodón vicsorítva támadták az eget:

- Hiába, most már teljesen hiába! - felsóhajtása után elköszönt, és csendesen kiment.

Gulyás Pál, Bodoj termelőszövetkezetének elnöke nagy gondba burkolózottan lesett maga elé. Dr. Fenyvesi Rózsa két éve, egyenesen az egyetemről került a termelőszövetkezetbe jogásznak, és az ötven évét túllépő elnök már az első fél évben belehabarodott.

A lány szép volt s kacér.

Az elnök, mindent belevetve nagyon hevesen udvarolt, addig-addig tette a szépet, amíg a fiatal nő is tüzet fogott... Eleinte, mindenki előtt titkolva, bujkálva szorgolták a szerelem szép s illatos virágát, de nagyon rosszul áll annak a dolga, akinek minden öröme csak egy hajszálon függ. Az ő boldogságuk pedig, ugyancsak azon múlt, mert a falunak ezer szeme van, és ennél jóval több szája, azt is észreveszi, ami nincs, de mi van akkor, ha alkalmat adnak a találgatásokra? A tsz elnök közéleti ember. Nős, és huszonöt évvel öregebb is volt a lánynál. A szerelmet pedig, bármennyire idős is valaki nem lehet véka alá rejteni. Nagyon vigyáztak, mégis kipattant a „nagyügy”. Az irodába zárkóztak, máskor is megtették, igen ám de akkor nem leste őket senki, amíg azon a bizonyos napon ketten is figyelték: a felesége meg a sógora.

A felesége régen gyanította. Meglehetőn buta asszony volt, de nem annyira, hogy ne vegye észre megcsalását. Elég egy elejtett szó, egy-egy elhagyott régi mozdulat és máris elkezdődött a találgatás. Ezt a faggatás követte: hol, miért, mikor? A vége mindig és mindenütt ugyanaz: a féltékenység. Ez, pedig gyújtózsínór, amely állandóan ég, halad, és bármikor elérheti a robbanószervezetet. Árpa, amelyből a szeszt erjesztik. Fészek, amelybe minden jöttment madár tojást rakhat. A kakukkfőka pedig, nemhogy nem fizet lakbért, menthetetlenül kiűzi az édes fiókát...

A szemük láttára ölelkeztek, tehát minden „rejtett ügy” napfényre került végre...

Az elnök egyre jobban elhanyagolta a hivatalos teendőit, sokszor a szövetkezet és a tagság gazdasági érdekeit zsebremenőn érintő tervtárgyalásokra sem ment el, és a sok-sok üzleti ügy? Nem beszélve róla, hogy a felesége egymás után kereste fel a felettes szerveket, tett mind több és hevesebb bejelentéseket, rendezett a tsz-irodában, „ eget-földet megrettentő” botrányos jeleneteket...

Dr. Fenyvesi Rózsa mindent: a bujkálásokat, a botrányokat, a sok-sok pletykát elunva, bedobta végre a törölközőt. Ha a férfi nem költözik el véglegesen hazulról, és nem válik el a feleségétől, szakít...

Ezt tegnap jelentette ki, az elnöknek ma kellett válaszolnia.

Ketten tartózkodtak az elnöki irodában. A férfi idegesen járkált, a nő ült.

- Hiszen, ha olyan egyszerű lenne, amint elképzeled! - fakadt ki az elnök, miután hirtelen megállt az ablak előtt.

- Csak azért ennyire komplikált, mert te vak vagy, meg süket. A vak nem becsüli a zenét, a süket pedig, nem leli kedvét benne.

Az elnök váratlanul megfordult, és szembehelyezkedett a lánnyal.

- Szóval én nem vagyok komplett?

- Csak a példázat kedvéért mondtam ezt a vak és süket hasonlatot.

- A hasonlat kétélű fegyver, pici. Jobbra is vág, meg balra is.

A lány felállt, és érzékien átkarolta a férfit.

- Nem látod, mi folyik körülöttem? Nem hallod miket mondanak ránk? Ha elmondom, duzzogsz. Szeretlek, de nem tűnök tovább! Elegem van a sok-sok félmegoldásokból. Azt akarom, hogy teljesen az enyém legyél, én a tiéd. Olyan... olyan rideg így az élet s zord, te nem érzed?

- Az áprilisi zord esők szülik a május szép virágait, Rózsa! Tartjuk mi mezőgazdászok.

- A napsugár, amely meglágyítja a viaszt, az agyagot megkeményíti, ezt viszont én, a jogász tartom: Rózsa!

Az elnök gyengéden eltolta magától a lányt, és gondokba burkolódzva, kifordította tekintetét az ablakon. Mintha világosságot várna arra, ami jelenleg nagyon sötét, mígnem, majd remegőn, megint sétálni kezdett.

- Tudod - folytatta eközben fontoskodón - milyen volt ez a szövetkezet, mielőtt megválasztottak elnöknek? Darázsfészek. A mezőgazdaság, mint aratás után a leégett tarló. Az építőipari-részlegünk sártapasztó kóceráj. Most mind a kettő igazi nagyüzem. Ismered a múlt évi mérlegünket? Nos, ez az év sem lesz rosszabb. Láttad a jövő év tervjavaslatait? - Mély lélegzetet vett. - Én voltam az első, mezőgazdasági képesítéssel rendelkező elnök, és én leszek az utolsó is ebben

a termelőszövetkezetben, ugyanis ősszel összevonások lesznek. - Ökölbe szorította a kezét, és a levegőbe csapott. - Biztosíthatlak: az új, nagy, közös gazdaságban is én leszek az első vezető.

- Ha rendezed a családi életedet: Vagy visszamész a feleségedhez, vagy elválsz, és feleségül veszel engem.

- Vele huszonkét évig éltem együtt, téged szeretlek. Hozzá rengeteg emlék köt...

- Csak nem sajnálsz azt a... - ironizált Rózsa, azonban az utolsó szavakat még időben elharapta.

- Mielőtt elítélsz valakit, vizsgálj meg: nem találsz-e mentséget a számára! Topis, mert ezt akartad mondani. Igaz is, amíg együtt éltem vele nagyon topisan járt, de tudod miért? Mert állandóan gürizett, holtan én tízezreket raktam havonként eléje az asztalra. Neki mégsem volt elég az a rengeteg pénz. Teheneket fejt, borjúkat nevelt, disznókat hizlalt, néha ötvenet egyszerre. Ő ilyen. - Rózsához fordult: - Semmi, semmi vonzalmat nem érzek már iránta. Viszont megértem, s sajnálom. Téged, és nem őt szeretlek. Kérlek: érts meg engem! Nem megy hübelebalázs módra. Mint mindenhez, ehhez is idő kell!

- Gyereket akarok tőled. - Megcsípte a férfi arcát, és kacéran a szemébe bazsalygott. - Én huszonöt éves vagyok, te ötvenen túl. Azt akarod, hogy apa helyett nagyapának nézzenek majd a gyereked mellett? Egy év múlva szülni fogok. Akarod?

- Mielőbb szeretnék gyereket. Régen akartam, de... - legyintett. - Lehetett volna, azonban amíg fiatalok voltunk: majd ha meglesz a ház. Utána autó kellett. Mire meglett az is, meg a nyaraló is, az aszszony megbetegedett. - Eddig távolba merengőn a levegőt kutatta, most újra Rózsára mosolygott. - Nem miattad, a gyerek miatt ment fuccsba a házasságom, még ha sokan nem is hiszik el nekem. Összevissza beszélnek, pletykálnak, ugyanis a pletyka nemcsak hizlal, szórakoztat is. S ki ne szeretne egy kicsit szórakozni, ingyen cirkuszba járni ebben a faluban?

- A pletyka a falu gyufája, a pletyka tűz, amely a legbékésebb ott-hont is lángba borítja, ezért csínján kell vele bánnunk, kerülnünk kell az okot! - A kis jogásznő megint átölelte a férfit. - Arra nem gondoltál, hogy a mi otthonunk is lángba borulhat? - gügyögte érzéken. - A

te javadat akarom. A volt feleségeddel már nem tudsz együtt élni, velem meg nem akarsz.

- Miért mondod, hogy nem akarok?

- Mert így igaz - heveskedett a nő. - Sokszor azt hiszem, csak én szeretlek, te nem. A viszonzatlan szerelem pedig, olyan, mint a hordó fenék nélkül, ló fej nélkül, liba máj nélkül. Semmit sem ér.

A férfi szavai, miközben átvette a szót, felizzottak, és lírai húrokat pengetve, zengedeztek tovább.

- Szeretlek. Az is a baj, hogy nagyon szeretlek. - Ő is átölelte a lányt, lehelete valósággal égette az arcát.

- Hát akkor?

- Egyszerűen gyáva vagyok.

- A gyáva ember reszket a harc előtt, amíg a bátor férfi remeg a győzelemért.

- Félek a feleségem elé állni, félek elmenni és elhozni a cuccomat, mert mindent csak nem hagyhatok ott.

- S ha én is veled mennék?

- Jó lenne. Megteszed?

- Minél többet teszünk valakiért, annál jobban szeretjük az illetőt.

- Az előbb meg, szakítani akartál.

- Nagyon szeretlek, de nem hagyom tovább ámítani magamat. Vagy... vagy! - Dobbantott. - Tudod, minek tartanak? Szajhának. És tudod, ki öntözi rám legjobban a szennyet? A feleséged. Engem ne mocskoljon, se ő, se más! - Elengedte a férfit, mesterkélte, kacér mozdulatot lejtett a kezével, s a fejével egyszerre. - Szép vagyok, fiatal és diplomás. - Érzelmösen, tüzesen folytatta: - A te érdeked is ezt kívánja. Akarsz elnök maradni? Akarsz. Kell a gyerek? Kell. Hát akkor mire várunk még? Régebbi családi életed felbomlott, az új meg rendezetlen.

- Sehogyan sem akarod megérteni, hogy ez nem érzelmi kérdés? Idő kell hozzá...

- Csak húzod, mert húzod, mint a rétestésztát. Másfél éve bujkálok veled. Becsületes dolog ez? Elérted, amit akartál, most két nőt hitegetsz, ámítasz. - A férfi közbe akart szólalni, ám ő felemelt hangjával letorkolta. - A tsz-tagok, a falu, mit gondolnak az emberek rólad?

- Füttyülök rájuk! Úgysem ők döntenek a termelőszövetkezet, meg az én sorsomról, hanem a járási pártbizottság, ahol, garantálom, engem jelölnek, pontosabban jelöltek.

- A feleséged már járt ott. - Közelebb hajolt. - Lemenjek én is? - kérdezte inkább lezseren, mint fenyegetően. - Mert nemcsak a feleségedet, engem is tönkre tettél. Ki venne el ezek után, kinek kell az elnök ringyója, szebben: a macája? Azt pedig, ne várd, hogy elmenekülök a faluból! - Még feljebb emelte a hangját. - Döntsél, itt és most, azonnal!

- Holnapután végleg hozzád költözöm. - Magához ölelte a lányt, s a fülébe súgta: - Tudok én, tudtam én valaha is ellenállni neked?

- Úgy mondod, mintha én csábítottalak volna el. - Kéjesen hozzádörzsölődött, s megfricskázta a férfi orrát. - Látod, mézzel könnyebb legyet fogni, mint ecettel.

* * *

Kakas Palya lábai nagy robajjal püfölték az aszfaltot, jobbra-balra figyelt. Azt várta, hogy összeakadjon valakivel. Előbb hallott valamit, tovább akarta adni. Kikíváncozott belőle, mint elrontott gyomorból a hányás.

A tűzoltószertár előtt végre összeakadt egy asszonnyal.

- Hát orvos ez, Margit! - A nyomaték kedvéért köpött egyet, mindig ezt tette, ha dühös volt. - Nem orvosnak, még hentesnek sem lenne jó. Akármi legyenek, ha rábíznék egy kivert malacot.

- Tegnap Erdős Petyát, ma az orvost szidod. Mi a fene bajod van vele?

- Virág Bálintnak bedagadt a lába. Megrántotta, oszt orvost hívtak. A felesége a gázost várta, pénzt az előszobában a hűtőszekrény tetejére rakta. Meglátta, kifelé menet, szó nélkül felmarkolta. - Megint nagyot köpött. - Semmi pénzért sem tenném meg. - A mellére csapott. - Én, Kakas Palya. A hentes!

- Az semmi, Palya ahhoz képest, ahogyan Krámer Gyurival kibabrált. Panaszkodott, hogy fullad, meg fáj a melle, ő meg rárivallt: szimulálsz, ki akarod íratni magad, hogy fusizhass, igaz? Igaz, festő, s

tényleg fusizott. Néhány nap és befejezi. Gyuri nem erősködött, eléje lökött egy Adyt, mire azonnal másképp beszélt: Menj haza, vetkőzőn le pizsamára, és várd a mentőket... Mit tehetett? A pénzt már nem vehette vissza. Fél órát, se várt, máris megérkeztek a mentősök. Ráadásul a felesége nekik is adott egy százast. Az István kórházba vitték: Ki volt az a hülye, aki beküldte? - fakadt ki a kórházban az orvos, aki megvizsgálta. A körzeti orvosom. Mondja meg neki, hogy adja vissza a diplomáját! Azon nyomba kiebrudalták. Taxit kellett fogadnia, mert ugye pizsamában nem utazhatott haza. Háromszázötven forintot fizetett a taxiért...

Ki sem nevettek magukat, amikor egy fiatalasszony ment el mellettük.

- Ez meg tudod, hogy járt? - súgta Kakas Palya még mindig nevetve, a vele beszélgető asszonynak.

- Majd megmondod.

- Javában szerelmeskedtek, amikor megszólalt a kisgyereke: anyu pisilni kell...

- De nagy piszok vagy, Palya! Talán odahívtak lámpást tartani? Inkább arról beszélj, hogy mit hallottál a tsz-elnökünkről.

- Holnapután otthagyni a feleségét, és átköltözik Rózsához.

- Honnét tudod?

- Már a teherautót is kirendelte. A komám, a gépkocsivezetője mondta.

A másik oldalon éppen akkor ment el a tanácselnök, mire Kakas Palya azonnal faképnél hagyta az asszonyt. Átugrott az árkon, és átszaladt a kocsíúton is.

- Halló, Pali! - kiabálta eközben. - Álljál meg egy pillanatra, beszélni szeretnék veled.

- Nem érek rá, végrehajtó bizottsági ülésem lesz.

- Miről tárgyaltok?

- A tűzvédelemről.

- Én is önkéntes tűzoltó vagyok.

- Tudom, tudom, de most tényleg nagyon sietek. - Jól kilépett, nehogy utolérje, ám Kakas Palyát ez sem zavarta. Megállt az árok szélén, és szónokolni kezdett:

- Csak úgy ne járjatok, mint a komámék a másik faluban. - Körbelesett. Többen figyelték, amitől még jobban felvillanyozódott. - Egy évig vitatkoztak a tanácsüléseken, hogy milyen lajtot vegyenek a poros utak locsolására. Végre megegyezetek. Az egyik koma felállt: Oszt hány lovat fogunk elébe? Amin megint vitatkozni kezdtek, végül is egyben egyeztek meg. Az előbbi koma megint felszólalt: Nyáron, meghiszem: egy ló is elbírja, de most ősz van, állandóan esik az eső, oszt sár van, nem kettő kellene mégis?

- Megint kitaláltál valamit, Palya - kiáltott rá valaki, de azért mindannyian nevettek.

A terménybolt előtt Mezőfényi Imre ballagott. Egy nagy csokor virágot szorongatott a kezében. Mindennap kiment a temetőbe egy-egy csokor virággal, holott egyetlen halottja sem feküdt még ott. Kriptát csináltatott magának, de már helyén állt a síremlékmű is. Híres szobrászművész alkotta. Egyik fiatalkori fényképéről másoltatta le magát. Magassága centiméternyi pontossággal megegyezett az akkori termétével. Kezét egy márványlapon tartotta, ezen a neve állt, és születésének éve, csak a halál dátumát hagyták üresen. Nyugdíjas BESZKÁRT-ellenőr volt, s aggregény. A virágot a saját síremlékművére hordta.

Egyébként az utóbbi években rengeteg síremléket csináltattak Bodojon is. Mindenki túl akart tenni a másikon. Ám Mezőfényiével senki sem vetélkedhetett.

Tőle nem messzire Németh Aurél közeledett a második feleségével. Mint ilyenkor mindennap, most is a hentesüzletbe mentek, tíz deka felvágottért, ketten. Biztosító ügynökként dolgozott Pesten vagy negyven évig, felesége a helyi általános iskolában tanított. Első aszszonya két hónapja halt meg. Szerintük, ezt megelőzőn, léptenyomon hangoztatták: sírig tartó szerelem az övék. Megegyeztek, hogy egyikük sem élheti túl a másikat: az élő azonnal követi a sírba a halottat. S íme! Le sem telt a gyászév, a férfi máris megnősült.

Kakas Palya csúfondárosan bámulta őket egy ideig, majd nagyokat köpködve újra a nyakába vette a falut.

Az út szélén kakas kukorékolt. A közeli ólban malac rőfögött.

Kautzky Zsuzsika Lengyelországból került Bodojra. Az anyja, már nem élt. 1944-ben menekültek át az apjával, a német megszállás elől Magyarországra. Az öreg papnál kaptak szállást, ahol az apa, váratlanul meghalt. Miután eltemették, a plébános magához fogadta az akkor éppen tizenkét esztendős árva Zsuzsikát, s nevelte hosszú éveken át, mint saját édeslányát.

Miután meghalt, már az előző papot is kiszolgáló öreg házvezetőnő, Zsuzsika, saját kérésére, aki akkorára már kijárta a négy polgári iskolát is, átvette a konyhafőnökséget. Ám, nemcsak az, szinte minden a nyakába szakadt: a harangozó gyakran berúgott, ilyenkor ő harangozott helyette, ő látta el a sekrestyés feladatokat is. Ha nem akadt más, ő takarította ki a templomot, nyaranként virágokat locsolt a templomkertben, télen havat söpört, lapátolt..., még a harmóniumon is meg tanult játszani, hogy ha netán beteg lesz a kántor, legyen, ki helyettesítse. A faluba is gyakran bejárt: vásárolni, betegeket látogatni, és máshová... Ha végigment az úton mindenkinek, talán még a saját árnyékának is köszönt, ha az véletlenül eléje esett. Szerették is, és olyannyira tisztelték, hogy hiába érte el a középkor elejét, mindenkinek Zsuzsika maradt. Úgy hozzátartozott már a faluhoz, mint az utcákhoz a villanyoszlop, és ugyanúgy számon tartották, mint a déli harangszót.

Az öreg pap nemrégén végzett a paradicsomköközzel. A könyveit rendezgette, amikor Zsuzsika kopogtatott az ajtaján.

- Csak nem ebédelni hívsz? - fogadta derűsen, miután az, tessék szócška után belépett a dolgozószobájába.

- Nem - pironkodott. - Ahhoz még jó fél óra kell. Másról van szó, atyám. - Elhallgatott. A köténye szélét babrálgatta, lecsipegette róla a képzeletbeli cérnaszálakat, majd hirtelen felemelte a fejét. - Férjhez megyek, atya!

Az öreg pap nem tanúsított meglepetést. Olyan sok mindent megélt már, hogy semmi sem érte váratlanul. Ez sem, holott nagy horderejű bejelentés volt. Mert nincsen új a nap alatt. Ma, a tegnap ismétlése, csak a forma más, meg a helyzet. A szerep mindig azonos, ha mások játsszák is el azt. Elég sok pofont kapott az élettől, de ez - mert ez

tényleg az volt -, valahogyan sokkal rosszabbul esett, és fájt is, mégsem rezzent össze, sőt mosolygott, miközben válaszolt:

- Isten szava ez: A lány elhagyja érettem apját, testvérét...

- Az atya mindig jó volt hozzám. Apám helyett apám, anyám helyett anyám...

- Ne legyél kegyelelsértő. Én csak gyóntató atyád voltam, és a gazdád.

- Ennél, annál is több volt, éppen ezért fáj itt hagynom az atyát. De - megrázta a fejét -, nem élet ez így! Legalábbis én... én nem tudok így élni tovább. Az atya tanított meg rá: Isten nem a szerint méri adományait, amit adunk, a szerint, amit visszatartunk. Több kérőm akadt az elmúlt években. Mindegyiket kikosaraztam. Ezzel nem teszem meg ezt a csúfságot.

- Tehát férjhez mégy?

- Igen, egy... egy özvegyember vesz el. Mindene megvan: háza, nyaralója a hegyen, autója...

- Jó... jó gazdag, de szereted-e?

- Há...át!

- Akkor a vagyonaért mész hozzá. - Felemelte a kezét. - A hívő ember bővelkedik áldásokban, de ha hirtelen akar meggazdagodni, büntetlen nem marad.

- Bocsásson meg az Isten nekem, nem bírom tovább. Itt sem rádió, sem televízió, semmi sincs. Csak a négy fal, meg a munka.

- A világ helyeslése mulandóbb a leheletnél, amíg ez az út az örök élethez vezet. Egy kavicsból is megsántulhatunk, ha a cipőnkbe kerül, de mi van akkor, ha ajtót nyitunk az ördögnek?

- Igaz, igaz, de én akkor sem, sehogy sem tudok így élni tovább! - lázongott Zsuzsika. - Ez a férfi rendes, tisztességes, úgy néz rám, mint egy szentre. Nem, ezt nem utasítom el!

- A kis hibáinknak is könnyen hasa nő ott, ahol a szeretet sovány.

- Érzem, hogy megszeretem, s imádkozok is érte.

- Adja Isten, hogy úgy legyen. Mikor költözől el?

- Esküvő után. - Mocorogni kezdett, habozott, azután kivágta: - Nagyon szeretném, ha az atya adna össze bennünket, és megbocsátana, amiért nem szóltam róla előbb. De hát alig - alig udvarolt nekem.

- Szívesen, nagyon szívesen összeesketlek benneteket. Ami pedig azt illeti, hogy nem szóltál róla, így adódott, és kész! - tört fel kebléből sóhaja a hangjával egyetemben.

- Mégis, nagyon haragszik rám - riadt meg Zsuzsika.

- Megértelek. Kopott, törött, meglékelt hajón nem könnyű a matróznak, lányom.

- Gyakran eljövök, és az atya is jöjjön el majd hozzánk! Haza jön, mindig hazajön hozzánk. Grúber Ferenc vesz el.

- Nagyon jól ismerem. Derék, jó keresztény ember.

- Szólni akart, meg akarta kérni a kezemet, úgy amint illik. Előbb én beszélek az atyával, ragaszkodtam hozzá, utána ő. Csendes, egyszerű esküvőnk lesz.

- Szeretettel várom. Ami pedig a gyakori meglátogatásodat illeti. Jól tudod: a család magja az asszony. A magnak pedig, ott kell gyökeret eresztetnie, ahová ültetik. Két kisgyereke van. Lesz neked bajod azokkal elég, és még te is szülhetsz gyereket. Ne félti engem! A Pátyolatban mosatok, ebédet meg a kisvendéglőből hozok.

- Nem dúltam fel nagyon, az eddigi békéjét?

- Pap vagyok. A papnak mindig meg kell őriznie lelke békéjének legalább egy darabját.

- Most, mindent ismerve: okosan vagy oktanul cselekedtem: Tessék, tanácsot adni nekem!

- A keleti bölcs szerint háromféleképpen cselekedhetsz okosan. Megfontoltan, ez a legnehezebb. Mást utánózva, ez a legkönnyebb. Tapasztalat alapján, ez a helyes. - Felemelte a mutatóujját és a hangját. - Válaszd ki közülük számodra a legmegfelelőbbet!

- Áldjon meg, plébános úr!

Az öreg pap felállt, csendesen megáldotta, majd felemelte a térdepelő nőt.

- Sohasem hagyd el Istent, mert az írás szerint: az én utaim gyönyörűségesek, és az én terem könnyű... Ha elfáradsz a világ terhe alatt, tekintsz fel a keresztre! Ő mondta: Jöjjetek hozzám, akik megfáradtatok, mert én, megnyihítlek titeket...! És ő letörli a könnyeidet. Aztán engemet is megtalálsz itt, és a gyóntatószékben egyaránt, mert a világ kegyetlen, lányom. Még ha szebb is, simább is látszólag az az út,

amelyre léptél. Lesz idő, amikor visszasírod ezt a csendes, kihalt paplakot. - Széttárta két kezét, s a nőre bókolt. - Sokat dolgoztál, il-lene, értékes nászajándékot adnom, viszont szegény vagyok, ezért csak ezt adhatom neked.

Az íróasztalához lépett. Szép bőrkötésű könyvet emelt fel, s nyújtott Zsuzsika felé.

- Szentírás. Első misémre kaptam a püspök úrtól. Azóta őrzöm. Úgy volt, ha meghalok, mellém teszik a koporsómba. Ott csak elro-hadna, megenné az enyészet, amíg nálad gyümölcsöket teremhet, mert a jó fának az a feladata, hogy termést hozzon!

Zsuzsika ellenkezett, a pap viszont erővel a kezébe nyomta.

- Fogadd csak el! És forgasd minél többet!

Zsuzsika a szájához emelte, és megcsókolta.

- Köszönöm, atya. - elkapta az öreg pap kezét, és azt is megcsókol-ta, majd a bibliát magához szorítva megfordult, és hangosan sírva kiment.

3.

Alig volt ősz, máris bedugta fejét a falusi házak közé a tél. Pedig senki sem hívta.

A nagy meleg szeptemberben végleg kiadta dühét. Ő tombolt, az emberek meg izzadtak. Ám nem sokáig tartott, ez a nyárvégi forróság. A szél egyik pillanatról a másikra támadt fel. A felhők összeverekedtek egymással, haragjában rájuk dörrentet az ég, amitől annyira megijedtek, hogy azonnal elsírták magukat.

Az eső szeptember végén kezdett el esni, és mintha be akarná pótolni, amit elmulasztott a nyáron, november közepéig el sem állt. A tsz-ben alig tudták betakarítani a cukorrépát meg a káposztát. Kosarakban cipelték ki az utak széleire, ahová traktor, a felázott talaj miatt, beállhatott. Behívták a nyugdíjasokat, sokat segítettek az iskolások és a katonák is, akik nehéz terepjáróikkal szedték fel, és segítettek behordani a takarmányt. Mire, sokszoros veszteséggel mindent betakarítottak az eső, mintha csak bosszantani akarná a tsz-elnökét, egyik óráról a másikra elállt. Helyette, mert a baj nem jár egyedül, ajtótól rontott be a határba a hirtelen fagy. Az árkokban, amelyek a sok esőtől színültig megteltek, és az útszéleken, valóságos kis korcsolyapályák alakultak ki. Olyan simára borotvált képpel bámultak a magasba, hogy még az ég is megnézhetette magát benne. A nap újra kisütött, ám ez az égitest, korántsem azonosult azzal, amely az elmúlt nyáron aszályossá változtatta a határt. A gyerekek reggelente, hosszú sorokban várva egymásra, csúszkáltak, és egymás után késtek el az iskolából. A tanárok az első napokban elnézték nekik, ám a negyedikben alig győzték beirkálni az üzenőfüzeteikbe: „Kedves szülő! Gyermeük, ismét elkésett. Kérem, fordítsanak nagyobb gondot a pontos érkezésére!”

És a kedves szülők, megszegve a szülői értekezleteken hallott intelmeket, elkövelték a maradinak vélt, azonban évszázadokon át mégis igen jól bevált hibát: alaposan elnászpángolták kedves csemetéiket...

A tartós fagyok beálltával megjelentek a varjak is, és öregesen károgva kiabáltak a verebeknek: Kár-kár, hogy elmúlt a nyár. Mégis s cinkék feleltek nekik: Cse-cse-megét, ám amikor a háziak kirakták nekik a diót, a varjak mind elmarták előlük. Kellett nekik hangoskodniuk! A határ vékony, zúzmarás szélű, hófehér csipkepaplanba burkolódzott. Csend honolt, csak a kukoricaszárak dideregtek, a frissen támadt szélről lengedezően, hangos zizegéssel a falu alatti háztáji táblákban. A fák szépen kidekorált képpel álmodoztak ágaikra fagyott zúzmarás koronacsonkjaik alatt, az egykoron újra eljövendő tavaszról...

A megígért két napból kerek öt lett, mire a tsz-elnök végre elszánta magát a költözködéssre, ugyanis annyira félt a feleségétől, mint a tűztől, csak húzta-halogatta az időt. Mert a nyelv nincsen acélból mégis vág, az a seb pedig, amelyet ez okoz, nehezen gyógyul be. Igazat adott a feleségének. Elismerte, hogy az ő hibájából bomlott fel, szépen indult és évtizedekig tartó, sok nehézséget átvészelt házasságuk, amit sokszor fejéhez vert a felesége, ha találkozott vele. Most is így lesz, és ő még csak nem is ellenkezhets, mert döfhet-e kést a sziklába? Pedig a maga módján neki is igaza van. Nem született gyerekek. A felesége nem adott magára semmit. Meg amíg, ő egymás után vette be a tudás várának kőkemény bástyáit - szerzett előbb agrármérnöki, később növényvédő-szakmérnöki s közgazdasági diplomát - a felesége ott rekedt, ahol az általános iskolát abbahagyta. A lelkiismeret azonban olyan harang, amely magától is megszólal. Most is megkondukt: mert miért nem művelődött? Hogy ő nyugodtan tanulhasson, legyen saját házuk... Teheneket fejt, disznókat hizlalt eladásra, mert kezdetben a tsz nem ment jól. Üres kamrában, pedig a gazda is éhes marad. Hiába volt kezdettől elnök, egyáltalán nem keresett sokat, holt nekik színes televízió kellett, meg hát az elnök nem járhat biciklin, ezért autót vettek, és nehogy lemaradjanak a státuszszimbólum göröngyös útján, az egész udvarukat kerámiatéglával rakatták ki, ezután emeletet húztak a házra, és az utolsó hokedliig, kicserélték a bútorait is. De, ha már modern minden, a mennyezetig csempézett s beépített medencés fürdőszoba, miért ne álljon a sarokban automata mosógép, és miért bűdösítsen az olajkályha, ha a központi fűtés mo-

dernebb... Mire a fellegekbe kapaszkodó asszony feleszmélt, szenvedélyesen nagyzó mániájából, a férje régen összeszűrte a levét, a szép és fiatal jogásznőjével. Ő nem versenyezhetett vele, mert Rózsa pompája teljében viruló, illatos virág, ő pedig -, hiába adott egyre többet magára, attól a perctől kezdve, amióta kipattant a szikra: hente jart fodrászhoz és havonként egyszer felutazott Pestre is a legfelkapotottabb kozmetikai szalonba -, elszáradt, mint a kóró. Utólagos csinosíttatása annyit ért, mint vénhedt fának az eső, amely tavasszal is az ősz színeit viseli...

A kis háromtonnás teherautó előbb ért oda, mint a tsz-elnök meg a lány. Ők autóval érkeztek. Fenyvesi Rózsa a volán mögött maradt, Gulyás Pál bement az udvarba. A felesége az ajtóban várta.

- Miért nem üzentél - fogadta meglepően nyugodtan, ami majdnem mellbe verte a férfit, ugyanis ő dühkitörésre, azonnali botrányra számított -, ha tudom, régen összepakolok, most nem kellene kapkodnunk.

- Én üzentem - felelte a férje nagyképűséget színlelve, mintha neki állna feljebb, amiért a felesége szemrehányást tett, ám hamarosan lelohadt, mert valójában nem üzent, a hazug ember, pedig jobb, ha hallgat, mert minél többet beszél, annál hamarabb lelepleződik. Jóval később folytatta, addig idegesen tett-vett. - Ma csak a személyi használatú cuccaimat viszem el, a többiről a bíróság dönt majd.

- A bíróság! - vágta rá a felesége mosolyogva, amitől Gulyás Pálnak még a háta is megborsózott, mert egyes emberek mosolya néha veszélyesebb, mint a haragja. - Volt képed idejönni azzal a kis cafkával? - sziszegte az autó felé mutatva. Valószínűleg most fedezte fel Rózst, ami iszonyú dühre ragadta.

- Ő nem cafka, a leendő feleségem, akivel azonnal összeházasodunk, ha kimondják a válásunkat.

A felesége váratlanul elébe pattant.

- Legyél boldog vele! Szívemből kívánom, meg azt is, hogy legyél minél előbb nagyapa, mert számoltál te magadban, de az se lett volna baj, ha hangosan. A lányod lehetne. Mire szül és óvodás lesz a gyereketek, te nyugdíjba vonulsz. - Figyelemfelkeltően emelte fel a kezét. - Jól jegyezd meg: most én vagyok a soron, de utánam te következelsz!

Te leszel félredobva úgy, amint most én, csak téged ki is fosztanak majd előtte.

Gulyás Pált szinte szíven szúrták ezek a szavak. Önkéntelen hátrább lépett, a felesége észrevéve ezt, még mélyebben döfte bele a szavainak éles kését.

- Sok ember egyszerűen agyonüti az idejét, a napot lopja - lehajtotta a fejét -, én annyit dolgoztam, mint egy ló. Güriztem, csak güriztem, s ettem magam... Szerinted büdös voltam meg lompos, mert disznókat hizlaltam, kitrágyáztam helyetted az istállót, mindent én végeztem el, csakhoggy gyarapodjunk, te tanulhass. Mondd, nem szégyelled magad? Van bőr a képeden?

- Elfogult és vak az a bíró, aki érv-ellenérv, s meghallgatás nélkül ítélkezik.

- Elfogult vagyok? - pattogott a felesége -, cáfolj meg!

- Hányszor kértelek, hoggy adj magadra többet, gyere el velem szórakozni, te még a zárszámadó-bulinkra sem jöttél el velem. Hoggy a sok munka helyett olvass inkább. Én tanultam. Te lemaradtál. Nem vagyunk egyenlő partnerek többé. A végén már beszélni sem tudtam veled, mert mondd: akadt nekünk közös témánk az utóbbi időkben? A pénz! Amíg valaki a pénzét a tárcájában tartja nincs baj, de ha a fejében hordja, elveszett. Állandóan a pénzről beszéltél: most ezt vegyük meg, most arra gyűjtsünk, most ne adjuk el a malacokat, mert nincs jó áruk... Filléreskedtél, holott tízezreket kerestem, mind odaadtam, nem?

- Mint mindig, megint mellé beszélsz. Nem itt van a baj - az autó felé bökött a fejével -, ott! Ő nem nevel állatokat, hizlal disznókat, fejteheneket, elmegy veled a bálba, és megtáncoltat. Ugrálhatsz vele, mint a bakkecske, ha bírod. Lesz közös témátok is, de jó lesz, ha ezt is megjegyzed: visszasírod te még azt a hülye, de húséges, házias asszonyt, engemet.

- Majdnem valamennyi gyógyszer keserű, majdnem minden operáció fájdalmas, Elli, de...

Az asszony úgy tett, mintha nem hallaná, tovább háborgott:

- Egész életünket ezekért éltük le - körbemutatott. - Mindenünk megvan. Ha idegesen jöttél haza, én hallgattam. Amíg tanultál, még a

reggelidet is a szobádba vittem. Telente, havat lapátoltam helyetted. Hányszor fűtöttél be a kazánba? Hányszor aljastál a tehenek körül, hány talicska trágyát toltál ki az istállóból?

Nem folytatta. Sírva fakadt. A sírás pedig, olyan valami, amelyhez nem kell tolmács. A férfi mégsem hatódott meg. Most érezte teljes valójában, mennyire messzire került tőle ez az asszony. Hiába akarta, sehogyan sem tudta elképzelni további életét mellette. Rózsa sokkal másabb: szebb, fiatalabb, üdőbb jelenség, és sokkal műveltebb is.

Rejtett sóhaja nem a szívéből fakadt, akaratlanul tette, miközben hátat fordított, és gyorsan faképnél hagyta a feleségét. Megmutatta az odaérkező rakodóknak, hogy mit hordjanak ki, ő maga összeszedett néhány holmit, és a bőröndjébe rakosgatta. Nagyon sietett, szinte kapkodott, minél előbb át akart esni ezen a kellemetlen helyzeten. Az asszony élő lelkiismereteként meredezett előtte. Nem beszélt, mégis vádolta: megcsaltál, kifosztottál, tönkretettél, megszégyenítettél! A férfi, bár minden ismerős volt, minden egyes tárgyhoz fűződött néhány emlék, mégsem érzett semmit: se szégyent, se bánatot, csak a lelkiismerete mocorgott kissé. Több mint huszonöt évet éltek együtt. Az öreg pap oltára előtt esküdtek örök hűséget egymásnak. Úgy kerültek össze, mint két csupasz bot. Se lakásuk, se pénzük nem volt. Az anyósáéknál húzták meg magukat. Most? - Körbenézett. - Minden van itt, mint a jó arab bazárban!

Hamar elkészültek. Gulyás Pál két hatalmas bőrönddel igyekezett az autója felé.

Az utcán többen összeverődtek. Egyesek, amikor meglátták, hogy mi történik itt, illedelmesen odébb álltak, mások úgy tettek, mintha csak most akadtak volna össze az ismerősükkal, megálltak, látszólagos beszélgetésbe kezdtek, amely közben, titokban árgus szemekkel lesték a történeteket:

- A medve is akkor megy a jégre táncolni, ha legjobban megy a dolga. Mit akar ő ettől a fiatal csajtól? - ezt az egyik távolodó asszony jegyezte meg a mellette ácsorgó társának, mert néhányan, csak nem állhatták meg, hangos s epés megjegyzéseket is tettek.

- Nem nehéz kitalálni - csípett szavába a társa.

- Nagyon gazdagok és mégis... - súgta Éva néni, tőlük függetlenül, kissé távolabb, mert neki mindenütt ott kellett lennie, mint télen a cinkéknek.

- A pénz mindig oda fial, ahol amúgy is sok van - ezt egy közelükben ácsorgó asszony jegyezte meg, mintegy csatlakozásként a többekhez.

- Lám mégsem elég a boldogsághoz - tette hozzá valaki érdesen.

Ácsorogtak, leskelődtek, hallgatóztak, persze mindezt továbbra is titokban, hogy legyen mit továbbadniuk. Néhányan a kerítéseken is átbámultak, kijöttek a kapujuk elé: netán tolvaj jár a szomszédos házban? Holott a nem mindennapos pletyka, a különös cirkusz érdekelte őket, amelyben a majmok most Gulyásék...

A tsz-elnök alig rakodott be az autójába, amikor váratlanul megjelent mögötte a felesége. Valamit, hátradugva szorongatott a bal kezében. Jobbjával kinyitotta az autó ajtaját, a másikkal felmutatta azt, amit eddig hátradugott.

- Ezeket neked hoztam, kedves! - csípett bele jó hangosan, hogy mindenki hallja, a kis jogásznőbe. - Irrigátor. A leendő urad ugyanis aranyeres. A beöntés mindig az én feladatomból volt, ezen túl a te dolgod lesz. Ez meg Reparon kenőcs, meg kúp, kenegesd csak vele szorgalmasan esténként a fenekét...!

Dr. Fenyvesi Rózsa önkéntelenül megborzadt. Viszolyogva húzta össze a szemöldökét. Nem a gyógyszerek és az irrigátor miatt, az asszony, ijesztőn gúnyos szavai borzolták össze pávatollait.

- Az a gyümölcs, amelyet a szél ver le, nem teljes értékű, lányom! - folytatta az elnök felesége maró gúnnyal, azt a szót pedig, hogy, lányom, erős nyomatékkaal ejtette ki.

A közelben álló Éva néni, mert időközben csak előbbre furakodott, hangosan felnevetett. Úgy ugrált a műfogsora, hogy majdnem kiesett a szájából.

Gulyás Pál sietve beugrott a kocsijába, és Rózsára szólt:

- Ne törődj vele! Hajts el gyorsan...!

Gögös Mátyás, a Bodaji Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet gebines szódása, nyolcszázötvenezer forintot nyert a lottón, ami nagyon sok pénz volt akkoriban. Egy ideig titkolták, ám nincs olyan titok, amely előbb vagy utóbb ne kerülne napfényre. Ez is kipattant. Több mint egy hete kapott szárnyra a hír, de a kedélyek még mindig nem ültek el. Nagyon sokan irigyelték, mert a falusiak szerint, egyébként is igen gazdagok voltak. Gögös Mátyás háromszor annyit keresett, mint egy jó szakmunkás. Igaz meg is dolgozott érte. Ő készítette, töltögette üvegekbe, ballonokba a szódavizet, ő hordta ki saját kocsiján és lovaival az üzletekbe. Bodojon egyébként három élelmiszerboltot, két italboltot - közülük az egyik kisvendéglő volt - és hat szódalerakatott tartott fenn a szövetkezett. Nyári napokban a szomszédos településeket is ő látta el szódavízzel. Az asszony az egy hold háztáji földön kívül -, az apja tsz-tag volt, innét a háztáji -, az összes pedagógus illetményföldjét kibérelte. Rengeteg sárgarépát meg káposztát termeltek. Nemcsak nappal dolgoztak, sokszor, a holdvilágos estéken is a határban tevékenykedtek. A tsz egyetlen pár ígáslova, hozzájuk képest, nyaralt dologidőben...

Gazdagságuk ellenére vicclapokba illő mondák forogtak szájról szájra zsugoriságukról.

Nem alaptalanul.

Öreg parasztházuk helyén emeletes villát építettek, mégis a nyári konyhában húzták meg magukat. A pincét, padlótól fel a mennyezetig kicsempéztették, szabályos savanyítóüzemet képeztek ki ott, mert attól kezdve a káposztát saját maguk dolgozták fel. Géppel vágták, a hatalmas betonkádakba szállítószalag vitte... Ősztől-tavaszig, hetente kétszer a budapesti piacokon értékesítették azt, amit a boltok és a standok nem vettek át tőlük. Otthon az ékszer marokszám, a pénz kötegekben lapult a fiókban, a fiatalasszony mégis, a hasznáلتcikk piacokon vásárolt, prémés, villamosvezetők által „kihordott”, szolgálati bundába bújva kínálhatta a többi kofával együtt a savanyú káposztát: tessék, tessék megköstolni, nagyságos asszony! - Felmutatta a favil-lája végére szúrt káposztát. - Nagyon finom, mennyit adhatok a nagyságának?

Gögös Mátyásék tehát nagyon megtollasodtak, mégis szerencsétleneknek: a pénz napszámosaiknak, megszállottaiknak tartották őket a faluban. Amióta kikerültek az általános iskolából, egyetlen könyvet sem olvastak el, holott akadt könyv bőven - azon a Varia bútoron, amelyet legutóbb vettek -, dísznek. Moziba, színházba nem jártak. Sem idejük, sem igényük nem volt rá. A színes televíziót nem használták, mert „hátha elromlik”. A nyári konyhában lévő fekete-fehér készülékük előtt pedig, mivel állandóan fáradtan telepedtek le eléje, rendszerint elaludtak...

Gögös Mátyás az italboltban élte ki magát. Ha rájött a bolondéria, az összes kocsmát végigjárta. Csendben leitta magát, aztán váratlanul megszállta az ördög, és természetével ellentétben bőkezűvé, pocskolóvá vált. Széttárta a kezét, és nagyvonalú lezserséggel elkiáltotta magát:

- Mindenki az én vendégem! Mit isztok? - Benyúlt a farzsebébe, előhúzott egy köteg pénzt, több ezer forint volt, és legyezőszerűen meglóbálta. Pechjére, vagy szerencsétlenségére mindig akadt valaki, leginkább Kakas Palya, aki értesítette a feleségét, mire ő kapkodva utána loholt, és a fél falut végig civakodva, hazatuszkolta.

Most, mióta nyertek a lottón, béke honolt a házban, s egyetértés. A gyereket sem verték meg az óta. Gögös nem ivott, és egy hete nem is dolgozott. Állandóan a felesége körül lebzsel. Mégsem gyötörte őket a lelkiismeret-furdalás: Télen amúgy is kevés szóda fogy, a lesavanyított káposztát eladták, az újabbat később vágják a kádakba, ha drágább lesz. Így, ami elveszett a réven, bőven megtérül a vámon - mentegetőztek, önmaguk előtt -, s teljesítették végre könnyelmű ígéretüket is: Elvitték az öreg paphoz az orgona javára felajánlott tízezer forintjukat, de szigorúan kikötötték: az ő nevük is szerepeljen majd az új orgona oldalára rögzített táblán!

A gyerekeket átadták a szomszédjukba, ők tizenöt évi házasságuk alatt először, színházba indultak. Eredetileg cirkuszba szándékoztak menni, ám mivel az mégsem annyira előkelő, mint a színház, az utóbbit választották. Gögös Mátyás előre ropogtatta a csontjait. Örült, hogy az alatt a négy óra alatt, amíg benn ülnek majd a színházban, jól kialhatja magát. Az asszony előre félt, hogy nem sokat

lát, egyrészt a legolcsóbb helyre váltottak jegyet, másrészt mivel állandóan a férjét kell bökdösnie, ugyanis Gögös, ha aludt horkolt.

- Te! - szólalt meg Gögös a kapuban. - Színház után, bemegyünk az Emkébe. Jól bevacsorálunk, meg iszunk egyet! - Összedörzsölgette előlegezett örömeként a tenyerét, ám a felesége gyorsan letorkolta:

- Már megint az iváson jár az eszed! - valósággal rárivallt.

- Egyszer adódik az életben ilyen alkalom - nyűgösködött, morgott a férje.

- A bisztróban megeszünk egy tányér kocsonyát ketten, és kész!

- Ketten... egy tányérral?

- Amiért nyertünk még nem muszáj szétszórunk a pénzünket.

A férje tovább morgott, de mivel józanul, sohasem, mert ellenkezni az asszonnyal, magába fojtotta a dühét.

- A sírkövet..., megrendeljük? - kérdezte meg, mihelyt lecsillapodott az előbbi eltitkolt lázadása.

- Meg hát! Így lesz legalább valami hasznunk is ebből az útból. - Összevonta a szemét, és sorolni kezdte: - Négy órára beérünk, előbb elszaladunk a sírköveshez...

- A Keleti pályaudvar mellett is van egy. Ott talán olcsóbb, mint a maszeknál.

- Az szövetkezet?

- Úgy hiszem.

- Jó. Gyorsan szétnézünk a telepen és...

- Kripta is kellene, olyan, mint a Mezőfényesié.

- Ne zavarj meg! Szóval szétnézünk... - hangja hirtelen elakadt. A szeg, amelyet a férje a fejébe ütött, csak most ért elevenjébe. - Mit mondtál, kriptát?

- Igen, olyat...

- Lehet, viszont én egy szobrot is szeretnék. A miénket is megcsinálná az a szobrász, aki a Mezőfényesiét.

- Mi lennénk azok ketten, életnagyságban.

- Egymás kezét fognánk.

- Hadd mondják: azelőtt sokat veszekedtek, itt legalább megértik egymást - élcelődött a férfi.

Az asszony végignézte a férjét, majd a karját nyújtotta.

- Karolj már belém, no!

- Hogy kinevessenek! Ne csinálj erővel bohócot belőlem, amikor józan vagyok - fakadt ki a férje, miközben eltolta magától a felesége kezét.

Elindultak. Nem messzire a házuktól váratlanul összeakadtak, a másik utcából jött éppen ki, Kakas Palyával, és máris elszabadult a régi barátságuk rakoncátlan lova, pillanatokon belül szétszakítva a házastársak meghitt beszélgetésének selyemhámját.

- Hová mész, te posztinger vigéc? - kiabálta Kakas Palya.

- Színházba. Te?

- A templomba.

- Ilyenkor, fehér kötényben, véresen? Csak nem a perselyt akarod meglovasítani?

- Menj már valahová, te nudlihuszár! Pálinkát viszek a komámnak.

- Az orgonaépítőkkal is összehaverkodtál?

- Együkkel együtt hűsöltünk a fogságban, Szibériában.

- Ott, ahol olyan nagy hó esett, hogy a varjak éppen csak el tudták csúszni a hó meg az ég között. Igaz?

- Ahol a bárisnyák homokba dobálták a dinnyehéját, mi rá, mint az éhes verebek. Még a zöldjét is megzabáltuk. - Hazudta, ugyanis katonára sem volt, valakitől hallhatta. Gőgös mindezt jól tudta.

- Nem is voltál fogságban.

- De nagy legény lettél! Mire vágysz fel, a repülő csónadrágodra? - röhögött fennhangon Kakas Palya.

- Nem, a dupla talpú hálóingemre, amelyhez kockás nyakkendőt hordok, mint te.

- Eredj már te golyhó! - szólt rá, lökte oldalba a felesége, majd nevetve hátba is vágta. Ezután elkapta a kezét, és odébb húzta. - Siesünk, mert lekéssük a vonatot!

- Azt, amelyik csak egy óra múlva indul, vagy ti tehervonattal, né tán marhavagonban utaztok?

- Most megy - válaszolta gyorsan az asszony, csakhogy megszabaduljon tőle - színházvonat.

- Ha nekem annyi pénzem lenne, mint nektek, taxival utaznék fel Pestre.

- Te - cinikuskodott Gögösné tettetett ingerlékenységgel -, aki csak elverni tudja a pénzt, megbecsülni nem!

- Talán neked a fejed alá rakják majd? - hirtelen Gögös felé fordult.
- Én a helyedben csak azért is, igenis taxival utaznék, és nem vinném magammal azt a kontrafékes szalmazsákot. Pesten is akad tyúk, ne félj! Felcsípnék egyet... - Nem folytatta. Kajánul röhögött.

Az asszony felpattant. Gögös Mátyás azon törte a fejét, hogy megsértődjön-e vagy nevéssen. Egyikre sem maradt ideje, mert Kakas Palya nyakába kapta a lábát, és még mindig röhögve elrohant.

- Bolondnak az Isten is megbocsát - legyintett Gögös Mátyás. - Összeveissza hazudozott, mint mindig.

- Miért álltál szóba, a falu bolondjával? - szórta tovább az asszony szeme a szikrákat.

- Együtt dolgoztam vele Pesten, és amikor hirtelen kell az ember, ő mindig kéznél van, nem?

Az asszony erre az érvre megengyhült. Szó nélkül mentek tovább. Jóval odébb disznót vágta az udvaron. Kakas Palya volt a böllér. Előbb ért vissza az üveggel. Pálinkát hozott az igen közeli kocsmából.

- Vágtak? - kiáltott oda jó hangosan Gögös. Az illem is úgy kívánta, de az sem baj, ha ennek fejében megkérdezik, hogy hová mennek?

- Vágtunk egy vakarcsot - válaszolta a gazda. Kakas Palya rájuk se hederített. Úgy tett, mintha észre sem venné őket. Előbbi hazugságát szégyellte.

- Hány kilós lehet az a vakarcs?

- Olyan kétszázötven - vágta rá a gazda kövér felesége.

Nevettek.

- Reggelről akartuk, s íme, délután van! Palya sógor nem ért rá - gúnyolódott a gazda. - Az este a sárgaföldig leitta magát. Dél is elmúlt, mire lelket vertünk bele. Éjjelre sem végzünk. Előbb is pálinkáért szalasztottuk, ebet szőrével, igaz? Hát ti, hová mentek?

- Színházba - felelték szinte egyszerre.

- Ki színházba, ki disznótorba.

- Jó vastag legyen a szalonnája! - kiáltották oda, amint szokás, miközben elindultak.

- Legyen részetek a piszkafában! - ordította vissza Kakas Palya, mérgesen.

- Palya, na hiszen! Ezek is jóval kezdtek! - súgta az asszony kissé odébb. - Miért nem reggel vágta?

- Hallhattad: mert Palya nem ért rá - vágta rá röhögve.

- Miért nem hívtak mást?

- Ilyenkor, amikor mindenki vág?

- Akkor meg elhalasztom, semmiként sem hagyom délutánra.

- Ekkora jószág könnyen feldobja a talpát. Nagykanállal esznek es-tére, nem kocsonyát, azt is mennyit!

Gögös Mátyás, mialatt a szája szélét nyalogatta, s a nadrágját húzogatta, öreg Kun Tóni bácsit figyelte, aki velük szemben, csak a másik oldalon ballagott. A falu legöregebb embere: kilencvennyolc éves múlt, és még mindig bot nélkül járt. Ő volt az utolsó halottkém Bodojon. Egyetlen orvos sem volt akkor a községben, manapság három is van.

Még az első világháború előtti időkben történt. A jegyző már nem elégedett meg a sima megállapítással, hogy meghalt, minden egyes halotti anyakönyvi kivonatához egy nyomtatványt is kitöltetett Kun Antallal. Egyiket, Kakas Palya szerint ma is őrzik a tanácsházán. A már akkor sem igen fiatalember jól bepálinkázott, mielőtt kiment volna a halottat megvizsgálni. Ekképpen töltötte ki a kérdőívet, hogy tréfából-e az újítás kigúnyolására, vagy a saját butasága miatt senki sem tudja, holott kérdezték, ám ő titoktartásra, régi esküjére hivatkozva nem nyilatkozott:

Született: nem született az, hanem meghótt.

Neme. Nem-e, de bizony meghótt.

Kora: Elég korán, mert még a nap sem jött fel.

Halál oka: Sok rumot talált önteni a teájába, oszt kiégett a bele.

Mikor következett be a halál: Amikor éppen az utóját itta.

Isten nyugosztalja!

Az asszonynak ez jutott eszébe róla, alig tudta nevetését visszatar-tani.

Hogy igaz volt-e, nem? Kakas Palya gyakran elmesélte. Akkor meg...?

- Hová megy, Tóni bácsi? - kiabált át Gögös a párhuzamosan velük egy szintre érkező öregnek.

- Papért.

- Csak nem haldoklik valaki?

- Farkas Feri. Most hozták haza a kórházból.

Elkomorultak. A férfinek akaratlanul a kriptá meg a szobor jutott eszébe: Jó lesz elintézni, mert a fene tudja, mikor kopogtat be a vén kaszás! Ha meglesz, hogy ne kelljen azért is költeniük, az apját is oda temetik majd. A feleségének nem éltek már a szülei. Ezt szinte egyszerre határozták el magukban. Annyira ismerték egymást, hogy a gondolatuk is összeszokott. Lám, most is egyetlen szót sem váltottak, mégis megegyeztek.

- Ti? - kérdezte meg tőlük kissé később Kun Antal bácsi.

- Színházba megyünk.

- Az is kell, nemcsak a robot. Hallom, adatok az orgonára is.

- Tízezret.

- Csak! - az öreg eddig állt, szörnyülködve lesett a szintén megállókra, most elindult. Eközben folytatta: - Több, mint egymilliót nyertél.

- Csak nyolcszázötven ezret.

- Ti tudjátok. Viszontlátásra!

Gögösök is tovább mentek. Kutya somfordált körülöttük. Gögös Mátyás követ keresett, és megdobta.

A másik oldalon egy fiatalasszony sietett a postára. Csomagot vitt feladni.

- Expressz add fel! - kiáltott utána az anyósa.

- Jó majd szólok Drimba Manci néninek, hogy szaladjon a tragacsával.

A leveleket és a csomagokat ugyanis, ha nem volt sok, Drimba Manci néni, az egyik postás, talicskán tolta le az állomásra.

A kocsma ajtaján egy részeg embert tuszkoltak ki.

- Fazekas Anti - súgta Gögös Mátyás rövid szemlélődés után a feleségének.

- Ad is neki a felesége, mert a biztos, hogy nemsokára meglepi Zsuzsi.

Melléje értek. Fazekas Anti az egyik fát ölelgette, másként elesett volna.

- Hová mentek, Matyi? - nyáladzott a részeg férfi hangja, mert hiába volt ennyire részeg, felismerte őket.

- Színházba.

A részeg férfi felemelte az egyik kezét, és a mutatóujjával sután megfenyegette őket.

- A lét határozza meg a tudatot, de ha megisszuk, a létől elmegy a tudat. Igaz-e?

A fa tövébe csúszott, azonban a fa törzsét ekkor sem engedte el. Az arcát is hozzászorította, és elordította magát: - Apu, hogy megy be az a nagy elefánt...

- Lali, vidd már haza, még megfagy! - kérte Gógös Mátyás az egyik közelben ácsorgó fiatalembert. - Én is elvinném, de színházba megyek.

A fiatalember rábólintott, és kelletlenül megindult a részeg felé.

- Kapaszkodj belém, hazaviszlek! Miként rúghat be valaki ennyire? - méltatlankodott miközben talpra állította. Gógösök egy ideig nézték, majd lassú, kimért léptekkel ők is elindultak az ellenkező irányba...

Az öreg pap eközben a haldokló felé igyekezett. Kun Antal bácsi előtte ballagott. Nem beszélgettek. Tóni bácsi kezében kis csengő lógott. Ha valaki közeledett feléjük, megrázta. Az illető ilyenkor félrehúzódott az útból: megállt, keresztet vetett, és köszönt. A plébános még a fejét sem moccantotta meg.

A kis csengő, amíg a kérdéses házhoz nem értek gyakran szólt. Úgy hangzott, mint temetéskor a lélekharang. Olyanként borzongott tőle az emberek háta, mintha maga a halál simogatná. Néhány öreg-asszony, régi szokás szerint letérdelt, de egyre-másra szaporodtak azok is, akik mint ritka látványt, megnézték bár, de azon nyomban tovább is mentek.

Főleg a fiatalok és a gyerekek...

A haldokló Farkas Ferenc riadtan nézett a papra, aki az ágya szélére ült. Nagykabátját már előbb levetette. Karinget viselt, nyakában stóla lógott. Kun Antal bácsi, amint illet kint várakozott az előszobában.

- Mondd utánam! - Az mondta -: Gyónom a mindenható Istennek, Isten helyett neked, lelkiatyám, hogy az utolsó gyónásomtól, a következő bűnöket követtem el!

Befejezték. A beteg kezét a pap a stólájára rakta.

- Most pedig sorold el a bűneidet, és megkönnyebbülsz!

- Én öltem meg Barinkánét - nyögte ki váratlanul a haldokló.

Az öreg pap megrettenve lesett a nagybetegre. Nem beszél-e félre, vizsgálgatta a szemével egy ideig, majd a kezét is a homlokára rakta: Nem meleg, csak vizes.

- Nem vagyok lázas, inkább fázom. A haló verejték gyöngyözik a homlokomon.

A halál a halálfélelemhez semmi - gondolta a pap, mert az előbb hallott tömondat még mindig nem ülededett le teljesen az agya silójában, csak hömpölygött s ide-oda csapódott. Sok mindent hallott gyónás közben, de ilyet soha. A beteg tovább suttogott:

- Sehol sem kaptam munkát. Rossz nyár után szegény az ősz, a tél nyomorúságos. Holott nálunk öt száz követelte naponként a kenyeret. A feleségem nem bírta tovább elviselni a nyomorunkat. Egyik éjjel kiosont a fészerbe, és felkötötte magát. Mire észrevettem meghalt. Őt is el kellett temettetnem. Közben Kristófka megbetegedett. Az orvos, meg a patikus, akkoriban, pénz nélkül, kivel állt szóba?

Az öreg pap jól emlékezett az asszony temetésére. Négy kisgyerek állta körül a koporsót, az ötödiket az apja tartotta a karjában. Arca valósággal tüzelt a láztól, s félrebeszél: Főzzél levest, apu! Tejlevest, mert én azt szeretem. Sok reszelt tésztával. Nagyon éhes vagyok... S hányt.

A kántor elsírta magát. Az ő torkát is fojtogatta a sírás, ezért egyszer sem várta annyira, mint ott s akkor a temetés végét... Otthon saját kezűleg rakott tele élelmiszerekkel két kosarat, és a harangozójával együtt visszaballagott Farkasékhoz, ahol legnagyobb megdöbbenésükre csak a gyerekeket találták otthon.

- Apátok? - kérdezte meg tőlük.

- Az erdőbe ment fáért - felelte a legnagyobb gyerek.

A harangozót orvosért küldte, ő befűtött a tűzhelybe. Máshol ilyen hidegben egész nap fűtöttek, főleg ahol gyerekek is voltak. Csodálkozott is, amiért nem fűtött be az apjuk, és miért ment az erdőbe, ha egyszer tele van fával az udvar?

A beteg nyelt egy nagyot. Rettenő fájdalomába telt, majdnem felordított.

- Azon a napon fojtottam meg, amikor a feleségemet eltemettük. - Elhallgatott. Nehezére esett a beszéd. A plafont bámulta. Beesett szemgolyóiban parányi szikrák pattogtak. Szája széle remegett. - Az ablakon másztam be, és az ajtón jöttem ki. A kulcsot a diófa egyik elágazásának vájataba süllyesztettem, azért nem találták meg. - Néhány pillanatig fájdalmasan nyeltesett, majd tovább suttogott. - Hazatértem, a plébános úr már elment tőlünk. Ha ott találom, azonnal meggyónom, mert nagyon pocskéul éreztem magamat. Vére a kezemre tapadt, hiába mostam le, mint a szurok rajta maradt. Égetett, halálhörgése a fülemben dobolt. Izzadtam, s meg akartam fulladni...

A papra szögezte fájdalmas, meggyötört tekintetét.

- Feljelentett volna?

- A szent gyónás, nekem mondd ugyan, de Istennek szól. Vádolhatok-e valakit Isten helyett, amikor én is olyan halandó vagyok, mint te? Isten szolgálja. Ő dolga a felelősségre vonás, de a kegyelem is!

- Gyanakodtak rám, mint a többi szegényre. Én, valamivel sárosabb voltam, mint a többiek, mert a feleségem odajárt dolgozni: takarítani, mosni...

Barinkáné teljesen egyedül élt. Úgy költözött a faluba, hogy szinte senki sem vette észre. Rendkívül furcsa asszony volt. Sohasem járt az emberek közé s a templomba. A szükséges bevásárlásokat is a haldokló felesége végezte el helyette... A postás már több mint egy hete zörgetett, hiába. Azt hitte elutazott. A mai újság holnapra közönséges újságpapírrá válik, hogy ne vesszen kárba mindennap, eladta. A pénzt megitta. Így történt meg, hogy mire végre rászánta magát a jelentésre - a jegyzőnek szólt - a tetem, oszlásnak indult. A ko-

vácsmester: Huszonyica Matyi nyitotta ki az ajtót. Annyira részeg volt, hogy alig állt meg a lábán, ő is lépett be elsőként. Barinkáné teteme a földön hevert. A függöny zsinórjával fojtották meg. Párnája alatt pisztolyt találtak, ezért gyanították, hogy a tettes ismerős lehetett. Másként használta volna, vagy legalábbis előveszi...

- Nagyon meglepődött - folytatta a haldokló levegő után kapkodón.
 - Arra ébredt fel, hogy letéptem a függöny zsinórját: Mit keres maga itt
 - förmedt rám, félig ébren, félig alva: A feleségem küldött - hazudtam.
 - A szennyes ruhákért jöttem... Összevissza beszélt, én ugyanúgy hazudoztam, végül annyira összezavarodott, nem csoda álmából vertem fel, hogy arra sem emlékezett, hogy a feleségem meghalt, és már el is temettük, nyitva hagyta-e az ajtót, vagy becsukta... Jóval később fogott gyanút. A párnája felé nyúlt, mire én rávettem magamat, kihúztam az ágyából, és a zsinórt a nyaka köré csavarva megfojtottam. Fel akartam húzni a függönytartóra, mintha öngyilkos lett volna. Nagyon nehéz volt, meg dulakodás közben berepedt a szája széle, vérzett, ezért lemondtam róla.

Megint elhallgatott. Egy ideig, sűrűn a levegő után kapkodott, aztán ismét suttozni kezdett.

- Eredetileg nem akartam megölni. Pénzt kérek tőle, gondoltam. Bent a szobában változtattam meg a tervemet: úgysem adna, de ha mégis, miből adnám vissza...?

Az öreg pap maga elé nézett, s kutatni kezdett abban a lomtárban, amelybe az emlékeit zárta: Mi is történt ezzel a családdal? Arra világosan emlékezett, hogy..., asztalos ipart váltott. Koporsókat, hokedliket, meg sámlikat gyártott, hogyan s mint, alaposan megtollasodott. A gazdag ember pedig, nehogy számon kérje gazdagságának forrását, kerüli az Istent, és adni sem igen akar a szegényeknek...

A haldokló egyre jobban fulladt. Halszemei valósággal kidülledtek a nagy erőlködéstől, arca egyre jobban eltorzult. Nagyon nehezeire esett a beszéd, erőnek erejével folytatta, noha már suttogni is alig tudott.

- A pénz egy részét, amelyet elraboltam tőle a bankba raktam, másik részével betársultam egy jól menő asztalos cégbe... Nem hang, inkább sóhajtás volt az, amely, nyálával együtt kibugyogott a szájából. - Attól a naptól kezdve vége szakadt a nyomorunknak.

A pap jól emlékezett rá: másodszor is megnősült. Nem ő eskette össze őket, szerb asszonyt hozott a faluba, pravoszláv vallású volt.

A haldokló felnyögött. A pap közelebb hajolt hozzá.

- A hatóság felmentett, ám a falusiak mai napig rám gyanakodnak...

- A bűn, bűn marad, akár észreveszik, akár nem. Pokol a magja, pokol a kérge, ezért a pokol nem más, mint a teljesen kifejtett és nyilvánvalóvá vált bűn.

- Gondoltam meggyónom, de... Isten úgysis tudja, minek gyónnám meg akkor?

- A gyónás csak forma. A pap segít, s Isten nevében feloldoz. A lényeg a megbánásban van. Megbántad-e?

A haldokló hangja kissé megerősödött.

- Előbb pokolról beszélt..., járt már ott?

- Nem, de nem is szeretnék - ijedezett megdöbbenten a pap.

- Én azt is megjártam. - A továbbiakban csak hörgött, a pap alig hallott valamit a hörgésével összekeveredett hangokból. - Hihetetlenül sokat szenvedtem. Végül megszoktam, csak az éjjelek maradtak továbbra is szörnyűek...

Az öreg pap, sok súlyos beteg mellett állt már, ezért sokat leparolázott a halállal: Nem sok van már hátra - vélte, a haldokló megnyúlt ábrázatát, arca színeváltozását nézve.

- Bánd meg a bűnödöt! - kérte egészen közel hajolva hozzá.

- Régen megbántam.

- A bűnt nem elég megbánni. Teljesen le kell törölni azt a Megváltó szent vérével! Mondd utánam!

A haldokló annyira elgyengült, hogy suttogni is alig tudott már.

- A szükség vitt rá, atyám! Nem akartam megölni. A súlyosan beteg kisgyerek... - Felnyögött. - Lám, mégis meghalt, ő és a másik is. A háborúban lőtték agyon őket. A szükség... Nem... nem születtem gyilkosnak...

- Senki sem születik annak. A bűn annyira természetes, mint oroszlánnak a vérszomja, kígyónak a mérges harapása.

A haldokló utolsó erőfeszítésével összekulcsolta a kezét.

- Oldozzon fel, atyám!

Az öreg pap a haldokló fejére rakta a kezét.

- Uram! - Mondd utánam! - Alázatos szívvel könyörgök, bocsáss meg nekem, töröld el súlyos vétkeket! Vedd magadhoz a lelkemet!

A haldokló utána rebegette. Amikor befejezte az öreg pap ismét felállt, és széttárta a két kezét.

- Én feloldozlak téged, az Atyának, a Fiúnak, a Szentlélekistennek nevében, amen!

Jobb kezével keresztet rajzolt a levegőbe. Megáldoztatta, megkenté szent olajjal a kezét, a lábát, az ajkát, közben így imádkozott:

- E szent kenet által és nagy irgalmassága szerint, segítsen meg téged az Úr, a Szentlélek kegyelmével. Szabadítsen meg a bűneidtől, üdvözítsen téged, és erősítsen meg jóságosan, amen!

A haldokló megkönnyebbülten motyogott valamit, majd egyet hörrent, és meghalt.

A plébános csendes imádsága után kinyitotta az ajtót, hogy beengedje a családtagokat. Mialatt azok a halott mellé rogyva hangos zokogásba kezdtek, ő félrevonult, s tovább imádkozott:

- Akit a Te szent nevedben feloldoztam előbb, megkentem a szent kenettel, aki most zörget a mennyei kapun, bocsásd be őt, Uram!

Keresztet vetett, megfordult és szép csendesen elhagyta a szobát.

4.

A tanácselnök a legutóbbi végrehajtó bizottsági ülés jegyzőkönyvét lapozgatta, amikor az ajtó - se kopogtatás, semmi - váratlanul kinyílt.

- Bocsásson meg - egy megkopaszított asszony rontott be -, nagyon izgatott vagyok. Nem is kopogtam.

- Mi történt magával, Dódiné? - csodálkozott rá tele szájjal, a melléhez kapva az elnök.

- Kopaszra nyírt a férjem - szégyenkezett, s jajongott egyben az asszony. Fejkendőjét a kezében tartotta. Az ajtó előtt vehette le.

- Miért tette? Maga... maga hagyta?

- Tilosban kapott.

- Tilosban csak állatot kapnak, maga ember.

- Udvarolt egy férfi, aztán...

- Ha férjes asszonynak udvarolnak, akkor ott...

- Nem az a baj, hogy udvarolt - vágott közbe az asszony -, rajtakapott.

Egyes emberek önigazsága aggasztóbb, mint mások igazságtalansága, gondolta eközben a tanácselnök enyhén elfojtott, hirtelen rátörő hötyögése közben.

- Minek jött? - bökött feléje a fejével, attól félt, hogy mégis elneveti magát.

- Karonfogva sétáltunk a Hősök terén - kezdte semmibe véve az elnök kérdését, nehézkesen, akadozva, mígnem elhallgatott.

- Mikor?

- Az este. Szóval éppen megszorongatott, amikor teljesen váratlanul előugrott a férjem. A fák mögé bújva leselkedett. Laci elszaladt, én utána, de engem a ruhámnál fogva elkapott. Összevert. - A tanácselnök csak most fedezte fel arcán, a szeme alatt a sok kék s lila foltokat. - Azután egy ollót húzott elő a zsebéből. Sikítottam, kapálództam, azt hittem le akar szúrni: Csak a hajad, a szép, a göndör hajad vágom le! - ordította artikulatlanul. A szeme vérben úszott. Anynyira megriadtam, hogy teljesen lemerevedtem. Elvégre, milyen hülye, könnyen le is szúrhatott volna, nem?

- Szóval?

- Lenyirbálta a hajamat, és otthagyt. Hazament, engem meg ki-zárt. A szomszédoméknál aludtam.

- Miért nem ment el a szeretőjéhez?

- Felesége s gyerekei vannak. Most hová menjek? Se ruhám, sem-mim...

- Másként kellett volna.

- Most már én is tudom. Máshol, nem a Hősök terére kellett volna sétálnunk, bujkálnunk...

- No de, aki nem talál hibát a maga életében - nevetett fel az elnök -, annak rossz az emlékező képessége. Igaz-e, Dódiné?

A fiatal, szép, formás testű asszony, aki azelőtt mindent kirakott a kirakatba, amit lehetett: most cudarul nézett ki: összeverve, megkopaszta...

- Rendelje be, kötelezze: legalább a ruhámat..., elvégre nem lehetek nyári ruhában télen, adja ki. - Nézze! - Szétnyitotta a nagykabátját, és megmutatta. - Moziban voltunk, azért öltöztem ennyire könnyedén.

- Még ma behívatom, de ismeri a férjét...

- Ismerem - vágott közbe elhúzottan -, bár ne ismertem volna meg soha. - Az elnök felé fordult. - Ott is hagynám, ha nem szeretném.

- Szereti és...

- Laci volt az első udvarlóm. Moziba hívott. A téren megcsókolt, én vissza. Nem-nem: már a moziba elkezdte. Na és! Attól még nem lesz gyerekem.

A tanácselnök megcsóválta a fejét: igazodjon el rajta valaki, ha tud! Aztán elkiáltotta a magát.

- Pannika!

A fiatal adminisztrátor szinte azonnal belépett. Kezével a szájához kapott, és felvihogott.

- Na... na! - utasította rendre az elnök, szintén nevetve. - Még maga is járhat így. Kimentek már a hivatalsegédek?

- Maris néni még bent van.

- Írjon idézést Dódi Istvánnak!

- Mikorra jöjjön be? - kérdezte a nevetésétől még mindig tele szájjal az.

- Azonnal. Írja meg, és küldje ki gyorsan!

Pannika kiviharzott. Attól félt, hogy megint elneveti magát, és mi-nél előbb el kellett mondania a munkatársainak is.

- Elmehet maga is! - szólt az elnök a tanácsstalanul ácsorgó asszonyra. - Ha netán nem engedi be, jöjjön vissza délután! - Lapozott egyet az előbbi jegyzőkönyvén, majd váratlanul az asszony után szólt. - Magára is jól jön a tél, nem?

- Prémes sapkát húzok a fejemre - válaszolta feloldódottan, és ki-ment.

Alig lépett ki a kopasz asszony, máris kopogtattak.

- Tessék!

Az öreg plébános lépett be.

- Jó napot kívánok! Zavarhatlak egy percre?

- A plébános úr engem sosem zavar. Ezt, mint régi ministránsa is megerősítem. Mivel lehetek a szolgálatára, plébános úr?

A tanácselnök nagyon szerette az öreg papot. Gyerekkorában még ő is sokat ministrált, olyankor mindig kapott tőle egy szelet csokoládét. Igen szegények voltak. A pap az apjának munkát s tisztet bért adott. Karácsonykor élelmiszert és ruhaneműt, tartalmazó csomagot küldött valamennyi szegény sorsú családnak, így nekik is. Több hí-zott disznót levágatott, és szétosztott a szegények között. Ő segítette akkor is, nem egyszer, nem kétszer, amikor tanult. Néha az egész évi tandíját kifizette helyettük...

Az öreg pap az elnök arcát fürkészte.

- Csak nem vagy beteg? - mert négy szemközt tegezte. - Fehér és fá-radt az arcod. Sok a dolgod, és rosszak az emberek is, igaz?

- Én csak annyit tudok biztosan, hogy semmit sem tudok biztosan - tört fel belőle a keserűség Szókratész szavaival. Az öreg pap úgy hallgatta, mintha gyónna.

- Egyik dolgozónkat - folytatta a tanácselnök -, nem nevezem meg, több kisiparos feljelentette. Pénzt kért, kapott cserébe az iparengedélyükért. Most, ketten is visszavonták a feljelentésüket. A végén én maradok pácban, ugyanis azonnali hatállyal felfüggesztettem az állá-sából. Vissza kell vennem. Ez van, plébános úr!

- Ne csüggedj el! - vigasztalta a pap. - A csüggedés fél csatavesztés, te pedig, amint ismerlek, nem szeretsz csatát veszteni.

- Az orgona? - terelte másra a szót, kissé felengedettebben a tanácselnök.

- Nagyon jól halad, hála Istennek. Előbb készen lesznek a tervezettnél, de nem ezért jöttem. A Hazafias Népfront elnökségi tagjaként kérlek. Tudod, az Öregszőlőben laknak Zsigárék. Az apa beteg. A felesége teljesen egyedül tart el négy gyereket, és most, a belvíz miatt összedőlt a házuk egy része is.

- Szegény embert még az ág is húzza. Régi mondás, olykor máig igaz.

- A mai szegénység közel sem olyan mély, mint valamikor.

- A plébános úr sokat tudna róla beszélni, igaz?

- Nagyon sok mindent átéltem ebben a faluban: láttam, hallottam, tapasztaltam. Több évtizede, és még mindig fülemben cseng a sírás a sok kis fejfa miatt, amelyek a temetőben árválkodnak örök mementóként.

- Nézze, plébános úr... - kereste a megoldást a tanácselnök -, esetleg bontási anyagot, igen azt adhatok nekik, persze nem teljesen ingyen, jelképes összegért. Téglát, gerendát, lécet, deszkát, cserepet, miegymást.

- Az iparosokat én mozgósítom. - Gondterhelten nézett maga elé, egészen halkán folytatta: - Csakhogy Zsigáréknak nincs egy fillérük sem. Majd lecsípek egy kevéskét az orgona árából...

- Szociális segílyt utalok ki nekik, amelyből, ha nem is bőven, de fedezhetik a kiadásait.

- Nagyon szépen köszönöm, Jancsi. - Felvillanyozódottan kapta el, és rázta meg az elnök kezét. - Isten fizesse meg! Megyek, megviszem nekik a jó hírt.

- Olyan messzire, gyalog?

- Kerékpárral megyek.

- Még mindig biciklizik?

- Csak néha, és lassan. Egyébként biciklizni könnyebb, mint sokáig gyalogolni. Isten áldjon meg! - Hajlongott, még egyszer elköszönt, és már szaladt is. Kiss János tanácselnök az ajtóig kísérte. Ezután visszaballagott a helyére, és leült.

Alig mélyedt a munkájába, Pannika máris bekiáltott.

- Ellopták az öreg pap biciklijét.

A tanácselnök bosszúsán csapott az asztalára. Felugrott, és már rohant is kifelé. A plébános a kapuban ácsorgott.

- Tényleg ellopták? - kérdezte meg tőle riadalommal és méreggel keveredett hangon az elnök.

- El, de tudod miért?

- Mert már ebben a faluban is sok a gazember.

A pap nem válaszolt azonnal. Arcán csendes mosoly szenderkelt, miközben így fohászkodott magában: Ha jobban kellett neki, mint nekem hagyd nála Uram! Ne számítsd be a többi vétke közé. Ha nem, hozd vissza nekem, mert szükségem van rá!

Miután befejezte az elnökhöz fordult:

- Látod, Jancsi - közölte vele sűgva -, az ördög büntet, meg akar akadályozni jó cselekedetem végrehajtásában. De én, csak azért is kimegyek Zsigárékhoz!

Meghajolt, és eltökélt léptekkel elindult az Öregszőlő felé.

A tanácselnök visszaballagott az irodájába. Nagyon letörte az eset. Nehezen folytatta a munkáját, mígnem hirtelen abbahagyta, felállt és idegesen benyitott a szomszédos irodába.

- Pannika, ugye van nekünk kiselejtezett biciklink?

- Láttam egyet a raktárban, de a biztonság kedvéért megkérdem Juliskát.

- Ne... ne! Fogja az enyémet, kerékpározzon utána. Ahol utoléri, adja neki oda, maga pedig, jöjjön vissza gyalog!

A fiatal lány szó nélkül megfordult, és elindult, ám néhány perc múlva máris visszakerékpározott. Lihegve kiabálta, alig tudott beszélni a megindulásától.

- Képzeld, meglett a bicikli. - A többit egy szuszra darálta le. - Saját maga találta meg a járdán hevert eldobva.

Az elnök a fejét csóváltatva suttopta: - Bár nekem lenne olyan gazdám a járásnál, mint neki fent az égben!

A harangozó elhúzta a mai napra kirótt „levesnótát”, majd a dohos torony oldalához vágta a kötelet.

- Ennek is löttek - és megindult lefelé a lépcsőkön. Az udvaron szétnézett: - Ide se jövök egyhamar! - susterogta félhangosan, miközben egyenesen a plébánia felé vette az irányt.

Már a háború előtt is az egyház szolgálatában állt. Nagy szó volt akkoriban: biztos karéj kenyér a bizonytalan holnappal szemben. Aztán jöttek a változások. Hívták, csalták máshová, nem ment. Az üldöztetések ellenére is harangozó maradt. Négyszáz forint fizetést kapott, most kétezer százat keres. Mellékes is akad: temetés, keresztezés, esküvő és évente két vasárnapi perselyezés teljes bevétele az övé maradt, amikor a népek sokkal jobban kigombolkoztak, mint máskor... Reggelenként segítkezett a miséken, naponként háromszor harangozott, de ha meghalt valaki, annyiszor, amennyi harangszót megrendeltek, amelyért ő is külön pénzt kapott. Napközben leginkább a felesége harangozott, aki a közeli tsz-ben takarított. Ő napszámba járt, legtöbbször a kőművesek mellé, meg a bérelt földjét művelte. Általában rendes embernek ismerték. Az is volt, amíg nem nyalt bele az italba. Ám, ha ivott, ő, pedig gyakran ivott, azonnal elszabadult az ördög. Teljesen kicserélődött. Kakas Palyán is túltett az ordibálásban. Nem ment fel harangozni, elfelejtette a misét, a temetést, mert őt ilyenkor semmi sem érdekelte, csak az ital. Egyszer, nem is olyan régen, egy liter borért az éjszaka kellős közepén felment a toronyba, és félreverte a harangokat. A pap felriadt, azt hitte, tűz van. Hogy meggyőződjön a valóságról -, egy ingben-gatyában rohant fel a toronyba -, ahol abbahagyta a harangok félreverését... Arról is sokat beszéltek, nevetgéltek, amikor Zsuzsika meghívta ebédre. Szilvás gombócot készített, hármójuknak: a plébánosnak, a harangozónak és saját magának harmincötöt. Ők ketten, a pappal tizet ettek meg, a harangozó huszonötöt. Zsuzsika az üres tál láttán szégyenkezve csapta össze a két kezét.

- Nagyon sajnálom, és szégyellem magamat, István úr, de... Főztek még?

- Ah! - legyintette le nagystílusúen a harangozó. - Sose fárasztja magát. A feleségem ebéddel vár otthon.

Az öreg plébános sosem szokta meg, csak, mint szemölcsöt az arcán, elviselte: Ha mindenkinek van, miért ne lehetne keresztje az egyháznak is?

A harangozó, közvetlenül a bejárati kapu előtt, váratlanul összetalálkozott Fodor Tamással. A veterán, a „véresszájú” párttaggal, volt első tanácselnökkel, aki mutatósan, elővette a zsebóráját, s megpöcögtette körmével az üvegét..

- Korábban harangoztál, István!

- Menjen, és köpjön be a Jóistennél, vagy a plébános úrnál!

Most is volt benne nyomás, közvetlenül a kocsmából jött ki harangozni.

- Minek nézel te engem? - horkant fel az idős férfi.

- Besúgónak, vagy ha így jobban tetszik, spiclinek.

- Ne sértegetsz, mert tényleg beköplek.

- Semmihez sem ért, ebben viszont igazi specialista. Hanem, most senki sem hallja. - Közelebb lépett hozzá, elkapta a kabátját, és megrázta. - Más világ járja, vagy azt hiszi, hogy még mindig a Rákosi rendszerben élünk? Azt tesz, amit akar?

- Menj a fenébe. Részeg vagy, mint mindig.

- Ha végigment az utcán mindenki bespiccelt maga elől, mert féltek, s máris a rendőröket várták. Maga mindenkit beköpött, még azt sem hagyta szó nélkül, ha nem söpörték le a járdát, nem kaszálták le időben az árkok szélét, nem kötötték meg a kutyát...

- A törvényt védtem, meg a rendet.

Szó... szót követett, talán birokra is kelnek, ha az ajtóban közben meg nem jelenik a plébános alakja.

- Gyere... István, Téged várlak!

A harangozó még egy utolsót köpött Fodor Tamás felé: Fúj, te pizkos spicli! - aztán faképnél hagyta.

- Szólok a plébánosodnak, hogy milyen alkalmazottja van - kiáltott utána.

- Viteds el az atyát is - tegezte le megint -, amint már megtetted. Egyébként: nyald ki, tudod mimet!- Élesen szembefordult az öreggel.

- Ha megengedem. Neked kivételesen megengedem!

- Gyere, gyere! - sürgette a pap, azonnal felmérve a helyzetet.

- Megyek... megyek, most már megyek, plébános úr! - Közelebb érve a paphoz, visszaintett a fejével. - Jól kifizettem ezt a piszkot! É...én? Mindenki utálja.

- Valamennyi ember a felebarátunk. Amint te s én, ő is Isten kép-mását hordja, István!

- Hordja... a, felebarátja... a - morgott, mint a rossz kutya, ha már nem ugathat a harangozó, de mire beértek az irodába elcsendesedett.

- Nem gondoltad meg, István? - kérdezte a plébános.

- Nem mennék én, ha lenne nyugdíj.

- Miért ne lenne! Szabályszerűn be vagy jelentve az OTI-ba.

- Pénz az a mai világban, amit kapnék? Átmegek a TEFU-hoz, jól ráverek három évig, s annyi lesz majd a nyugdíjam, mint itt, cakk-pakk mindennel, a kéthavi keresetem volt.

- Nem tudnál szerezni magad helyett valakit?

- Ebben a faluban nincs olyan ember, aki harangozónak állna manapság, ennyiért... Senki, plébános úr!

- Akkor majd én harangozok - jelentette ki csendesen az öreg.

- Mindent egyedül? Azt nem lehet! Kertet gondozni, mosni - a Pátyolat megszűnt -, helytállni a templomban, a faluban, és harangozni is?

- Az én Uram erőt ad hozzá, és meg is jutalmaz érte.

- Én ezt a prémiumot elveszítem, de így sem sok esélyem volt rá.

- Ne lökd lelkedet az ördög lába elé, István!

- Meggyóntam, minden hónapban áldoztam is. Ezen túl is eljövök első péntekenként. Gyónok, s áldozok.

- Nemcsak akkor kell, mert sohasem tudod, mikor szólítanak el. Mindig arra gondolj, hogy készen vagy-e, például most, ebben a pillanatban?

- Majd csak lesz annyi protekcióm negyvenévi egyházi szolgálat után...

- Istennél nincs protekció - vágott közbe az. - Ő a szolgálját még inkább figyeli.

- Akkor meg főleg jól teszem, ha elmegyek, nem? Amúgy is untam a sok cukkolást. Tudja, minek csúfoltak? Zenésznek.

- Zenésznek?

- Merthogy én kottából harangozok. - Legyintett. - Nem sokat veszít velem az egyház. Talán a plébános úr is örül, hogy végre megszabadul, a részeges, a semmirevaló harangozójától.

- Megszoktalak. Nagyon régen szolgáltunk együtt, és nem is kapok helyetted mást. - Lassú, kimért mozdulatokkal vette fel az íróasztaláról a munkakönyvet, és nyújtotta a harangozója felé. - Mindent elkészítettem. A papírok, meg a felmondási időre járó, két heti béred is benne van. Tessék!

A harangozó cseppet sem volt érzelmős ember, most mégis elérzékenyült, miközben kezét fogott a pappal: Mennyire megöregedett az atya! Szép szál férfi volt, most pedig, mint a hullott szilva, teljesen összeaszalódott. Csupa ránc az arca, a szeme beesett. Alapos munkát végzett rajta az idő, de szó, ami szó egy kicsit ő is besegített neki. Sokszor felbosszantotta... Minden eszébe jutott, ami most nagyon bántotta. Valami megmozdult benne, lelkiismeret-furdalást érzett, ami nagyon megszorongatta a szívét s a torkát.

- Sok borsot törtem jótevőm, a plébános úr orra alá. Az ágyból is kiugrasztottam, egy ingben-gatyában, ne haragudjon rám! Leharangozom, bizonyísten, leharangozom!

Az öreg pap a füléhez kapott, s befogta.

- Ne hívd Isten bizonyságul! Te magad tudod a legjobban, hogy úgysem tartod meg a fogadalmadat.

- Megbocsát nekem?

Az öreg áldást osztón emelte fel a kezét, mire a harangozó akaratlanul letérdelt, holott, ha nem látták még az oltár tabernákuluma előtt is úgy ment el, hogy nem hajtott térdet.

- Én megbocsátok neked, bocsásson meg az Isten is! Az Atyának, a Fiúnak, a Szentlélekistennek nevében, amen!

A harangozó keresztet vetett, és felállt. Kezébe vette a munkakönyvét, és anélkül hogy megnézte volna a benne lévő pénzt, s iratokat a zsebébe dugta, és szó nélkül elindult az ajtó felé. Nagyon sietett, mert ha itt marad, elsírja magát. Ő, aki a „legnehezebb temetést is” egykedvűen állta végig? Mások sírtak, ő tette a dolgát? A sírás a nők dolga, férfinak szégyen. Nem!

Az öreg pap az ajtón túl kísérte, azután visszafordult. Letérdelt megszokott imazsámolyára, a falon függő korpuszra szegezte a szemét, két kezét összekulcsolta, és feljajdult:

- Mindent elvitt a világ mellőlem. Most már teljesen egyedül maradtam. A káplán, Zsuzsika, most a harangozó is itt hagyott. Legyen meg a te akaratod!

Felállt, az íróasztala felé indult. Nem ért oda, mert kopogtattak, és ő megállt.

- Tessék!

Ismerős fiatalasszony lépett be. Szép, karcsú nő volt, bár az arca most kissé megnyúlt s fehérlett, mint az útszéli jelzőoszlop. Szeme égett, s kétségbeesetten meredezett az öregemberre.

- Segítsen, atyám! - Összerakott, két kezével könyörgött.

- Üljl le, lányom! És, ha én nem is, Isten biztosan segít majd. - Kérdőn nézett a szépasszony arcába. Szemében biztató mosoly ült, akaratlanul beszédre készítette, a szép, de most összetört vendégét.

- Vétkeztem, atyám! - suttogta összerázkódottan, alig hallhatón, miután leült.

- Mindnyájan vétkeztünk - ő is leült -, és vétkezünk ezután is, lányom.

- Házasságtörő, esküszegő vagyok.

- Gyónd, s bánd meg, tegyél ígéretet, hogy nem vétkezel többé, én feloldozlak - várákózon nézett a fiatalasszonyra.

- A plébános úr adott össze bennünket. Az oltárnál azt... szóval, én ott hazudtam. Nem szerettem a férjemet, mégis azt válaszoltam, hogy szeretem. Heccből mentem hozzá. Előzőleg Kiss Csaba udvarolt nekem. Nagyon szerettük egymást. Az anyja kérésére, ő mégis mást, gazdagabb, diplomás lányt vett feleségül. - Elhallgatott, az ujjait böngészte levert tekintetével.

- Most újra találkozotok, igaz?

- Igen, és megtörtént... - Hangja felhevült, szenvedélyesebben folytatta: - Meg vagyok veszve érte. Ha rám néz, elolvadok, és többé nem én vagyok, hanem egy nagy szenvedély, hordónyi engedelmeség. Azt tehet velem, amit akar. Elvesztem, atyám!

- Neki is van gyereke, neked is.

- Igen, de ő nem esküdött templomban.

- A házasság akkor is házasság. A pap csak közvetít. Isten nemcsak a templomban van ott, mindenütt, még a hálósobátokban is! Ő adja össze a párokat, és csak ő bonthatja fel a mennyben a kötelékeket. A földön senki. Miért akartok tönkretenni ennyi embert: a férjedet, annak a másíknak a feleségét, és Isten gyönyörű adományait, a két-két gyereket, csak, azért mert nem tudtok uralkodni bűnös szenvedélyeiken. A szenvedélyt, meg a bűnös vágyakat az ördög szüli minden nap, minden órában, ezért ugyanúgy kell legyőzni, újra meg újra! Győzzétek le, ti is! Emberek vagytok, Istentől biztosított szabad akaratotok van.

- Állandóan ő jár az eszemben, ezért ő mindenüvé elkísér, itt is jelen van.

- Ha a lelked hajóján - képletesen fejezem ki magam, érts belőle! - fertőzött gondolatok vannak, helyezd lelkedet vesztegzár alá, ne engedd, hogy a gyanús utasok közül egy is partra szálljon mindaddig, amíg nem szereztél egészségügyi menlevelet.

- Tönkreteszem a férjem életét, állandóan rosszkedvű, és ingerült vagyok, mesterségesen szítom a haragot. Önzőn csak magamra gondolok. A férjemben csak a hibákat keresem...

- A saját énjüktől megszállott és megkötözött emberek állandóan magukban hordozzák a rosszkedv és a harag forrását. Mindent a saját személyükre vonatkoztatnak, és háttérbe szorítva érzik magukat ott is, ahol senki sem akarja bántani őket. Tele vannak irigységgel és keserűséggel mások iránt. Hosszabb ideig senkit sem tudnak elviselni. Vitatkozők, de maguk is boldogtalanok, és másoknak is terhet jelentenek. Szegények! Mindenütt okot látnak az érzékenységre, és mindeniben találnak valami kifogásolni valót, csak önmagukban nem. - Felemelte a hangját, és hangsúlyozta: - Boldog ember, aki szabad önmagától, mert az énjét elveszítette, érted, lányom? Az énjét! Mert az ember énje a forrás, a tisztátalan forrásból pedig, csak szennyes víz folyhat, ezért tartsd tisztán a forrást, akkor tiszta lesz a víz is!

- Talán az idő mindent megold majd - suttogetta az asszony.

- Az idő nem képes fakóra halványítani a bűnt. Attól azonnal, most, ebben a pillanatban kell megszabadulnod, mert az burjánzik, terjed, mint a peronoszpóra.

- Nem találkozok vele többé. Így jó lesz?

- Isten sohasem helyezi pecsétjét üres lapra. Bánd meg, és akkor én is azt mondom neked, amit Jézus a szamáriai asszonynak a kútnál: bűneid meg vannak bocsátva, eredj, és ne vétkezzél többé!

A fiatalasszony teljesen az öreg pap befolyása alá került. Felállt, tanácstalanul nézett rá, mint aki meg van hipnotizálva, és várja a következő utasítást.

- Mit tegyek? - rebegte végül is.

- Menj Isten békéjével haza, mert bűneid megbocsátást nyertek, e pillanattól kezdve a tenger mélyén hevernek. Állj ellen a kísértésnek! Legyél erős, legyél igazi anya! Szeresd gyermekeidet jobban magadnál! Egy hónap múlva újra várlak a gyóntatószékben.

A fiatalasszony, annak ellenkezésére is, elkapta, s megcsókolta az öreg pap kezét, hogy az ellenkezett. Úgy botorkált ki az ajtón, mint a vak.

Este volt. Az öregember még imádkozott egy ideig, majd lefeküdt. Máskor hamar elaludt, most nem jött álom a szemére. Az életről és az előbbi fiatalasszonyról meditált, amely egyszerű mégis olyan bonyolult. Szép és mégis olyan borzasztóan változatos, mégis annyira egyhangú. Vajon az emberek, amikor mindenük megvan, mégis, miért olyan boldogtalanok? Hahn német professzor, mostanában olvasott sorai jutottak eszébe: A technika nagyot haladt. Atomot hasítanak, világűrt kutatnak, és ez a felismerés engem, a természettudóst megaláz. Krisztus, ezer évvel ezelőtt egyetlen szóval: láss! - meggyógyította a vakot... A másik német tudós: dr. G. Bergmann ezt mondja: nem a technika jelent problémát, hanem az ember. Miért? Mert a technika kiszámítható, az ember nem. Régen szegénység volt, a technika a maihoz képest porszemnyi, valahogyan mégis boldogabbak, megelégedettebbek voltak az emberek. A világ legnagyobb, 1768-ban kiadott enciklopédiájában a szerelemről öt teljes oldal szól, az atomról négy sor. Ma az Új Magyar Lexikonban a szerelemről egy szó sincs, viszont az atomról, több címszó alatt, összetételekben leg-

alább két és fél oldal. Így eltolódott az élet? Ennyire le kellene becsülni a szerelmet? Az előbbi fiatalasszony példája bizonyítja, kezdő pap korától kezdve szinte minden hónapban akad ilyen esete, és mit hall a gyóntatószékben! Az ember nem gép, a vegyipar és a gyógyszeripar terméke: a fogamzásgátló tablettá sem old meg mindent. Nem lesz gyerek, de az érzéseket megváltoztathatja-e?

Naprendszerünk százmilliárd más nappal együtt a Tejút része, egy a Tejút sok százmillió galaktikája közül. Ezeknek egyike az Androméda: kétmillió fényévre van tőlünk, átmérője kétszázezer fényév, pár százmillió év alatt fordul meg tengelye körül. Mi ehhez viszonyítva egy év? Mi az év egy fényévhez viszonyítva, mi a mindenséghez képest egy ember? Mégis ő az, aki az összesnél komplikáltabb, összetettebb, bonyolultabb!

Felsóhajtott.

- Hetvenhat évet éltem meg. Szép kor, ám mi egy ember élete az emberöltő, Istenhez képest? Ő örök, mi emberek, pedig jövőnk-megyünk: születünk, élünk és eltűnünk... - Eddig harminc-ötven milliárd ember halt meg a földön - olvasta. - Évente körülbelül ötvenmillió, naponta százezer, percenként hetven. Ha az eddig élt emberek sorjában elvonulnának, ezeregyszáz évig tartana a menet... De, egyszer eltűnnek a ma élők, és a világmindenség is, csak Isten örök, csak ő marad...

Észre sem vette, mikor aludt el, olyan hirtelen lepte meg az álom.

* * *

Ezen a télen nem sok hó esett. Február végére az a kevés is elolvadt. A piciny, fehér foltokból tócsák keletkeztek. Locspocs és sár mindenütt! Úgy nézett ki a falu, mint egy kiszikkadt nagy, girbegörbe kacsászató. A cinkék hangos szorgoskodásuk közepette sűrögtek a kertekben, majd egyik napról a másikra eltűntek, a varjak után, ők is. Helyükbe feketerigók ültek, és hosszú füttyöréssel tovább cifrázták a tavaszt. A fák meg a bokrok rügyet hánytak, egyik délutánra mind kipattantak, és merő virágpompákban díszlegettek, hogy magukra csalogassák szorgalmas, kis munkásaikat: a méheket.

Bodaj felébredt, pedig eddig sem aludt, csak kinek akadt kedve télen a hóban, vagy az agyagos sárban sétálni, ha nem muszáj? A gyerekek hangosabbá váltak, egyik óráról a másikra elárasztották, telekiabálták az utcasarkokat. A felnőttek járása frissebbé változott, valami hajtotta-üzte őket. A hormonok felgyorsult működése volt a ludas. A kutyák hangos civakodás közben követték egymást: hat kan egy szukát. A macskák hátborzongató nyivogással hívogatták párjaikat, hollott az, velük szemben ült a háztetőn...

Kismarcsa Pálék kéményén lévő fészekbe visszaült a tavalyi gólya. Még csak az egyikük jött meg, a párja néhány napot késik. Pár napra rá megjelentek a fecskék is. Másnapra seregestől lepték el a tócsákat: fürödtek, sarat szedtek, és neki kezdtek a szorgos építkezésnek, ám hiába készültek el gyorsan, a verebek, egyeseket azonnal kivertek az újonnan készült házaikból, és részükre minden kezdődött előlről...

A határ felfrissült. A földnek szaga lett.

Öreg Blaskó Máté észrevétlenül osont be a faluba. Vonattal érkezett Bodojra. Az állomáson, az ellenkező oldalon szállt le, ahol a magas töltés mögé lapult. Megvárta, amíg a többi leszálló elmegy, amikor elhagyta a vonat is az állomást, szorosan a vasút, magas töltése mellett, szépen megkerülte a falut, és óvatosan belépődzött a Diófa utcába. Az egyik háznál megállt, körütekintőn kinyújtotta a nyakát, és a léckerítésen át belesett az udvarba.

- Ez a porta volt a miénk - súgta elmélázón, rekedten, majd hirtelen elhatározással megfordult, és lassú, öreges lépésekkel elindult a háttárba.

Blaskó Máté valamikor csak tíz hold földet mondhatott a magáénak, mégis, szorgalma és hozzáértése nyomán, hamarosan a leggazdagabb emberek közé sorolták a faluban. Eredetileg nem került kuláklistára. Fodor Tamás, az akkori „véreskezű” tanácselnök, aki igen sok embert tönkretett Bodojon, mivel az egyik disznóölés után nem adott be zsírt, berendelte a tanácsházára, ahol összeszólalkoztak, majd rövid, de heves szócsata közben elkapta, és a falhoz veregette. Másnapra a hírhedt kuláklistán szerepelt az ő neve is. Ha eddig egyszer sem, ezen túl egymásután keresték fel a rendőrök s ilyen-olyan ellenőrök: Egyszer, nem találtak vízzel megtöltött hordót a házfala

mellett, máskor a szikracsapó hiányzott, azután eltűnt a kocsijáról vagy a kerékpárjáról a névtábla. A kutyáját nem kötötte meg, a padlásán, a kémény mellett papírokat találtak, ami tűzveszélyes, a búzakaralászköbök sok szem kipergett, tehát szabotálta a népgazdaságot, vagy elkésett az aratással, nem szántotta fel idejében a tarlót, fél zsák liszttel többet találtak a megengedettnél, az aratóknak nem adott meleg ételt, hiányzott a határban a lavór, a szappan, a törölköző, és a WC...! Egyik délután a begyűjtési hivatal emberei teljesen lesöpörték a padlását, és alaposan „kitakarították” a kamráját, annyi zsírt sem hagytak, amennyi elegendő lenne egy napi ebédjük elkészítéséhez, ráadásul, újra és újra bebörtönözték...

Mindaddig így ment, amíg egyik napon otthagya mindent: házát, földjét, jószágát, fel nem költözött Budapestre. A családját: feleségét, két gyerekét - egyik lánya férjénél volt, de ők is velük laktak -, később hozta fel, előbb lakást szerzett Újpesten.

Bár ne tette volna!

Földjét, házát, jószágát, mindenét, önként ajánlotta fel az államnak. Sokan megtették ugyanezt akkoriban, csak hogy szabaduljanak a beszolgáltatások, az állandósult zaklatások, a megaláztatások és a kilátásba helyezett börtönbüntetésektől, mert nagyon könnyen becsukták a kulákokat. Mindent a hátuk mögött tudva, életük egyik napról a másikra gyökeresen megváltozott. Az asszony az egyik textilgyárba járt dolgozni, ahol szövőnőnek képezték át. Ő az újpesti sütőüzemben kapott munkát. Kenyeret s mást hordott ki lovas kocsiján az üzletekbe. A gyerekek, ki erre, ki arra, ki-hol kapott munkát.

Esténként órákig sóhajtoztak: Blaskó Máté a faluja után, az asszony azért a férfiért, akivel a szövődében gabalyodott újra össze. Negyvenöt évesen, fülig beleszeretett, régi s itt újra megtalált, valamikori udvarlójába... Blaskó Máté napokig törte a fejét, hogy mi történhetett az asszonyával. A rejtvényt végül is a felesége oldotta meg, egyik este: Máté - állt elébe, hosszabb tusa után határozottan. - Eddig titkoltam, most a szemedbe mondom: a legnagyobb fiúnk nem a te gyereked. Én valójában sosem szerettelek. A földed, a gazdagságod miatt mentem hozzád férjhez. Az a férfi az igazi apja, akivel itt a gyárban megint összeakadtam. Elválok tőled, és férjhez megyek hozzá...

Blaskó Máté reggel összepakolt, és beköltözött a sütőüzem munkásszállójába...

Az évek teltek, ő lassan megöregedett. Az emberek, és a dolgok értékét csak akkor lehet felbecsülni - tartották a régi öregek Bodojon -, ha már megöregedtek.

Blaskó Máté önmagával vetett végzetesen számot, amikor vén fejjel kiballagott Bodojon a mezőre.

Távolban kakukk szólt, nem régen jöttek meg. Nem messzire tőle gömbölyű ősuta után, az őzborja kullogott. Nem sokáig, útban van a testvére.

Az idő megállt, a levegő nem mozgott. Csend honolt a tájon, mégis valami nyugtalanító feszültséggel telt meg a környék. Az útszéli avarban, egerek rohángáltak, beljebb a göröngyök között ürgék és hörcsögök keresték a mindennapi eledelüket. Fent, az égbolt felől, vonuló, tavaszi vadlibagágogás hallatszott...

Blaskó Máté betájolta a vidéket. Szeme végül az egyik kis erdő - szélfogónak telepítették a hatalmas táblák közé - egyetlen nagy, régen ott álló fájára tévedt, s hirtelen felcsillant: - Ez az!

Egyenesen arrafelé vette az irányt. Sietett. Hosszú kilométereket gyalogolt idáig, nagyon elfáradt. Meg-megbotlott, tüdeje zilált, alig kapott levegőt, erősen izzadt, mégsem ült le pihenni.

Valamikor nem ilyen óriási táblák szeldesték keresztül-kasul a hárt, főleg itt az erdők alján, sok kis parcellára oszlott a vidék. Behunyta a szemét, mire emlékezetének vetítőgépe peregni kezdett:

Ez Kispál Jankóé, az Zsíros Palyáé... Amott mély árok húzódott, mostanra eltűnt. Betúrták, s elsimították a helyét. Mellette Baraiaké, odébb a pap és a templom tíz holdja egy tagban, végül az övé, szemben a nagy fával, tíz hold ugyancsak egy tagban.

Levette a sapkáját, és alázatos képpel felnézett a báránnyelű égre:

- Isten, miért tetted ezt velem? - Térdre vetette magát. - Elvetted a feleségemet, utálatossá, nevetségessé tettél a családom körében. Kit hagytál nekem? Ezért a földért - sírta el magát - jött hozzám feleségül, ezért vesztettem össze a testvéremmel, voltam vele haragban kerek harminc esztendeig. - Lehorgasztotta a fejét. - Üzent: nagybeteg,

kért, hogy menjek el hozzá, ki akar békülni velem a halála előtt. És, csak egy hétre kerestem fel. Későn, mert meghalt.

Felugrott. Egyik kezét ökölbe szorította, az ég felé emelte, a másikkal a combját verdeste, lábával, mint az ideges ló lyukat vájt a puha földben.

- Miért tettétek, miért! Te... ti... mind! - körbeforgatta az izzadságtól vizes fejét.

Újra letérdelt, egy ideig felváltva az eget és a környéket böngészte, majd négykézlábra vetette magát.

- Rossz ember voltam? - kérdezte meg a földtől. - Te tudod, te ismersz, taknyos kölyökkorom óta ismersz. Itt virradt rám a nap, itt is hagyott magamra minden este.

Belemarkolt a földbe, s mint a jó gazda csépléskor a búzát, felemelte, és visszacsurgatta, ami a tenyerébe maradt, összemarkolta, majd szétszórta.

- Nem kellesz, már te sem kellenél!

Megint felugrott. A nagyfa alá rohant, és mintha meghibbant volna, két kezével ásni kezdte a földet. Összekapart egy halomnyit, sírformát alakított ki belőle, oldalait tenyerével laposra veregette, majd ismét felállt, s letörte az egyik közelben lelógó gallyat. Kettétörte, a lehúzott háncsával keresztformában összekötözte, és a kis sírhantocskába szúrta. Nagyon gyorsan dolgozott. Keze összemaszatolódott, vér, sár keveréke fedett be mindent, mert a bőre és a körme alja több helyen is berepedt, megsérült. Az arcát is összekente, amikor az izzadságát törölgette le. Miután elkészült azzal is, elővette öreg aktatáskájából a kötelet, még Budapesten rakta bele, és elszánt, átgondolt mozdulatokkal átvetette az egyik vastag ágon. Egyik végét odaerősítette, a lelógó végére, pedig hurkot formált. Elengedte, két lépést hátrált, és még egyszer megnézte a sírhantocska módjára kialakított dombocskát, s a felette lógó kötelet.

- Nincs többé célja az életemnek, akkor meg minek éljek?

Egy mukkot sem mondott többet. Visszalépett a kötélhez, a nyakába illesztette a hurkot, és felakasztotta magát.

Harmadik napja találta meg a mezőőr.

- Gyorsan, gyorsan! - szaladt riadtan az egyik közelben szántó traktorshoz. - Az, megállt, ő tovább kiabált: - Valaki felakasztotta magát, Blaskó Máté fájára. Két térde a földet éri, mintha csak térdelne..., mégis megfulladt.

- Nem valaki ez te, maga Blaskó Máté - ismerte fel az öreget a traktoros, miután levágta bicskájával a kötélről, és alaposan megnézte. - Úlj a motorodra, jelentsd azonnal a rendőrségen! Ha nincsenek ott - kiabálta a futó mezőőr után -, szólj be a tanácsházára!

Ő levette a sapkáját, egy ideig vegyes érzelmekkel nézegette, majd undorodva megrázta magát, és visszaballagott a traktorához...

Az öreg pap temette el a negyedik napon. Sokan résztvettek a temetésén. A gyerekei, az unokái, és teljesen váratlanul megjelent a felesége is. Megöregedetten, botra támaszkodva ballagott a koporsó után.

Blaskó Mátéék voltak az elsők, akiket ebben a faluban az öreg pap, fiatal káplánként összeadott. Nagyon szépen beszélt - emlékezett vissza - máig hallva az akkori hangját, lebegett előtte a kép, amint ifjan, megilletődötten lépkedtek a két oldalán, mert attól a naptól kezdve, a szertartás végeztével mindegyik fiatal párba belekarolt. Jobb oldalán a vőlegény balról a menyasszony, és kikísérte őket a templom ajtajáig. És mi lett a vége? Az ördög, az ördög megint közbelépett!

* * *

Bodojon az emberek akkortájt, a kocsmán kívül leginkább a borbéllyánál verődtek össze.

Kiss Mihály, Bodoj egyetlen s öreg férfi fodrásza szorgalmasan dolgozott. Most kivételesen csak négyen váraкоztak, ültek a székeken. Ágota József és Grúber Mihály hajnyírásra várt, ketten pedig csak úgy benéztek pletykát hallgatni, mert a pletykás férfi, amit a nő a házhoz hoz, ő tovább viszi.

- Alig érzem a lábam a létrázástól, kezem teljesen kikészült a metszőollótól. Barackfákat metszettem. Nyolcvankét barackfa azért csak

több mint ötven, igaz-e? - szellemeskedett, miközben tudálékosan körbeforgatta a fejét.

- Milyen fajták? - kérdezte, hozzáértést színelve a borbélymester.

- Mindenféle. Legbüszkébb a németalanyra, bolgár gallyból szemeztet fámra vagyok. Mind a kettőt én hoztam be az országba. Más videót, én vesszőt hoztam. Ekkora szeműek lettek e! - Marokra szorított két öklével mutatta.

- Édesek, zamatosak?

- Ha hiszed, ha nem - címezte Grúber Mihály nevetve a kérdezőnek, Kiss Mihály borbélymesternek -, egyetlen szemet sem ettem meg belőle... Éretten.

- Ne...em?

- Az utolsó szemig ellopták. Este mind megvolt, reggelre egy szem sem maradt a fákon. - Felugrott. - Ha elkapnám... - Nem folytatta csak hápogott a hirtelen fogant mérgétől.

- Mit csinálnál vele? - kérdezett közbe Ágota József, kíváncsian felé meresztve a szemét. Nyaka megnyúlt, mint a gúnáré sziszegés közben.

- Menten szétrúgnám a hátsó felét.

- Tudni akarod, ki volt tolvaj?

- Adnék érte... öt liter bort.

- Biztos?

- Istenuccse.

- Hát akkor én megmondom.

- Mondd, a piszkos erre-aráját!

- Én meg a jószágos sógorom.

Grúber Mihályt, mintha mellbe csapták volna. Hátrahőkölt, szemét Ágota Jóskára meresztette, arca megnyúlt, lélegzete elállt.

- Te...e?

- Meg, amint mondtam: a rühös sógorom. Azt mondta, te szóltál neki, hogy szedje le a barackodat...

- Én-e, s éjjel! - ugrott melléje, azonnal rátámad, ha nem jut eszébe, hogy - hallotta -, Ágota József összeveszett a sógorával, még verekedtek is.

- Éjjel-e, nappal-e, azt mondta nekem, megbeszéltétek. Korán reggel a piacra akarod vinni.

- Vele...? - gúnyolódott Grúber Mihály a méregtől kakaskodón, ám nem folytathatta, mert az ajtó váratlanul kinyílt. A tanácselnök lépett be.

- Csak nem verekedtetek? - bámult a két férfira köszönése után azonnal.

- Ah! - hátrált meg végleg Grúber Mihály. A farzsebébe nyúlt, elővette a pénztárcáját, kihúzott belőle egy ötszázast, és Ágota József kezébe nyomta.

- Hozd akkor, az öt liter bort, ha egyszer megígértem!

A többiek felnevettek.

- Elvégre megmondta, nem? - nevetett felengedetten az öreg borbély.

- Meg a csibész, de az én ellenségem ellensége, a barátom. Haragban vannak. A többit majd a sógorával intézem el. Úgy megverem, hogy megemlegeti.

Ágota József azonban nem indult el. Ő következik, gondolta megvárja. Megmondta Grúber Mihálynak is, aki megértőn rábólintott.

- Sokan vannak előttem, Mihály? - kérdezte a tanácselnök a borbélytól.

- Ketten. Egy borotva, egy fej. Öt perc, és kész!

- Borbély öt perc?

Nevettek, közben a tanácselnök leült a többiek közé.

- Mi lesz János? - a borbélymester Jancsinak hívta azelőtt, de amióta tanácselnökké választották, Jánosnak nevezte.

- Borotválás - öt ujját, mintegy bizonyágként végighúzta az állán.

Újra kinyílt az ajtó. Az öreg plébános, éppen csak bedugta a fejét az ajtó szűkre tárt részén.

- Sokan vannak, Miska?

- Hárman, most már csak hárman. Ágota József, Grúber Vince, meg a tanácselnökünk.

- Az elnök úr is itt van? Jó napot kívánok! - köszönt külön is a tanácselnöknek az öreg pap. - Egy fél óra múlva visszajövök.

- Tartom a helyet. Legyen szerencsém!

A pap becsukta az ajtót, és tovább ment.

- Nagyon rendes ember az öreg - jegyezte meg Ágota József, akit előbb majdnem megvert Grüber Mihály. Most békésen ültek egymás mellett.

- Mindig is az volt. Én nem járok templomba, viszont el sem tudnám képzelni nélküle a falut. Bocsánat az összehasonlításért: Kakas Palya, és az öreg.

- Valamikor és manapság is, ő végig a szegények pártján állt, s áll - jelentette ki a borbélymester két ollócsattogatás közben, mert a borotválás után a haját is megigazgatta az illetőnek.

- Muszáj, előírják neki, mint régen a beszolgáltatást - vélekedett Grüber Mihály.

- Senki sem szabja meg, ebben a faluban, hogy mit mondjon - intette le a tanácselnök.

- A Rákosi rendszerben csak megugratták, holott a tornyot is a kommunista párt építette újjá negyvenhatban. Ott a tábla azóta is az oldalán - élcelődött tovább a borbélymester, miután az előbbi vendége felállt, Ágota József leült a helyébe.

- Az egész falu kiállt mellette. Végül maga a helyi kommunista párt...

- Magyar Dolgozók Pártja - igazította ki a tanácselnök Ágota Józsefet.

- Mindegy. Szóval ők hozták haza. Tudod, miért vitték el?

- Én tudom.

- Na, mondd meg akkor!

- Mert a harangozója beleharangozott az április negyedikei nagygyűlésbe.

Nevettek: Úgy volt - bólogattak közben többen is.

- Te, emlékszel, amikor polgáriba jártunk? - kérdezte meg váratlanul Grüber Mihály a tanácselnöktől.

- Hogy a fenébe ne! Igazolást kellett vinnünk. - Nevetve, ironikusan folytatta: - Szentmisét és szentbeszédet hallgatott.

- Sohasem felejttem el. Egyszer a mise után bemegyek a sekrestyébe, ahol az öreg elé rakom a papírt, hogy írja alá! Ő rám néz: Te nem voltál a templomban. Én-e? A kóruson fújtattam. Lehelj rám! Rále-

heltem. Te cigarettáztál. Igaza volt. Kint hevertünk a hársfa alatt, és cigiztünk. Miről prédikáltam? Hogy az Úrjézus megszületett. Nagyon jót nevetett. Tudod-e, hogy járt az egyszeri kántor - kérdezte meg nevetése közben: Nem, de ha eltetszik mondani, nyaltam alája: Felment a kórusra. Nagyon részeg volt. Azt sem tudta: karácsony van-e, vagy húsvét. Rázendített: feltámadt Krisztus e napon... Valaki meglökte: Kántor úr, még csak most született meg. Karácsony van. Ő nem törődve vele, ugyanazon a hangon folytatta: egy-két hónap ide-oda, alleluja!

Hangosan nevettek. Ágota József közben elkészült, felállt és elindult a borért. Grúber Mihály nem törődött velük, tovább mondta:

- Egy nagy barackot nyomott a fejemre: Húsvét van, nem karácsony. Máskor begyere!

- Tényleg így volt ?- kételkedett a borbélymester.

- Megesküdjek rá?

- Nem kell. Végül aláírta?

- Alá bizony.

- Megöregedett, velem együtt öregedett meg - vette át a szó fonálának bonyolítását Marosi Dani, aki az előbb jött be. Erre járt s csak úgy benézett a mestertársához, ugyanis ő szabó volt. - Azelőtt a fene megevett, ha egy szép, formás asszony elment az ablakom alatt, és nem jött be, mo...ost, azon drukkolok, nehogy bejöjjön!

Sokadszorra nevettek.

Még szájukban gurgulázott a nevetés, amikor Kakas Palya berontott.

- Ez kellett ide! - súgta félhangosan Marosi Dénes.

- Nem nyiratkozni jöttem, erre jártam, és beugrottam a komámhoz.

Tápot viszek Pityi Ferinek.

- Hol van most.

- A táp vagy Feri?

- A táp, mert könnyen ellopják, a múltkor is...

- Az ajtó előtt, kiskocsin - vágott a szavába Kakas Palya. - Jól tettem, Miska, hogy benéztem?

- Jól... jól, Palya, ülj le! Fél szemed a tápon, mert tényleg könnyen meglovasítják.

Kakas Palya útközben tudta meg, hogy Ágota József borét ment a kocsmába. Potya ivászat a láthatáron, amire ő azonnal lecsapott. Aztán ahová egyszer betette a lábát, ott más nem igen jutott szóhoz. Most is azonnal kezébe vette a beszélgetés menetének irányítását. A mester közben végzett a nyírással. Grüber Mihály, miután letette a munkáért járó pénzt a márványlapra, nem távozott el, visszaült az előbb eltávozott Marosi Dani helyére, aki azért ment el, mert az ajtó ablaküvege előtt egyik ismerőst vélte elhaladni, felpattant, és utána futott, éppen csak elköszönt a többiektől.

- Ezzel is úgy járnék, mint a segédemmel - intett a fejével Kakas Palya a kisiető Marosi Dani után.

- Pesten, mi?

- Ott tanultam, nem is akármilyen helyen. - Bekapcsolta a lemezlejátszóját, és a korong máris forogni kezdett. - Simon és testvére cégénél. Leghíresebb hentes volt Pesten. Pesten! Az egész országban.

- Ne arról beszélj, mert sosem jutsz a végére, hanem a segédedről! - figyelmeztette a borbélymester.

- Szóval egy tehenet vágtunk a vágóhídon. A segédem... majdnem olyan kancsal volt, mint Dani. Fogom a kötelet, ő a taglót. Felemeli, én meg csak nézem, ő engemet. Segéd úr, mondom neki, oda üt, ahová néz?

- Oda én, de milyen pontosan. Még egyszer sem vétettem el.

Hirtelen elengedem a kötelet, és rohanni kezdtem kifelé.

- Hová futsz, te barom? Állj meg!

- Hogyne, hogy engem üssön fejbe!

Miután kinevették magukat a tanácselnök, éppen őt borotválta a mester, csendesén megszólalt:

- Ezért mondja a közmondás is: sanda mészáros nem oda üt, ahová néz, mi? Régi mese ez már Palya!

- Nem én találtam ki. Istenüccse, hogy megtörtént.

- Persze, hogy meg, csak nem veled...

5.

„S ő szólt: jöjj! /Máté 14.29./

Az öreg plébános hittanórára készült. Amióta elment a káplánja, minden egyes órát ő maga tartott meg, mert hiába kért segítséget, paphiányra hivatkozva nem kapott. A harangozó helyett, hétköznapiokon ő harangozott, mert ünnepnaponként a régi harangozója, ígéretének megfelelően, amely igencsak meglepte az öreg papot, rendszeresen visszajárt harangozni, és a miséken segédkezni. A templomot az öregasszonyok takarították. Egymást váltották, ám gyakorta előfordult, hogy senki sem jött el. Nem szólt, ő maga állt neki: kisöpört, kiporszívózott, az örökmécsest feltöltötte olajjal, leporolta a fő- és a mellékoltárokat, meg a padokat, gyertyákat cserélt, ha kellett, friss virágokat hozott az oltárra, és így tovább...

Minden a nyakába szakadt, mégsem panaszkodott.

Most is sorsába beletörődött emberek nyugodalmával lapozgatta a kis katekizmusát, majd felállt, és elindult az iskola felé...

Egyetlen diákja sem jött el ma hittanórára, holott az utóbbi hónapokban egyre többen iratkoztak be hitoktatásra. Amint megtudta, úttörő foglalkozás volt.

Hazafelé menet be akart szólni a tanácselnöknek, azonban az éppen a kapuban állt.

- Jó napot, plébános úr! - előzte meg köszönésében az elnök -, ilyen is ritkán fordult elő a faluban, mert mindenkinek előre köszönt -, csak nem hozzánk?

- A holnapi orgonaavatásra szeretném meghívni, személyesen is, mert a meghívót ugye meg tetszett kapni?

- Lakodalomba megyünk. Nagyon közeli rokonom megy férjhez, mégis elodázom, ha a feleségem nem ígérkezik el. Sajnálom! - tárta szét a kezét, elnézést kérőn. - Az elnökhelyettesem képviseli a tanácsot. Ott lesz a Hazafias Népfront teljes elnöksége, meg a tanácsházáról mindenki.

- Szerettem volna, ha az elnök úr is jelen van, ám ha egyszer így adódott... - Megemelte a kalapját, és tovább ballagott.

Megint szorítást érzett a szíve tájékán. Balkeze elszibbadt, de nem félt, sőt egyenesen örült, mint a leszerelő katona hazamenetelének. Az öröm, pedig a sötétben is énekel, a zivatar kellős közepén is nevet, és az orkán zúgása közepette is mosolyog...

Az öreg pap alig aludt ezen az éjjelen.

Az a prédikáció, amely nem kerül semmibe, nem ér sokat: nem szívből fakad, nem is hatol be oda. Neki sokba került. Órákig tartó erőlködések közepette készült a másnapi prédikációra. Ezen a napon, az orgonaavatásán, ahol a híveken kívül ott lesznek a község vezetői, a megyei egyházügyi hivatal küldöttei is..., ugyancsak ki akart tenni magáért. Előzőleg több könyvet átnézett. Mély gondolatokat merített belőlük, mert csak a mély gondolkozású ember tudja szépen kifejezni magát, viszont nem mindegyik mélyen gondolkozású ember tud minden segédeszköz nélkül szépen beszélni. Kétszer is elolvasta az aznapra szánt ószövetségi ígét, közben nagyon ügyelt, hogy a prédikációja ne csak Isten mezejéről letépett virágcsokor legyen, hanem gyümölcsöstál, mert az a pap, aki befűzi tűjébe a cérnát, de nem köt rá csomót, a szó átszalad a füleken, s nem akad meg a fejekben.

Mire végzett a toronyban, a nem régen megjavított óra elütötte az éjjeli tizenegyet.

Feje zúgott, mialatt lefeküdt. Bal keze megint elhalt. Gyengeséget érzett, de akkor sem félt, mert mitől féljen az élet, sötét, göröngyös útjain toporgó vándor, akire, szent meggyőződése szerint, olyan vég-cél vár, ahol nincs többé szenvedés, csak öröm?

Ezt megelőzőn, még sötétedés előtt, nyakába vette a falut, és sorra járta azokat, akik nagyobb összeget adtak az orgonaépítéshez. Személyesen hívta meg őket az orgonaavatására. Az elrendezést, ki hol üljön: elől ülnek a község vezetői a megyei egyházügyi hivatal emberei, mögöttük a templomatyák, utánuk a legtöbbit adakozók, mikor csengessenek, mikor szólaljanak meg a harangok, s az új orgona... a templombíróra, meg a két legtevékenyebb egyházközségi-tagra bízta. A toronyban a volt harangozója harangozik majd...

Az öreg pap, másnap - vasárnap volt, akkoriban szombatonként is tanítottak - jött rá, hogy nem fáradt hiába. Mindenkit megkért, hogy, a családtagjaikat, a szomszédjaikat, és az ismerőseiket is hívják meg.

Mire másodikat harangoztak, úgy megtelt a templom, mint a karácsonyi éjféli miséken.

Az öreg plébános boldogságtól dagadó szívvel készülődött a sekrestyében, ahol a megszokott ministránsokon kívül, a nap tiszteletére tekintettel, néhány felnőttet is felkért a ministrálásra, nagy meglepetésére, a kántornő oldalgott be. Azt hitte, a kóruson ül.

A fiatalasszony arca - 1950-től nő volt a kántor - feltűnően fehér volt, ajkai remegtek, az öreg pap azonban mindebből semmit sem vett észre. Örömtől telin fogta meg a kezét.

- Jó, hogy lejött a kórusról, habár a templombíróval mindent megüzenen, ennek ellenére két ízben is kerestem otthon, ám nem találtam. Szóval Úrfelmutatásig a harmóniumon játszik. Miközben felmutatom az Út szent Testét, szépen átül az orgonaszékbe, és amikor visszafordulok az oltár felé, maga szép áhítatos előjáték után, mintegy bemutatva az új orgona teljes hangszínét, orgánumát, énekelni kezd: Ez nagy szentség valóban...

A fiatalasszony, az öreg pap nagy megdöbbenésére, azonnal elállt a szava, sírva fakadt.

- Mi... mi történt magával? - kutatta megátalkodottan.

- Én nem orgonálok, sem ma, sem többé, plébános úr! Nem lehetek többé kántor...

Az öreg pap annyira elhűlt, hogy nem tudott megszólalni. Csak nézte... nézte a fiatalasszonyt, miközben az elnémult, s egyre jobban és jobban elsápadt.

- Mi lesz most? - nem mondta, csak gondolta. Aztán erőt véve magán könyörögni kezdett: - Komolyan mondja ezt? Nem, ezt nem teheti meg! Nézze! - A templom nyitott ajtója felé intett a fejével és a kezével egyszerre. - Tele van. Zsúfolásig megtelt a templom, és ezek itt, egytől-egyig mindnyájan az orgonaavatásra jöttek el ide.

A kántornő az ajkába harapott, mialatt hevesen megrázta a fejét.

- Nem, semmiképpen sem! - súgta.

- Miért?

- Az uramat, aki, tetszik ismerni, állomásfőnök a helyi vasútállomáson, - hadarta nagyon zavartan, és kapkodva - tegnap behívták a vasút igazgatóságra, s megfenyegették: ha nem csinál rendet a saját otthonában..., nyíltan megmondták, rám céloznak, mivel kántor vagyok, klerikális, elbocsátják, kirúgják, nemcsak vezető, forgalmista sem lehet tovább, se itt, se máshol! Az itteni pártszervezet jelentette fel...

- Legalább most, csak még ma! - erősködött az öreg pap.

- Nem - vágta rá hajthatatlanul, egyben keserűen, bocsánatkérően, sírásától össze-összerázkódón.

- Ezt nem teheti meg az egyházzal, s velem! Tudja, maga is tudja, mennyire vártam ezt a napot. Lótottam-futottam miatta. Mindenki itt van. Tele a templom. Maga az egyház alkalmazottja, kötelessége...

- Ha azt írja a munkakönyvembe - vágott közbe a fiatalasszony -, hogy kilépett, akkor sem orgonálok! - Újra elsírta magát. - Egész estét és a fél éjjelt végigveszekedünk. Nem engedem meg, hogy szét-hulljon a családom, mert elválunk, elvégre négy gyerekem van. Nem és nem! - Újra a papra emelte könnyes szemét. - És ha meghalok? Vegye úgy, hogy meghaltam.

- De nem halt meg, él.

- Akkor eltört a karom. Ez is megtörténhetett volna.

Az öreg pap újra megfogta a fiatalasszony karját.

- Elintézem... elsimítom a férjével s annak feletteseivel. Felmegyek az Állami Egyházügyi Hivatalba. Panaszt teszek, mert ez szemellenzösködés, ez a nézet már a múlté. Maga nem tanító, nyugodtan járhat templomba... Csak most ez egyszer! Csak ma ne hagyjon cserben! Kapcsoljon! Az ördög műve. Készakarva akarják szétverni ezt a szép ünnepséget!

A fiatalasszony nem várta meg, amíg befejezi. Elkapta az öreg pap kezét, megcsókolta: - Bocsásson meg! - És hangosan zokogva kirohant a sekrestyéből.

A beöltözött ministránsok meg azok, aki a sekrestyében tartózkodtak, körbeállták.

Mi lesz most? - kérdezték némán, mivel, ők is hallották a beszélgetésüket, egymásra s a papra lesve.

Mi lesz? - kérdezte magában a plébános is, mialatt végigfutott emlékezetének, néma billentyűin: Bartos, a volt kántor, nyugdíjasként tanít az általános iskolában. Nincs itthon. Onnét tudta, mivel őt is meghívta, bár, ha itthon lenne, sem jönne el. Az orgonaépítők közül senki sem jött el az új orgona felavatására. Átadták neki, és kész! Holott, ha közülük valaki itt van, minden megoldódna. Őket is meghívta, hiába. Zsuzsika is tud harmóniumozni, de neki meg a keze ficamodott ki, gipszben van. Más meg..., senki sem tud az orgonán játszani a községben. Máshonnét áthívni, késő.

Feje megfájdult, szédült. Legszívesebben ő is hazamenne, ám neki az ördöggel szemben is helyt kell állnia. Csendes mise lesz, meg emberemlékezetig tartó széken! - Behunyta a szemét. - Zene nélkül, orgonamuzsika nélkül nem szárnyal az ének. A törött szárnyú madár pedig, repeshet-e a magasban úszó felhők felett? Éppen ma, amikor a zenét, az új orgonát ünneplik? A visszanyomott füst, nem felfelé száll, szétterpeszkedik a földön, s mindenkit fojtogat...

Nem sok ideje maradt a mélézésre, mert közben beharangoztak. A harangozó ugyanis semmit sem tudott, fent a toronyban a kántornő visszalépéséről, a megadott időben beharangozott. Az emberek nyugtalankodni kezdtek, mert a ministránsok már régebbtől az ajtó előtt álltak. Az öreg pap most is, mint valamennyi miséje előtt a sekrestye falára akasztott nagy feszület elé lépett. Ám most nem térdelt le az imaszámolyára. Összekulcsolt két kezét maga elé ejtette. Megtört tekintetét kínosan a keresztre szegezte. A szobrász, kínhalált megszéldített alkotásának arca, nyugodt derűvel nézett vissza. Mintha ezt mondaná a fájdalomtól teljesen összetört idős férfinak:

Tedd a dolgodat, a többit bízd rám!

Szép lassan beöltözött. Eredetileg az aranyhárgal díszítésekkel ékesített palástját is magára akarta öltetni, de a történetek után úgy döntött, hogy egyszerű miseruhában megy ki. Miután nyakába tette a stóláját, kezébe vette a letakart és előre elkészített kelyhet, elindult. A csengő megszólalt.

Kilépett az ajtón. Az oltárhoz lépdelt. Lerakta a kelyhet, kifordult, megáldotta az állva fogadó jelenlévőket, majd nehézkesen, megrogy-

gyanó léptekkel letámolygott a legalsó lépcsőig. Letérdelt, tekintetét az oltár közepén lévő oltáriszentség-tartóra szegezte.

Miért engedted meg ezt, Uram? - kérdezte szemrehányón, sóhajtva. Alig sustorgott, csak az ajkai remegtek. - Miért szégyenítet meg ennyire, az egész falu előtt a te hűséges szolgádat?

Lehajtotta a fejét. Szemrehányó lázadása eltűnt, csupa alázat ült megint az arcán. Fáradt, összetört sóhajtással folytatta: A jó harcot megharcoltam. A pályafutásomat bevégeztem. A hitemet megtartottam... - elgyengült, mégis tovább sustorgott. - Közben megöregedett a szolgád, Uram! Látod, most is mennyire gyenge vagyok, ha nem támaszkodom a kezemmel a lépcsőben, eldőlök. A káplánom elhagyott, másikat nem kapok helyette, nincs házvezetőnőm, nincsen harangozóm, templomszolgám. Hittanra egyre többen jelentkeznek, mégis alig jön el néhány diák az órákra. A hívek, a hívek, ünnepnapokon csak-csak, de a hétköznapi reggeli miséken, alig néhányan vesznek részt. Most zsúfolásig megtelt a templom, de holnaptól megint üres lesz itt minden. Az a néhány öregasszony, de hol vannak, miért maradnak el a fiatalok? Nincs többé kántorom, hogyan, miként mondom meg nekik? Mert ők nem engem akarnak látni, hanem az új orgona hangját hallgatni. Hány évig, mennyit, de mennyit küzdöttem, kértem, koldultam mire összegyűlt a pénz.

Megszédült. Feje lehanyatlott. Utolsó erejét összeszedve az oltárra emelte tekintetét, és így folytatta:

- Simont sem bocsátottad el, amíg nem látta meg az Úrjézust, hadd hallgassam meg én is az orgona hangját! Nem hangolás közben, itt a tömeggel egyetemben. Az én orgonám hangját! Utána nyugodtan elmondom: Most bocsásd el, Uram a te szolgádat! Öregember vagyok, mostantól beteges, megértem a halálra.

Abbahagyta. Azt a furcsa zúgást hallgatta, amely egyre erőteljesebben hallatszott a templom mennyezete felől. Felsőhajtott: - Hívjál haza, mert alkalmatlan vagyok a további szolgálatodra, pásztornak! Öreg, fáradt ember vagyok. A nyájam? Egymás után tűnnek el a rám bízott juhok a szekták harapófogójában. Miként adok számot róluk egykoron?

Izzadt. Lélegzete el-elakadt. A bal oldala megint elhalt, súlyos nyomást érzett, annyira elgyengült, mintha nem is ő lenne, hanem egyetlen nagy fájdalom.

A világ forogni kezdett körülötte. A mennyezetre festett freskók megelevenedtek. A szentek egymás után leléptek a falról, s méltóság-teljesen közeledtek feléje. Az angyalok egymásba kapaszkodtak, és szárnyalni kezdtek körülötte. Végül szorosan hozzátömörülve közrefogták, és felemelték. Mialatt felfelé vitték, visszanézett: Egy megtört, lépcsőre bukott öregembert látott lent maga alatt. A füle zúgott, mintha angyalok énekelnének. Előbb, mint a nyári langyos szél, csak felborzolták a leveleket, aztán süvölteni kezdtek, holott nem a vihar, csak a füle zúgott egyre jobban. Előbbi fájdalma megszűnt, viszont a zúgás fokozódott, de, jött rá azonnal: ez sem vihar, mennyei kórus, amely fennkölt, liturgikus nyelven, szépen, mint a fiatalkori álom, messzire hangzón, mint a mezők végtelenségébe burkolódzó madárdal, vagy lágyan csilingelő, ártatlan kisbabakacagás. Andalító akkordok, az illatos testű lányok piros ajkán, búzatábla-suhogás, vihar után elcsendesedett erdő káprázatos nyugalma, modern filmekből kilépő szabad fantáziára bízott mesevilág...

A haldokló pap fülében még el sem ült teljesen az előbbi képzeletbeli kóruszene, máris új, emberibb hangok ütötték meg a fölét: Megcsörrent a csengettyű, hangja végig csilingelte az egész templomot, ezután felzúgott tudatának egyre halványuló képzeletében az annyira áhított orgona hangja is. A trillázást a fuvolák kezdték el, ezt a fűgák dallamos akkordjai követték. Lágy, melodikus hangok káprázatos színvilága felelt rá. Közben a harangok is megkondultak. Ezek már valódi hangok voltak, a harangozó ugyanis percnyi pontossággal végezte a feladatát. Valaki megrázta a csengőket is. Egy kisgyerek, akit azzal állított oda, hogyha megszólalnak a harangok, rázza, folyton rázza a csengőket. A harangok és a csengők csak zúgtak, mint az örök természet elkophatatlan partjai közé beszorított végtelen tenger...

A templombíró hosszabb várakozás után rosszat sejtve a plébános mellé sietett. Lehajolt, alaposan megnézte az alélt papot -, a résztvevők felállva, előre nyújtott nyakakkal, rosszat sejtve figyelték -, majd megdöbbenően megcsóválta a fejét. Felegyenesedett, az oltár közepé-

re állt. Keresztet vetett. Hangja remegett, kétszer is elcsuklott, mialatt szörnyülködve bejelentette:

- A plébános úr meghalt.

* * *

Hangos kakasszóra és a megszokottnál másabb macskanyávogásra, vad kutyaugatásra ébredt a falu.

A tűzoltószertár előtt sokan álltak. Önkéntes tűzoltók voltak. Az új egyenruhájukért jöttek, amelyeket végre sikerült a tanácsnak, a helyben tevékenykedő gazdasági szervek anyagi hozzájárulása révén megvásárolnia. Mindannyian az öreg és faluszerzte szeretett, pap tragikus és fájdalmas haláláról beszélgettek.

Rettentően nyomott volt a hangulat.

- Mért nem szóltak nekem? Majd orgonáltam volna én! - oldotta fel ezt a nyomott hangulatot Kakas Palya, megszokott hangos szónoklata.

- Te nem csak hentes, kántor is vagy? - heccelte valaki, erőltetett nevetése közben.

- Harmóniumoztam én már a ruszviknak is 1945 telén. - Szétvetette a lábát, kezét zsebre dugta, és folytatta: - Veres méltósága juhódályába szállásoltak be bennünket éjjelre. Napközben halottakat temettünk a hegyaljai dűlőben. Kutya hideg volt, majd megfagytunk. Na, végre, mondom, bebújhatok a meleg szénába, amikor azt mondja a tovaris: Na igyi szudá, ti durák! Nekem szólt? - mondom. Ki másnak, feleli a komám: ha egyszer azt mondja, hogy durák. Odamegyek. Mit akarsz, mondom neki. Davaj muzsik! A harmóniumra mutogat. A fene tudta, mikor és honnan hozták oda. Ja maszlo - mondom, mutogatom neki a kezemet. A disznót, a marhát szívesen levágom, de harmóniumozni nem tudok... Nem hagytak békében. Addig-addig molsztáltak, hogy a végén leültem a harmónium elé. Égész éjjel nyomkodtam a billentyűket... A hosszadalmas fűjtató taposásától, másnap alig bírtam felkecmeregni a székből.

Annyi bort adtak, hogy estére se józanodtam ki.

- Ne povedálj már! - szólt ki a parancsnokuk - állj félre az útból.
Kettesével gyertek!

Kakas Palya, mintha a társai nem hallották volna, elordította magát:

- Kettesével gyertek egyszerre!

- Engedj be! - tolta félre valaki, mert csak nem állt el az útból. -
Nemsokára megy a buszom.

- Menjél! - Közben a fülébe súgta. - Délután fizetsz...!

Az ég közepén egy repülő néma bújócskát játszott a báránnyal. Az ég alja előbb lángra gyúlt, majd hangos szikrákat hányva előbújt a torony mögül a reggeli Nap is, mert az élet sohasem áll meg:

Kinek kél, kinek lenyugszik.